

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΠΕΙΡΑΙΑ

ΤΜΗΜΑ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΔΟΜΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΣΤΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΤΩΝ ΣΤΟΧΩΝ ΤΟΥ «ΑΣΤΙΚΟΥ ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΡΙΟΥ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ ΑΤΤΙΚΗΣ». Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΝΕΑΣ ΙΩΝΙΑΣ.

ΣΠΟΥΔΑΣΤΕΣ:

ΕΛΕΝΗ ΘΩΜΑΪΔΟΥ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΟΥΡΛΑΣ

ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ:

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Κ. ΒΑΡΕΛΙΔΗΣ

Δρ Αρχιτέκτων Μηχανικός-Πολεοδόμος ΕΜΠ

ΕΠΙΒΛΕΨΗ:

ΠΟΠΗ ΘΕΟΔΩΡΑΚΑΚΟΥ-ΒΑΡΕΛΙΔΟΥ

Δρ Αρχιτέκτων Μηχανικός ΕΜΠ

Ομότιμη Καθηγήτρια ΑΤΕΙ Πειραιά

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Κ. ΒΑΡΕΛΙΔΗΣ

Δρ Αρχιτέκτων Μηχανικός-Πολεοδόμος ΕΜΠ

ΑΘΗΝΑ 2011

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.

ΝΕΑ ΙΩΝΙΑ.

1^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ: ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΟΙ ΣΥΝΟΙΚΙΣΜΟΙ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.

1.1 ΤΟ ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΚΑΙ Ο ΤΡΟΠΟΣ ΤΗΣ «ΑΓΡΙΑΣ
ΑΣΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗΣ» ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ ΤΟΥ 1922-1940.

1.2 ΑΣΤΙΚΗ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΤΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ ΣΤΟ
ΟΙΚΙΣΤΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ.

1.3 ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΚΑΙ ΙΔΡΥΣΗ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΙΩΝΙΑΣ.

ΚΑΤΟΙΚΙΕΣ.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ.

2^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ: ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.

2.1 ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΖΩΝΗ ΠΕΡΙΣΣΟΥ.

2.2 ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΚΤΙΡΙΩΝ ΣΤΗΝ ΖΩΝΗ ΤΟΥ ΠΕΡΙΣΣΟΥ.

2.3 ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΖΩΝΗ ΕΛΕΥΘΕΡΟΥΠΟΛΗΣ.

2.4 ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΚΤΙΡΙΩΝ ΣΤΗΝ ΖΩΝΗ ΤΗΣ

ΕΛΕΥΘΕΡΟΥΠΟΛΗΣ.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ.

3^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ : ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.

3.1 ΡΕΜΑ ΠΟΔΟΝΙΦΤΗ-ΠΑΡΑΡΕΜΑΤΙΑ ΔΟΜΗΣΗ.

3.2 ΑΔΡΙΑΝΕΙΟ ΥΔΡΑΓΩΓΕΙΟ.

3.3 ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑ ΚΑΙ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ.

3.4 ΔΗΜΟΣΙΟΙ ΧΩΡΟΙ ΑΝΑΨΥΧΗΣ – ΑΘΛΗΣΗΣ.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΒΕΛΤΙΩΣΗΣ ΚΟΙΝΟΧΡΗΣΤΩΝ ΧΩΡΩΝ.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΒΕΛΤΙΩΣΗΣ ΧΩΡΩΝ ΑΘΛΗΣΗΣ.

3.5 ΕΓΚΑΤΑΛΕΛΕΙΜΜΕΝΟΙ ΧΩΡΟΙ.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

3.6 ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

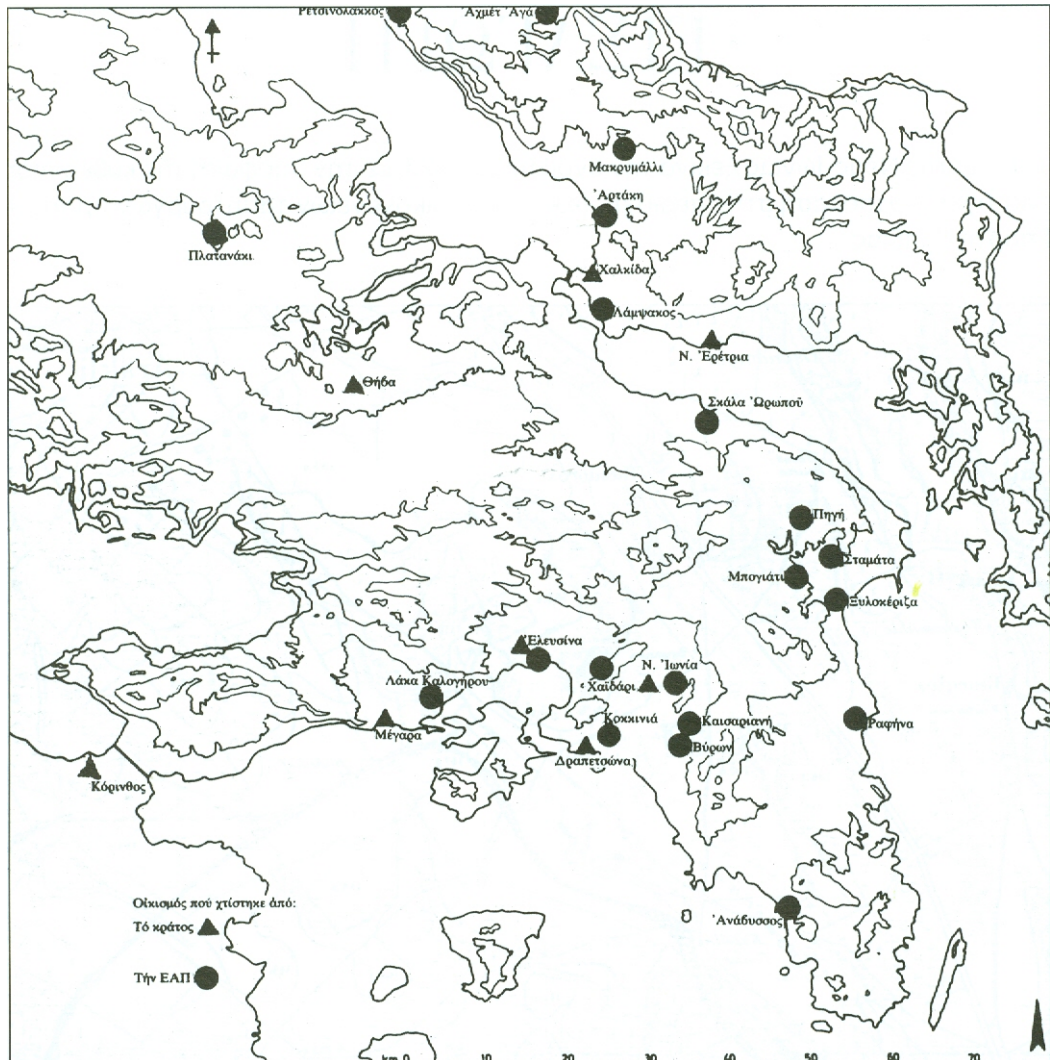
3.7 ΑΣΥΜΒΑΤΟΤΗΤΑ ΧΡΗΣΕΩΝ.

3.8 ΔΙΚΤΥΑ ΠΕΖΟΔΡΟΜΩΝ.

3.9 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.

ΧΑΡΤΕΣ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Χάρτης 1: Προσφυγική αποκατάσταση στην Αττική, 1923-1929.

Πηγή: Κοινωνία των Εθνών 1926, Λίλα Λεοντίδου, Πόλεις της Σιωπής.

Στα πλαίσια της εκπόνησης της παρούσας πτυχιακής εργασίας ασχοληθήκαμε με την καταγραφή, διερεύνηση και την ανάλυση του Δήμου Νέας Ιωνίας ως πρώην προσφυγικό, βιομηχανικό και βιοτεχνικό προάστιο, καθώς επίσης και με την εξέταση της παρούσας κατάστασης του δήμου με σκοπό την αιεφόρο ανάπτυξη και καλύτερευση συνθηκών στην καθημερινή διαβίωση των κατοίκων της.

Ιδιαίτερες ευχαριστίες εκφράζονται στον επιβλέποντα καθηγητή κ. Γιώργο Κ. Βαρελίδη (Δρ Αρχιτέκτων Μηχανικός – Πολεοδομίας ΕΜΠ) και την ομότιμη καθηγήτρια του τμήματος, κα Πόπη Π. Θεοδωρακάκου – Βαρελίδου για την επίβλεψη και βοήθεια που μας παρείχαν στο συγκεκριμένο αντικείμενο και για το κλίμα της συνεχούς συνεργασίας και επικοινωνίας κατά την διάρκεια διεξαγωγής της εργασίας μας.

Θερμές ευχαριστίες οφείλουμε στην κα Θωμαΐδου Δέσποινα πρώην αντιδήμαρχο Νέας Ιωνίας και στον Πέτρο Μπουρδούκο, Πρόεδρο του Δημοτικού Συμβουλίου, στο πνευματικό κέντρο του δήμου και συγκεκριμένα στην δημοτική βιβλιοθήκη με υπεύθυνη την κα Βίκη Συρικέλλα για το άριστο κλίμα συνεργασίας και την ευγενική παραχώρηση των απαραίτητων πληροφοριών, των χρονοδιαγραμμάτων και του ανάλογου φωτογραφικού υλικού για την άρτια διεκπεραίωση της παρούσας εργασίας, καθώς επίσης και στους κατοίκους, όπως τον κο Ιωάννη Γκρέκο κι όσους εναπομείναντες πρόσφυγες του τόπου, οι οποίοι μας βοήθησαν να κατανοήσουμε καλύτερα τα προβλήματα της καθημερινότητας τους και να συγκεντρώσουμε πλουσιότερο υλικό.

περίπου 7 χιλιόμετρα από την πλατεία Συντάγματος. Η έκτασή της είναι περίπου 4.407 στρέμματα (4.407.000 τ.μ.), και σχεδόν ολόκληρη είναι πυκνότατα κατοικημένη. Ιδρύθηκε το 1923 από Μικρασιάτες πρόσφυγες που προέρχονταν από την πόλη Σπάρτη Πισιδίας.

Θεμελιωτής της θεωρείται ο επικεφαλής των ξεριζωμένων, ο ιερέας Παπαϊωακείμ Πεσμαζόγλου, ο οποίος μαζί με τον τότε αρχηγό της Επανάστασης Νικόλαο Πλαστήρα έβαλαν το θεμέλιο λίθο, την Κυριακή 27 Ιουνίου 1923. Εκτός των Σπαρταλίδων εγκαταστάθηκαν στην περιοχή, που τότε ονομαζόταν «Ποδαράδες» και υπαγόταν στο Δήμο Αθηναίων, πρόσφυγες από την Ινέπολη, την Κασταμονή, την Σαφράμπολη του Πόντου, από την Νεάπολη, την Καππαδοκία, την Αλία και την Αττάλεια της Παμφυλίας και ακόμη από την Σμύρνη και τα περίχωρα της, τα Βουρλά, το Αϊβαλί, τα Θυάτεια και άλλες πολιτείες της Ιωνίας όπου ανθούσαν σπουδαίες Ελληνορθόδοξες κοινότητες.

Η πόλη αναπτύχθηκε ταχύτατα παρά τις φοβερές ελλείψεις, χάρη στην εργατικότητα και το επιχειρηματικό δαιμόνιο των κατοίκων της. Το 1934 ονομάστηκε Δήμος, με το όνομα: Δήμος Νέας Ιωνίας. Οργανώθηκαν διάφορες συνοικίες με τα όνομα της πατρίδας των οικιστών της. Στην πρώτη εικοσαετία αναπτύχθηκε αλματωδώς η Βιομηχανία κι η Βιοτεχνία των ταπήτων και των υφασμάτων, με αποτέλεσμα η Νέα Ιωνία να γίνει πόλος έλξης χιλιάδων εργατών από την επαρχία. Αργότερα, η μεν Ταπητουργία σχεδόν εξαφανίστηκε, ενώ η Βιομηχανία περιορίστηκε αισθητά. Αντισταθμιστικά ίσως, όπου με την επέκταση του ηλεκτρικού σιδηροδρόμου (το 1956) αναπτύχθηκε το Εμπόριο.

Σήμερα, η Νέα Ιωνία θεωρείται μια από τις μεγαλύτερες αγορές της Αττικής με δεκάδες μεγάλα και εκατοντάδες μικρά καταστήματα. Η πόλη έχει 61.017 (απογραφή 2001), μεταξύ αυτών περίπου 5.000 αλλοδαποί. Το εμπορικό κέντρο βρίσκεται στην Λεωφόρο Ηρακλείου μετά την οδό Ελ. Αλαμίν. Ο Δήμος διασχίζεται από τις γραμμές Α8 και Γ8, ενώ ακόμη υπάρχουν αρκετές γραμμές προς τις γύρω συνοικίες, αλλά και η γραμμή 724 για Θρακομακεδόνες. Επίσης, υπάρχει και ο σταθμός του τρένου με την ομώνυμη ονομασία. Συνορεύει βόρεια με το δήμο Μεταμόρφωσης, Β.Α. με το δήμο Ηρακλείου Αττικής, ανατολικά με το δήμο Αμαρουσίου, Ν.Α. με την κοινότητα Φιλοθέης, Νότια με το δήμο Γαλατσίου, Ν.Δ. με το δήμο Αθηναίων και δυτικά με το Νέας Φιλαδέλφειας.

1^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ : ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΟΙ ΣΥΝΟΙΚΙΣΜΟΙ

Εικόνα 1 (επάνω): Δύο από τις κεντρικές οδούς της Νέας Ιωνίας.: Η οδός Αμαλίας (σημερινή Κ. Βάρναλη). Πηγή: Χ. Σαπουντζάκης, Λεύκωμα-Νέα Ιωνία.

Εικόνα 2 (κάτω): Η οδός Ρίμινι (τέρμα λεωφορείων). Δεξιά κι αριστερά τετρακατοικίες (1951). Πηγή: Χ. Σαπουντζάκης, Λεύκωμα-Νέα Ιωνία.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οι προσφυγικοί συνοικισμοί της Νέας Ιωνίας αποτελούνται από 13 συνοικίες – γειτονιές οι οποίες κατά το μεγαλύτερο τους μέρος είναι προσφυγικές και μόνο ένα μικρό κομμάτι από αυτές μπορεί να χαρακτηριστεί ως αστική συνοικία. Οι συνοικισμοί είναι οι: Νέα Ιωνία (κέντρο), Περισσός, Ινέπολη-Πευκάκια, Σαφραμπόλη, Νεάπολη, Ελευθερούπολη, Καλογρέζα, Αλσούπολη, Λαζάρου, Ανθρακωρυχεία, Ειρήνη,

Ομορφοκλησιιά και Παλαιολόγου. Σε αυτό το κεφάλαιο παρουσιάζεται η δημιουργία, ιστορία και γενικότερη εξέλιξη των οικισμών αυτών .

1.1 ΤΟ ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΚΑΙ Ο ΤΡΟΠΟΣ ΤΗΣ «ΑΓΡΙΑΣ ΑΣΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗΣ» ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ ΤΟΥ 1922-1940.

Η εισροή των Ελλήνων προσφύγων, διαφόρου προελεύσεως, στη χώρα στο τέλος και αμέσως μετά τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο, είχε αναλογίες τέτοιες που ξεπερνούσαν κατά πολύ τις δυνατότητες της χώρας για μια κανονική απορρόφησή τους. Αυτή η εισροή άρχισε σε μικρότερη κλίμακα στα μέσα τις δεκαετίας του 1910 αλλά ενετάθη στη συνέχεια. Η Ρωσική επανάσταση του 1017 είχε σαν αποτέλεσμα την άφιξη μεγάλου αριθμού Ελλήνων από τη Ν. Ρωσία (κυρίως από περιοχές του Καυκάσου) κατά το 1917-18, ακολούθησαν η ανταλλαγή των πληθυσμών με τη Βουλγαρία σαν αποτέλεσμα της συνθήκης του Νεϊγύ (1919) και πάνω απ' όλα η κολοσσιαία άφιξη των Ελλήνων από την Μικρά Ασία το 1922. Αλλεπάλληλα κύματα προσφύγων έφθαναν στην Ελλάδα με αποκορύφωμα τους πληθυσμούς της Μικρασιατικής καταστροφής. Η έξοδος των πληθυσμών της Μικράς Ασίας ήταν δραματική, βίαιη και αιματηρή. Με την συνθήκη της Λοζάνης (1923), η Ελλάδα έχασε όλες τις ακμαίες παροικίες της στην Τουρκία. Μισό εκατομμύριο Τούρκοι εγκατέλειψαν τη χώρα τους, ενώ εισέρχονταν 1,3 εκατομμύρια Έλληνες πρόσφυγες, ταραγμένοι από τα γεγονότα. Όλα αυτά ανέβασαν το συνολικό αριθμό των προσφύγων σε 1.400.000 και ο αριθμός αυτός έπρεπε να απορροφηθεί από μία χώρα με 4.000.000 περίπου κατοίκους (χώρος που ο πληθυσμός της το 1907 ήταν ακόμη 2.600.000). Το 1922-23, μέσα σε ένα χρόνο ο ελληνικός πληθυσμός αυξήθηκε κατά 18%. Την ίδια χρονολογία η πλειοψηφία των Ελλήνων συγκεντρώθηκε, για πρώτη φορά, μέσα στα εθνικά σύνορα, ενώ η ηγεσία τους εγκατέλειπε τις κοσμοπολίτικες και επεκτατικές φιλοδοξίες της.¹

Η συγκέντρωση αυτή προκάλεσε φτώχεια και περιθώριο. Στην θέση του περιπλανώμενου εργάτη, εμφανίζεται τώρα ένα πολυπληθές περιστασιακό προλεταριάτο και μία εργατική τάξη στα εργοστάσια, που πλήθαιναν. Οι κυμαινόμενοι αυτοί πληθυσμοί επιζητούν πιεστικά τη συμμετοχή τους στην ταχύτατα αναπτυσσόμενη πόλη, επισείοντας την ενδεχόμενη απειλή των μαζών στις κυρίαρχες τάξεις. Έτσι λοιπόν αρχίζει μια νέα

περίοδος εποικισμού του ελλαδικού χώρου, μετά από εκείνες του Καποδίστρια και του Όθωνα, το ίδιο σημαντική και πολύ πιο πετυχημένη. Η ταχύτατη ανάπτυξη των πόλεων ενισχύει την άποψη ότι η ελληνική αστικοποίηση εντάθηκε σε περιόδους πολέμων.

Ήταν πολλαπλά τα προβλήματα που έπρεπε ν' αντιμετωπίσει η χώρα. Από οικονομική άποψη, η φιλανθρωπική βοήθεια για τρόφιμα, ρούχα, φάρμακα, σκηνές και ο πληθυσμός έπρεπε να ενσωματωθεί στο παραγωγικό δυναμικό της χώρας έτσι γι' αυτό τον σκοπό έπρεπε να πραγματοποιηθεί ένα τεράστιο έργο για την εγκατάσταση, την εκπαίδευση, τον εξοπλισμό και την εν γένει συμπαράσταση αυτού του πληθυσμού. Από κοινωνική άποψη έπρεπε πρώτα να ξεπεραστούν αφ' ενός η έχθρα του εγχώριου πληθυσμού που σε πολλές περιπτώσεις είδε τους πρόσφυγες σαν σφετεριστές της ζωής τους, όπως επίσης οι εσωτερικές προστριβές λόγω της αναπόφευκτη ανάμιξης των προσφύγων, που ανήκουν προηγουμένως σε πολύ διαφορετικά κοινωνικά και οικονομικά επίπεδα. Λόγω των καλύτερων συνθηκών ζωής, οι περισσότεροι πρόσφυγες ήθελαν να εγκατασταθούν στην Αθήνα και την Θεσσαλονίκη, παρ' ότι η ορθή οικονομική πολιτική απαιτούσε την, κατά κύριο λόγο, αποκατάστασή τους στις αγροτικές περιοχές. Έτσι υπήρχε μία συνεχής σύγκρουση της κυβέρνησης και των προσφύγων.

Το κράτος δεν είχε τα κατάλληλα εφόδια, για την αντιμετώπιση του προσφυγικού προβλήματος. Δεν είχε τον απαραίτητο διοικητικό μηχανισμό για την διαχείριση κάποιων πραγμάτων, τη σχετική νομοθεσία, τα κεφάλαια, και το εξειδικευμένο προσωπικό. Παρ' όλα αυτά, στις περισσότερες περιπτώσεις επιτεύχθηκε μία απροσδόκητα καλά οργανωμένη αποκατάσταση, λαμβανομένων υπ' όψιν των δυσμενών συνθηκών. Το ελληνικό κράτος, οι τοπικοί φορείς και διάφοροι διεθνείς οργανισμοί κινητοποιήθηκαν για τη στέγαση των προσφύγων με τρόπο πρωτοφανή για τα ελληνικά χρονικά. Επιπλέον, οι πρόσφυγες ήταν δημιουργικός, δραστήριος πληθυσμός και κατάφεραν να επιζήσουν σε μια περίοδο οικονομικής ύφεσης δίνοντας νέα πνοή στην ελληνική κοινωνία και οικονομία.²

Η φωτιά της Σμύρνης, τον Αύγουστο του 1922, δεν έκαψε μόνο τις ελπίδες του Ελληνισμού της Μικράς Ασίας, που είχε εκθρέψει η απόβαση του Ελληνικού στρατού το Μάη του 1919, στην προκυμαία της πρωτοπολιτείας της Ανατολής. Έκλεισε με τον πιο οδυνηρό τρόπο και την αυλαία της τρισχιλιόχρονης παρουσίας του λαμπρού Ελληνικού Μικρασιατικού Πολιτισμού, που αναπτύχθηκε ιδιαίτερα στις δύο τελευταίες εκατονταετίες από τις δύο χιλιάδες περίπου Ελληνορθόδοξες Κοινότητες. Κι έτσι μέσα από τις στάχτες της πρωτεύουσας της Ιωνίας και το φριχτό ξεριζωμό ενάμιση εκατομμυρίου προσφύγων

ξεκίνησε η νέα ζωή στις καινούργιες πατρίδες, εδώ στην Ελλάδα, τη μητρόπολη της δυτικής όχθης του Αιγαίου.

Βιβλιογραφικές αναφορές:

1. Ψυρούκης Ν., «Η μικρασιατική καταστροφή 1918-1923. Η μέση Ανατολή μετά τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο», 1964.
2. Λεοντίδου Λ., «Πόλεις της σιωπής», 1989, ΕΤΒΑ σελ.151,152.

1.2 ΑΣΤΙΚΗ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΤΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ ΣΤΟ ΟΙΚΙΣΤΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ

Τους πρώτους μήνες μετά την άφιξή τους, οι πρόσφυγες δεν καταλαμβάνουν απλώς γη, αλλά εγκαθίστανται όπου βρουν. Οι συνθήκες στέγασης σ' ολόκληρη την περιοχή ήταν άθλιες. Στην αρχή, μένουν σε σκηνές, παράγκες, πρόχειρα καταλύματα από χαρτόνια, τενεκέδες, πισσόχαρτα. Σύμφωνα με μαρτυρίες ο κόσμος έμενε στα βαγόνια των σιδηροδρόμων, όπου είχε καμιά αποθήκη εγκαταλειμμένη. Παράγκες ξεφύτρωναν σε πλατειές, κοντά σε εργατικές συνοικίες και στις παρυφές της πόλης. Τα κενά οικόπεδα των αστικών κέντρων γεμίζουν σκηνές και αυτοσχέδιες κατασκευές. Τα άδεια σπίτια καταλαμβάνονται, τα πολιτιστικά κτίρια αλλάζουν χρήση. Είναι λυπηρό το θέαμα των γυναικών που μαγειρεύουν σε φουφούδες κι απλώνουν τα κουρέλια της μπουγάδας τους όπου βρουν. Τα πρώτα δέκα χρόνια ήταν πολύ δύσκολα. Οι πρόσφυγες προσπαθούν να οργανώσουν τη ζωή τους θεωρώντας ότι η εγκατάσταση τους είναι προσωρινή και ότι θα γυρίσουν πίσω κάποια στιγμή.

Το έργο της προσωρινής περίθαλψης είναι τεράστιο. Πλήθος ξένων φιλανθρωπικών οργανισμών σπεύδουν να βοηθήσουν. Η ελληνική κυβέρνηση ιδρύει το Ταμείο Περιθάλψεως Προσφύγων. Οι πρώτες υποτυπώδεις κατασκευές-καλύβες, πλημμυρίζουν εσπευσμένα τις ελληνικές πόλεις. Συγχρόνως, παραπήγματα από σανίδες καφασιών ή τενεκέδες περιτριγυρίζουν τους οικισμούς του Ταμείου Περιθάλψεως Προσφύγων. Η εγκατάσταση νέας προσφυγικές κατοικίες, γίνεται κατά τρόπο μαζικό. Οι χώροι, αυτοί δεν παρείχαν ούτε τα στοιχειώδη στους πρόσφυγες. Δεν υπήρχε ύδρευση, φως, αποχέτευση. Γύρω λάσπες και τέλματα, με νέας αρρώστιες να θερίζουν, ιδίως στα παιδιά.

Μετά το 1924 η αποκατάσταση των προσφύγων εισέρχεται σε νέα φάση και εποπτεύεται από την Επιτροπή Αποκατάστασης Προσφύγων (ΕΑΠ), τυπικά αυτόνομο υπερεθνικό οργανισμό, που λειτουργεί κάτω από την άμεση εποπτεία της Κοινωνίας των Εθνών σε συμφωνία με την ελληνική Κυβέρνηση. Η ΕΑΠ δεν είναι φιλανθρωπικός οργανισμός. Τα κεφάλαια της δεν διοχετεύονται στην προσωρινή περίθαλψη των προσφύγων, αλλά στη συνολική, οριστική και αμετάκλητη αποκατάστασή τους σε παραγωγική εργασία με όρο την τελική εξόφληση των χορηγούμενων δανείων από τους πρόσφυγες.

*Εικόνα 3: Η πρώτη εγκατάσταση, στις πρόχειρες παράγκες. Η Μικρασιάτισσα γιαγιά φροντίζει το εγγόνι της.
Πηγή: Χ. Σαπουντζάκης, Λεύκωμα-Νέα Ιωνία.*

Η χωροθετική πολιτική που υιοθέτησε η ΕΑΠ στην Αθήνα έμελλε να αλλάξει ριζικά το μοντέλο της οικιστικής επέκτασης για τις επόμενες δεκαετίες. Με την οικιστική ανάπτυξη και την επέκταση νέας υποδομής, η ανθρωπογεωγραφική δομή του Αττικού λεκανοπεδίου άλλαξε ριζικά. Μετά το 1922, κυριολεκτικά από την μια στιγμή στην άλλη, η Αθήνα και ο Πειραιάς περιτριγυρίστηκαν από συνοικισμούς και συνενώθηκαν σε ενιαίο

πολεοδομικό συγκρότημα. Πρώτη κίνηση στο οικιστικό πρόγραμμα του Ταμείου Περιθάλψεως Προσφύγων, κι αμέσως έπειτα της ΕΑΠ, ήταν να παραλάβουν από την κυβέρνηση τρεις συνοικισμούς που απείχαν τουλάχιστον 4 χλμ. από την Αθήνα (Νέα, Ιωνία, Καισαριανή, Βύρωνα), και έναν κοντά στον Πειραιά, όπου υπήρχε ήδη μια προσφυγική κοινότητα. Στον πυρήνα της Νέας Ιωνίας χτίστηκαν 3864 κατοικίες καθώς και στον Βύρωνα 1764, την Καισαριανή 1998, στον Υμηττό 400, στην Καλλιθέα 1965. Το Παγκράτι ήταν η πρώτη περιοχή όπου χτίστηκαν μόνιμες κατοικίες.¹

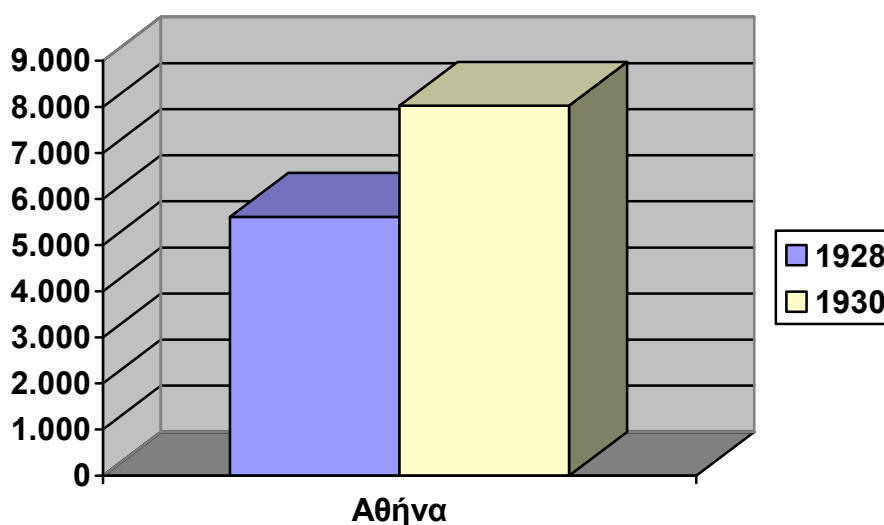

Εικόνα 4: Στις αρχές της δεκαετίας του '30 πολλοί Νεοϊωνιώτες, δημιούργησαν περιβόλια όπου καλλιεργούσαν τα κηπευτικά νέας. Ήταν νέας τρόπος ενίσχυσης του οικογενειακού προϋπολογισμού.

Πηγή: Χ. Σαπουντζάκης, Λεύκωμα-Νέα Ιωνία.

Η καλπάζουσα οικιστική επέκταση, τόσο γύρω από τους συνοικισμούς όσο και σε άλλα προάστια, επέφερε τεράστιες αλλαγές στην πολεοδομική δομή της πρωτεύουσας. Η περιαστική περιοχή ήταν σχεδόν ακατοίκητη ως το 1922. Μεγάλες κενές εκτάσεις αποσυνέδεαν την Αθήνα από τον Πειραιά, ενώ στα βόρεια διασπείρονταν τα μοναδικά

προάστια του πολεοδομικού συγκροτήματος, μερικά χωριά (Χαλάνδρι, Μαρούσι) και τα νέα θέρετρα της αστικής τάξης, ιδίως η Κηφισιά. Με την έλευση των προσφύγων, οι παρυφές της πόλης ξαφνικά ζωντανεύουν. Ολόκληρες συνοικίες προσφύγων ιδρύονται από το μηδέν –κατ’ αρχήν προσωρινά, αργότερα, μόνιμα. Κατά το διάστημα 1920-28 πύκνωσαν ταχύτατα οι περιοχές των προσφυγικών συνοικισμών, δηλαδή τα προάστια του Πειραιά και τα βόρεια, νοτιοανατολικά και νότια προάστια. Ο πληθυσμός αυξήθηκε κατά 148,1% το διάστημα 1920-40 και η επιφάνεια του εγκεκριμένου σχεδίου της ευρύτερης περιοχής της Αθήνας επεκτάθηκε κατά 255,4%. Ο ρυθμός επέκτασης ήταν στην πραγματικότητα ακόμα ταχύτερος, αφού οι εκτιμήσεις εδώ αναφέρονται στην έκταση του εγκεκριμένου σχεδίου πόλης, δεν περιλαμβάνονταν δηλαδή οικισμοί όπως η Νέα Ιωνία, όπου συγκεκριμένα, ήταν από τους πρώτους συνοικισμούς που δημιούργησε η ΕΑΠ, έχοντας μόνο 79 κατοίκους το 1920 και πάνω από 16.000 το 1928-που ενώ κατοικούνταν ήδη από την δεκαετία του 1920, εντάχθηκαν στο σχέδιο πόλης μόλις τη δεκαετία του 1950. Παρακάτω ακολουθεί ένα γράφημα όπου παρουσιάζεται η ραγδαία αύξηση των κατοικιών μέσα σε δύο χρόνια.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1 : Δραστηριότητα νέας ΕΑΠ, 1928-1930.

Πηγή: Α. Λεοντίδου, Πόλεις της σιωπής (σελ.211)

Είναι άγνωστο αν υπήρχε κάποιο πολεοδομικό σχέδιο για τον εποίκισμό του περιαστικού χώρου και το πιθανότερο είναι να έλειπε τελείως ο επιτελικός σχεδιασμός. Αυτό επιβεβαιώνεται από τα πρώτα ρυμοτομικά διαγράμματα της Νέας Ιωνίας τα οποία εκπονήθηκαν μερίμνει του Υπουργείου Υγείας και Πρόνοιας. Συγκεκριμένα, αν

παρατηρήσει κανείς ενδεικτικά τα ρυμοτομικά αυτά διαγράμματα, θα διαπιστώσει ότι συντάχθηκαν κατά κανόνα ανά μεμονωμένο οικοδομικό τετράγωνο, σε κλίμακα 1:200 και διακρίνει μέσα σε αυτά και τη διανομή των οικοπέδων, πράγμα το οποίο σήμερα βεβαίως και δε συμβαίνει στα ρυμοτομικά διαγράμματα, τα οποία έχουν συνταγμένες κλίμακες 1:500.²

Βιβλιογραφικές αναφορές:

1. Λεοντίδου Λ., «Πόλεις της σιωπής», 1989, ΕΤΒΑ σελ.154,205,207.
2. Θωμαΐδου Δέσποινα *Τεχνική Έκθεση για τον Δήμο Νέας Ιωνίας*, 2006.

Φωτογραφικό υλικό:

- Σαπουντζάκης Χ., *Λεύκωμα-Νέα Ιωνία 80 χρόνια*, 2003.

1.3 ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΚΑΙ ΙΔΡΥΣΗ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΙΩΝΙΑΣ

*Εικόνα 5: 1928.Μια από τις πρώτες σπάνιες αεροφωτογραφίες της περιοχής του Δήμου Νέας Ιωνίας. Τα οικοδομικά τετράγωνα φτνώνουν το ένα πίσω από το άλλο.
Πηγή: Χ. Σαπουντζάκης, Λεύκωμα-Νέα Ιωνία.*

Η Νέα Ιωνία είναι μια πολιτεία, στα βόρεια της Αθήνας, που θεμελιώθηκε από το κράτος, χωρίς μελέτες και σχέδια, για να στεγάσει άρον-άρον χιλιάδες πρόσφυγες, οι οποίοι έφταναν ομαδικά γυμνοί, νηστικοί, κυνηγημένοι: από τη Σπάρτη της Πισιδίας, την Ινέπολη, τη Κασταμονή και τη Σαφράμπολη, τη Νεάπολη (Νεβ-Σεχήρ) της Καππαδοκίας, την Αττάλεια και την Αλάγια της Παμφυλίας, το Ικόνιο κι ακόμη τα Βουρλά, το Βαϊνδήρι, το Αϊδίι, την Αμισσό, την Τραπεζούντα και την Ποντοηράκλεια και βέβαια τη Σμύρνη και τα όμορφα περίχωρά της, την Κωνσταντινούπολη, την Άγκυρα το Μυριόφυτο, την Ανδριανούπολη. Περισσότερες από 150 Κοινότητες, οι Ελληνορθόδοξες Κοινότητες, από τις οποίες προέρχονταν οι πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν στη Νέα Ιωνία.

Ο συνοικισμός που χτιζόταν βρισκόταν στη θέση «Ποδαράδες».¹ Μια περιοχή γεμάτη λόφους, θάμνους κι αμπέλια, την οποία διέσχιζε ο χειμάρρος του Ποδονίφτη² και η σιδηροδρομική γραμμή του ατμήλατου τρένου Αθηνών-Κηφισιάς. Οι ντόπιοι ήταν μερικοί δεκάδες (7-8 περίπου): γεωργοί και τσοπάνηδες από το Μενίδι και τις Κουκουβάουνες (παλαιότερη ονομασία της Μεταμόρφωσης), σε υποστατικά.

Το πρόγραμμα της Επαναστατικής Κυβέρνησης του Νικολάου Πλαστήρα περιελάμβανε την ταχύρυθμη ανέγερση προσφυγικών πολυκατοικιών από το λεγόμενο «Ταμείο Περιθάλψεως Προσφύγων», το οποίο πολύ γρήγορα (1924) αντικαταστάθηκε από την «Εταιρεία Αποκατάστασης Προσφύγων-ΕΠΑ», διεθνή οργανισμό, υπό την αιγίδα της τότε λειτουργούσας Κοινωνίας των Εθνών, με κεφάλαια από δωρεές ομογενών και δάνεια, με αντίκρισμα την παραχώρηση γαιών από το Ελληνικό Δημόσιο. Πρώτος πρόεδρος της ΕΑΠ υπήρξε ο παλαιός Αμερικανός Πρεσβευτής στην πόλη, ο Αμερικανό-εβραίος Ερρίκος Μορκεντάου, πραγματικός φιλέλληνας, ο οποίος συνδέθηκε με την Νέα Ιωνία και τους κατοίκους της, καθώς βρισκόταν συνεχώς κοντά στο έργο και στους πρόσφυγες³.

Ο τόπος αυτός άνηκε κατά ένα μεγάλο μέρος, ως μετόχι, στο ιερό καθίδρυμα του Παναγίου Τάφου και κατά ένα μικρότερο, ως ιδιοκτησία, στο κτηματία Βεΐκο, απόγονο του αγωνιστή Λάμπρου Βεΐκου που έπεσε στην μάχη του Ανάλατου το 1827.

1. Η ονομασία «Ποδαράδες» οφείλεται, κατά την κρατούσα άποψη, στο όνομα της Βυζαντινής οικογένειας των Πλατυπόδων ή Ποδαράδων που κατείχε την περιοχή. Κατά μία δεύτερη σοβαρότερη εκδοχή, οι στήλες του Αδριάνειου Υδραγωγείου, που από το λαό ονομάζονταν «ποδάρες», μπορεί να ήταν αυτές που έδωσαν το όνομα στην περιοχή.

2. Το όνομα Ποδονίφτης πρέπει να δόθηκε στο χειμάρρο πριν από την επανάσταση του '21 από την περιπαιχτική διάθεση των Αθηναίων που έλεγαν γι' αυτόν ότι περνώντας τον κανείς, ίσα-ίσα που νίβει τα πόδια του.

3. Ο Ερρίκος Μορκεντόν, ως πρεσβευτής των ΗΠΑ στην Κωνσταντινούπολη, αρχές του 1900, είχε σημαντικά βοηθήσει τους Έλληνες, όταν εξορίζονταν ή καταδικάζονταν από τους Τούρκους. Μαζί με τον άλλο Αμερικάνο, τον πρόξενο στη Σμύρνη κατά την καταστροφή, Τζορτζ Χόρτον, ήταν αποδεδειγμένα φιλέλληνες οι οποίοι και με λόγια αλλά και με πράξεις απέδειξαν την αγάπη τους.

Αρχικά αγοράστηκαν 1230 στρέμματα μεταξύ Σαφραμπόλεως και του «Ιστορικού Κέντρου» που άνηκαν στο «Ιερό Κοινό του Παναγίου Τάφου», με σκοπό την ίδρυση προσφυγικού συνοικισμού, άτυπα ονομαζόμενου «Ιωνία». Η θεμελίωση του συνοικισμού αυτού έγινε το μεσημέρι της Κυριακής 27^{ης} Ιουνίου του 1923. Ο Νικόλαος Πλαστήρας αξίωσε το όνομα «Νέα Πισιδία» για την περιοχή. Το άτυπο όμως «Ιωνία» πήρε το πρόθεμα «Νέα», έγινε «Νέα Ιωνία» και με την αίγλη της ιστορίας του ονόματος επιβλήθηκε, ως ονομασία της ευρύτερης περιοχής, που για μερικά χρόνια ακόμη, όμως, εξακολουθούσε να είναι γνωστή ως «Ποδαράδες».

Ωστόσο, ήδη διαμορφώνονταν κι άλλοι συνοικισμοί, που έπαιρναν το όνομα των πατρίδων των προσφύγων οικιστών τους: η «Σαφράμπολη», η «Νεάπολη», η «Ινέπολη», η «Ελευθερούπολη», ο «Περισσός».

Ο «Περισσός», ως χώρος γύρω από τον Περσό ποταμό, αναπτύχθηκε ύστερα από απαλλοτρίωση 350 στρεμμάτων από φερόμενους ως ιδιοκτήτες της περιοχής (Βέϊκου και Κήρυκο). Η μόνη συνοικία που ευτύχησε να έχει αρκετούς ελεύθερους χώρους, ίσως γιατί η βιομηχανική της ζώνη περιορίστηκε στις δύο πλευρές της οδού Ηρακλείου. Το 1935 έγινε η τελευταία απαλλοτρίωση που είναι αυτή της Καλογρέζας⁴, η οποία με την σειρά της υποδέχτηκε, χιλιάδες πρόσφυγες. Έμεινε με το ίδιο όνομα, που κρατήθηκε λόγω και του θρησκευτικού περιεχομένου του, παρέμεινε αυτόνομη συνοικία ως το 1934, όταν ονομάστηκε Κοινότητα. Για έξι χρόνια λειτούργησε η «Κοινότητα Καλογρέζας». Το 1940 συνενώθηκε με τον Δήμο Νέας Ιωνίας.

Στο τέλος της δεκαετίας του 1920 η Νέα Ιωνία αριθμεί 24.000 κατοίκους. Από αυτούς, στο ιστορικό κέντρο διαμένουν 14.500, στην Ελευθερούπολη 2.500, στην Ινέπολη 1.500, στον Περισσό 2.500, στη Σαφράμπολη 3.000, στην Καλογρέζα 2.200. Η αναλογία ανδρών-γυναικών (λόγω της μεγάλης απώλειας των ανδρών στη Μικρασία) είναι 40% προς 60%.

4. Η Καλογρέζα ως αυτόνομος οικισμός υπήρχε από πολύ παλιά. Το όνομά της, πάντα κατά την επικρατούσα εκδοχή, το οφείλει στην «καλογραία Αγία Φιλοθέη», η οποία είχε οικογενειακά κτήματα στην περιοχή.

Οι περιοχές που αποτέλεσαν αντικείμενο είτε αγοράς είτε απαλλοτρίωσης με σκοπό την αποκατάσταση των προσφύγων, όπως έχουμε ήδη αναφέρει και στην προηγούμενη ενότητα, δεν είχαν ρυμοτομικά διαγράμματα με την έννοια των σημερινών ρυμοτομικών διαγραμμάτων, τα οποία κατά κανόνα εκπονούσε παλαιά το Υπουργείο Δημοσίων Έργων και σήμερα η ανάλογη διεύθυνση του ΥΠΕΧΩΔΕ, διευθύνσεις πολεοδομικού σχεδιασμού και άλλες συναρμόδιες.

Τα ρυμοτομικά διαγράμματα ξεκίνησαν από την περιοχή του λεγόμενου κέντρου της Νέας Ιωνίας συμπεριλαμβανομένης και της περιοχής της Ελευθερούπολης. Τα διαγράμματα αυτά, συντάχθηκαν κατά κανόνα ανά μεμονωμένο οικοδομικό τετράγωνο και διακρίνεται μέσα σε αυτά και η διανομή των οικοπέδων. Παρατηρώντας κάποιες διανομές σε ορισμένα οικοδομικά τετράγωνα θα διαπιστώσει κανείς, ότι ήταν τέτοια η μορφή των οικοπέδων και των ιδιοκτησιών, όπως επίσης και των κατοικιών που χτίστηκαν σε αυτές – είτε από τους ίδιους τους πρόσφυγες είτε από την ίδια την πολιτεία και παραχωρήθηκαν σε αυτούς – που φανερώνει έκδηλα τη μεγάλη ανάγκη άμεσης στέγασης κάποιων ανθρώπων (εικ.8,9). Παρατηρούμε λοιπόν, ιδιοκτησίες του ενός δωματίου, οικόπεδα που τυχαίνει να εξακολουθούν να είναι άρτια και οικοδομήσιμα, έχοντας ένα εμβαδόν μόλις 20 τ.μ (βλ.εικ.7,12)

Στα μεταγενέστερα ρυμοτομικά διαγράμματα του Υπουργείου που συντάχθηκαν στις υπόλοιπες περιοχές που προέκυψαν από απαλλοτρίωση, δηλαδή στις περιοχές του Περισού, της Νεάπολης και της Καλογρέζας, είχε ήδη αποκατασταθεί το πρώτο κύμα προσφύγων, οπότε και η γη διαχειρίστηκε και διανεμήθηκε κατά πολύ καλύτερο τρόπο. Συγκεκριμένα ρυμοτομήθηκαν οικοδομικά τετράγωνα με ευρύτερους δρόμους, με επαρκέστερη πρόβλεψη κοινόχρηστων και κοινωφελών χώρων, δηλαδή πλατειών, χώρων για σχολεία κλπ. Παράλληλα όμως η μορφή των οικοπέδων είναι σαφώς διαφοροποιημένη, διότι σ' αυτά παρατηρούμε οικόπεδα με πολύ μεγαλύτερο εμβαδόν, απ' ότι τα οικόπεδα της Νέας Ιωνίας και της Ελευθερούπολης. Στις τελευταίες αυτές περιοχές μπορεί να βρει κανείς οικόπεδα άρτια και οικοδομήσιμα επιφάνειας 25 τ.μ (εικ.13), όπως επίσης και οικόπεδα που δεν έχουν καν πρόσοψη στο δρόμο, αλλά σε κοινόχρηστους διαδρόμους (εικ.10), οι οποίοι είχαν αφεθεί δίκην οδού, μέσα στο οικοδομικό τετράγωνο, για να εξυπηρετούν αυτές τις μικρές ιδιοκτησίες.

Παρακάτω ακολουθούν παραδείγματα τέτοιων κατοικιών από φωτογραφικό υλικό που συλλέξαμε στην συνοικία της Ελευθερούπολης: (βλέπε εικόνες 6 έως 14)

Εικόνα 6: Οδός Ραμνούντος.

Εικόνα 7: Οδός Οινόης.

Εικόνα 8 (επάνω): Οδός Πάτμου και Βρυούλων. Τρεις κατοικίες σε ένα οικόπεδο.

Εικόνα 9 (κάτω): Οδός Νυμφαίου. Δύο κατοικίες σ' ένα οικόπεδο.

Εικόνα 10: Προσφυγική κατοικία μέσα σε κοινόχρηστο διάδρομο, στην συνοικία της Ελευθερούπολη.

Εικόνα 11: Οδός Νισύρου.

Εικόνα 12: Οδός Νισύρου.

Εικόνα 13 (επάνω): Οδός Έλλης και Διον .Σολωμού.

Εικόνα 14 (κάτω): Οδός Μπουμπουλίνας.

ΟΙ ΚΑΤΟΙΚΙΕΣ

Οι πρόσφυγες δημιούργησαν «δορυφόρους» κοινότητες ή οικισμούς, που κτίστηκαν σε σχετική απόσταση από την περίμετρο των υφιστάμενων πόλεων. Αυτό υιοθετήθηκε, όπως υποστηρίζεται, αφ' ενός για να μην ενοχληθεί η «κανονική» ζωή της υφιστάμενης πόλης και αφ' ετέρου για να εξασφαλιστεί ένα ομοιογενές κοινωνικό περιβάλλον στους ίδιους τους αστικούς προσφυγικούς οικισμούς.

Στην Νέα Ιωνία είχαν δημιουργηθεί βασικά δύο τύποι προσφυγικών κατοικιών:

Οι **τετρακατοικίες** (εικ.17,18) οι οποίες ήταν διώροφες κατοικίες όπου αποτελούνταν από δύο δωμάτια, με δύο διαμερίσματα ισόγεια και δύο διαμερίσματα στον επάνω όροφο με ανεξάρτητες εισόδους. Ακολουθούν παραδείγματα τέτοιων κατοικιών καθώς και διπλοκατοικιών και δίδυμων σπιτιών στο κέντρο της Νέας Ιωνίας στα Ο.Τ. που φαίνεται στους ακόλουθους χάρτες.

Οι **διπλοκατοικίες** (εικ.19) ή «βίλες», αποτελούνταν από ένα διαμέρισμα ανά όροφο, τριών δωματίων.

Ανεγέρθηκαν επίσης, ιδίως στη κεντρική Ιωνία, την Ελευθερούπολη και τον Περισσό, μικρές κατοικίες κατηγορίας **Δίδυμων σπιτιών** (εικ.15,16). Αυτές αποτελούνταν από ένα μικρό κήπο και ήταν μονώροφες κατοικίες των δυο δωματίων συνήθως, για δύο οικογένειες ή διώροφες για τέσσερις οικογένειες, είχαν 27 τ.μ που αντιστοιχούσαν σε κάθε οικογένεια και προορίζονταν αρχικά για τους εργάτες των εργοστασίων της περιοχής. Μετά όμως, κατοικήθηκαν αδιακρίτως από οικογένειες που στοιβάχτηκαν όπως-όπως.

Δίδυμα σπίτια. Εικόνα 15 (επάνω): Οδός Σεϊζάνη.

Εικόνα 16(κάτω): Οδός Αμπατζόγλου.

Τετρακατοικίες. Εικόνα 17 (επάνω): Οδός Ρίμινι.

Εικόνα 18 (κάτω): Οδός: Καραολή και Αγ. Βασιλείου.

Εικόνα 19: Διπλοκατοικία στην συμβολή των οδών Αγ. Βασιλείου και Αγνώστων Ηρώων.

Οι προσφυγικές κατοικίες στην Νέα Ιωνία διαφέρουν από περιοχή σε περιοχή. Η βασική προσφυγική κατοικία είχε επιφάνεια από 20 μέχρι το πολύ 50 τμ (τόσα τετραγωνικά αντιστοιχούσαν σε κάθε πρόσφυγα), κόστος δραχμών, εκείνης της εποχής, 37.000 και συνίστατο από μια μικρή είσοδο, δύο μικρά κύρια δωμάτια από τα οποία το ένα χρησιμοποιούνταν συνήθως σαν κουζίνα και τραπεζαρία κι ένα W.C. Η κατοικίες 27 τ.μ. είχαν ένα κύριο δωμάτιο, μια κουζίνα-καθιστικό και το W.C. Πολλές φορές υπήρχε ένα μόνο δωμάτιο και κοινή χρήση W.C. γι' αυτό και όλα τα πεζοδρόμια της Ελευθερούπολης καταλήφθηκαν αυθαίρετα, για να επεκταθεί ο ωφέλιμος χώρος.

Η τελευταία κατηγορία προσφυγικών, που συναντά κανείς στον Δήμο Νέας Ιωνίας είναι τα **πέτρινα σπίτια** (εικ.20 - 28) δίπλα από την συνοικία της Νεάπολης, τα οποία ανοικοδομήθηκαν από τις πιστώσεις του εράνου της «**Βασιλικής Πρόνοιας**». Αρχικά προοριζόνταν για τις οικογένειες αξιωματούχων του στρατού αλλά στην συνέχεια δόθηκαν στους πρόσφυγες. Τα εγκαίνια του οικισμού έκανε τότε η Βασίλισσα Φρειδερίκη και έτσι ο οικισμός αποκαλούνταν μέχρι και τελευταία «**τα πέτρινα της Φρειδερίκης**». Τα πέτρινα δημιουργήθηκαν πρώτα στον συνοικισμό του ασυρμάτου και στα Πετράλωνα, κάτω από τον περιφερειακό του Φιλοπάππου. Τα τελευταία ήταν περισσότερο συνηθισμένα στην σύνθεσή τους, αποτελώντας τον κλασικό τύπο προσφυγικής οικίας, ισόγειο κτίσμα με κοινή στέγη και μεσοτοιχία. Στην Νέα Ιωνία τα πέτρινα σπίτια είναι διπλοκατοικίες (εικ.26,23) και τετρακατοικίες (εικ.28) με κοινές χαρακτηριστικές στέγες και καμινάδες ομοιογενούς αρχιτεκτονικής διακόσμησης. Τα περισσότερα διατηρούνται σε πολύ καλή κατάσταση, όπως μπορεί κανείς να διαπιστώσει κι από τις εικόνες που ακολουθούν:

Εικόνες 21,22: Οδός Απόλλωνος.

Εικόνες 23,24: Οδός Ολυμπίας.

Εικόνες 25,26: Οδός Νίκου Γιαννά.

Εικόνα 27: Οδός Σαφραμπόλεως και Αγίας Όλγας.

Εικόνα 28: Πίσω όψη της οδού Απόλλωνος.

Τα υλικά που χρησιμοποιήθηκαν ήταν : πέτρα, χωματόπλινθοι, κομμάτια έτοιμου μπετόν. Η σκεπή είχε πάντα κεραμίδια , τα διώροφα συνήθως γαλλικού τύπου, τα ισόγεια σχεδόν πάντα βυζαντινά ,τα πιο φθηνά. Τα κουφώματα ήταν ξύλινα και καρφωτά. Στις διώροφες κατοικίες υπήρχε εσωτερική σκάλα με κυλινδρική κουπαστή και ξύλινο μπαλκόνι για τις οικογένειες των πάνω ορόφων. Η είσοδος ήταν κοινή. Η αποχέτευση σε κοινά φρεάτια.

Εικόνα 29: Χαρακτηριστική προσφυγική διπλοκατοικία στον Περισσό.

Πηγή: Χ. Σαπουντζάκης, Λεύκωμα-Νέα Ιωνία.

Δυστυχώς, όπως και άλλοι προσφυγικοί οικισμοί όπως αυτοί της Νίκαιας, του Βύρωνα, του Κερατσινίου κλπ., έτσι κι ακόμη χειρότερα η Νέα Ιωνία κτίστηκε χωρίς ουσιαστική οικιστική μελέτη, παρ' όλο που υπήρχε οικοδομικός κανονισμός από την ΕΑΠ. Τυχεροί οικισμοί στάθηκαν η Νέα Σμύρνη, η Νέα Φιλαδέλφεια κ.α. που έγιναν λίγο αργότερα πιο προσεκτικά στη βάση των λεγόμενων «κηπουπόλεων».

Φυσικά δεν μπορεί να γίνει καμία σύγκριση με την ανέγερση άλλων οικισμών (π.χ. Ψυχικού) που έγιναν ακριβώς στην ίδια περίοδο (1923), αλλά στη βάση αυστηρών κανόνων δόμησης από ιδιωτικούς φορείς.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Ο δήμος όπως, μπορεί να διακρίνει κανείς, έχει αναπτυγμένο εμπορικό κέντρο αλλά στερείται χώρων εστίασης και διασκέδασης. Η περιοχή των προσφυγικών τόσο στο κέντρο της Νέας Ιωνίας, όσο και στην συνοικία της Ελευθερούπολης ενδείκνυται για τέτοιου είδους χώρους. Συγκεκριμένα στις προσφυγικές κατοικίες της Ελευθερούπολης θα μπορούσε να δημιουργηθεί μια περιοχή με μικρά κέντρα διασκέδασης και αναψυχής, όπως είναι τα μεζεδοπωλεία και τα ουζερί. Επιπλέον, οι περιοχές αυτές βρίσκονται σε σημείο κατάλληλο για να λειτουργούν αυτοί οι χώροι μέχρι αργά το βράδυ λόγω τις θέσεις τους, με αποτέλεσμα να μην ενοχλούν τις γύρω κατοικημένες συνοικίες.

Ωστόσο, για να υλοποιηθεί μια τέτοια ιδέα, θα πρέπει ο δήμος να αποζημιώσει τους ιδιοκτήτες των προσφυγικών κατοικιών για την παραχώρηση των ιδιοκτησιών τους, γεγονός ανέφικτο τόσο επειδή είναι πολύ δύσκολο να διατεθούν πόροι για αποζημιώσεις μέσα σε περίοδο οικονομικής κρίσης, όσο και για το γεγονός ότι οι τίτλοι ιδιοκτησιών έχουν αλλάξει και είναι αρκετά πολύπλοκο να εξευρεθούν οι ιδιοκτήτες ώστε να υλοποιηθεί η παραχώρηση των περιουσιών τους στον Δήμο.

Βιβλιογραφικές αναφορές:

Θωμαΐδου Δέσποινα *Τεχνική Έκθεση για τον Δήμο Νέας Ιωνίας*, 2006.

Σαπουντζάκης Χάρης, *Λεύκωμα-Νέα Ιωνία 80 χρόνια*, 2003.

Φωτογραφικό υλικό:

Σαπουντζάκης Χάρης, *Λεύκωμα-Νέα Ιωνία 80 χρόνια*, 2003.

Υλικό που συλλέχθηκε το 2010-2011.

2^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ : ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ

*Εικόνα 30: Η Μεταξουργία του Κυρκίνη.
Πηγή: Λεύκωμα-Νέα Ιωνία, Χ. Σαπουντζάκης, έτος 2008.*

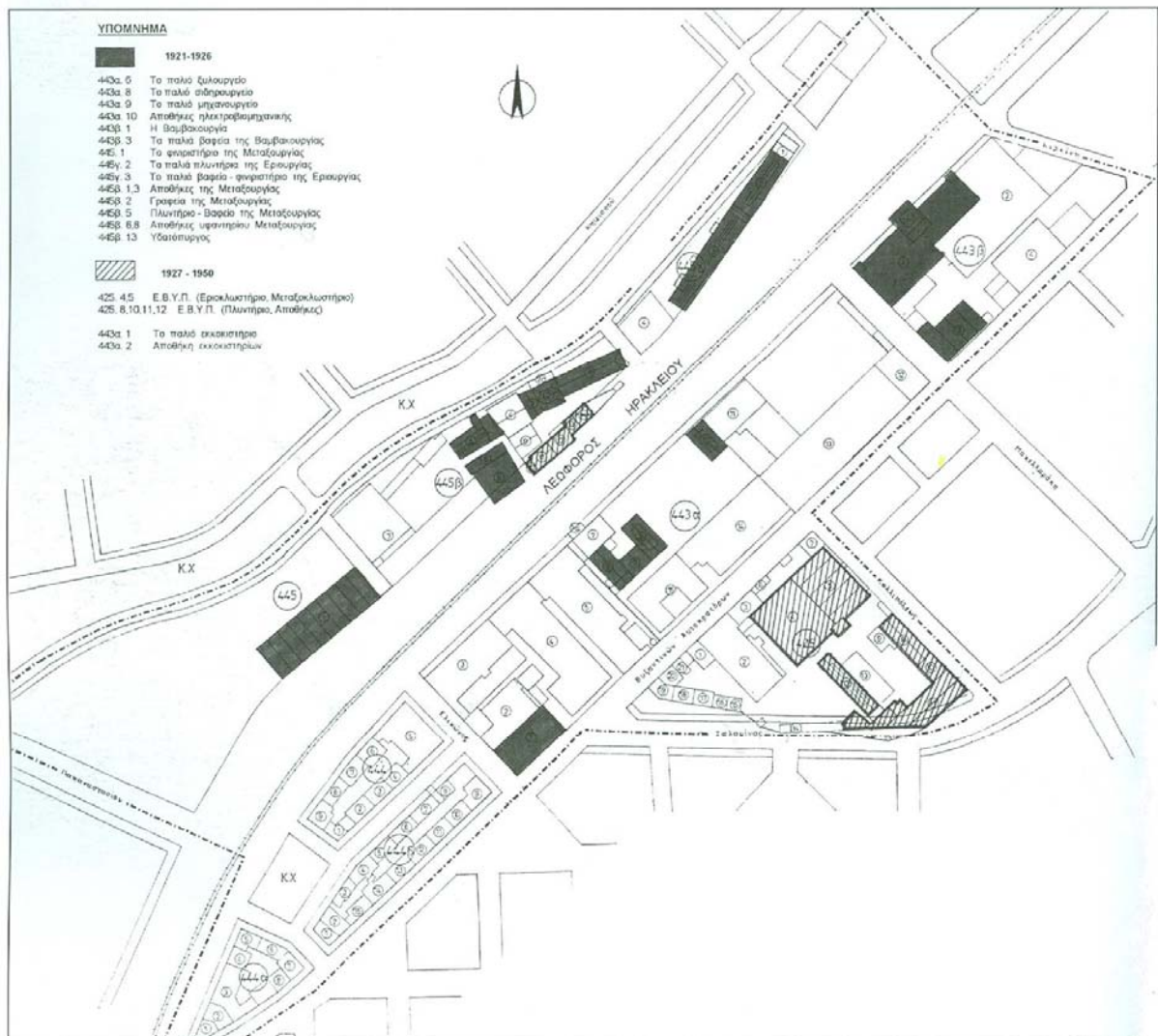
ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η βιομηχανική ιστορία της Νέας Ιωνίας ξεκινά την Άνοιξη του 1923 με την εγκατάσταση προσφύγων από την Μικρά Ασία. Πιο συγκεκριμένα με απόφαση της κυβέρνησης του Στρατηγού Πλαστήρα, εγκαταστάθηκαν στην περιοχή 650 οικογένειες προσφύγων ταπητουργών από την Σπάρτη Πισιδίας. Αυτοί ήταν οι πρώτοι πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν στην περιοχή της Νέας Ιωνίας ενώ λίγο αργότερα σε διάφορα σημεία της περιοχής εγκαταστάθηκαν Ινεπολίτες – Κασταμονίτες ,Σαμφραπολίτες ,Νεαπολίτες ,Σμυρνιοί, Αλαγιώτες, όπως έχουμε ήδη αναφέρει εκτενέστερα στο προηγούμενο κεφάλαιο. Η περιοχή θεωρήθηκε ιδανική για οικιστική ανάπτυξη και επαγγελματική αποκατάσταση των προσφύγων ,λόγω του ρέματος του Ποδονίφτη που διέσχισε την περιοχή και του άφθονου νερού που παρείχε ,όπως και της εγγύτητάς της με την Αθήνα. Οι

πρόσφυγες ασχολήθηκαν αμέσως με το δευτερογενή τομέα παραγωγής. Κάποιοι προσλήφθηκαν κατά εκατοντάδες στα εργοστάσια του Κυρκίνη (Εριουργία ,Μεταξουργία ,Βαμβακουργία) που είχαν ήδη εγκατασταθεί και λειτουργούσαν στο νοτιοδυτικό άκρο του οικισμού ,στην πηγή του Ποδονίφτη και το σταθμό του τρένου (τοποθεσία Πευκάκια στον Περισσό). Κάποιοι άρχισαν μόνοι τους, δημιουργώντας μικρές βιομηχανικές μονάδες (κυρίως κλωστοϋφαντουργικές και ταπητουργικές).

Η Νέα Ιωνία με τη μαζική έλευση των προσφύγων στην περιοχή και με τη βοήθεια της Επιτροπής Αποκατάστασης Προσφύγων (ΕΑΠ), που παραχώρησαν οικοπέδα για να στηθούν βιομηχανικές μονάδες, απέκτησε γρήγορα τη μορφή μιας βιομηχανούπολης, που στην συντριπτική της πλειοψηφία απαρτιζόταν από πρόσφυγες. Εξελίσσεται λοιπόν, σε έναν από τους μεγαλύτερους προσφυγικούς οικισμούς του λεκανοπεδίου αλλά και σε σημαντικότατο κέντρο ταπητουργίας και κλωστοϋφαντουργίας. Σιγά σιγά στην περιοχή της Νέας Ιωνίας άρχισαν να δημιουργούνται δυο ξεχωριστά βιομηχανικά συγκροτήματα, αυτό του Περισσού στο νοτιοδυτικό άκρο του οικισμού και της Ελευθερούπολης στο βορειοανατολικό. Τα δυο αυτά βιομηχανικά συγκροτήματα, μέσα από την εξέλιξη των παραγωγικών σχέσεων και των αντιθέσεων εργαζομένων και επιχειρηματιών, σφραγίστηκαν από τον μόχθο του προσφυγικού πληθυσμού και από πολύχρονους εργατικούς αγώνες καθορίζοντας την κοινωνική και οικονομική ταυτότητα της πόλης.

Περισσού. Είχε διακρίνει ότι η συγκεκριμένη περιοχή ήταν ιδανική για το στήσιμο βιομηχανικών μονάδων κι όπως αποδείχτηκε δεν έκανε λάθος. Βέβαια δεν μπορούμε να γνωρίζουμε αν η βιομηχανία στην περιοχή του Περισσού θα παρουσίαζε τόσο μεγάλη πρόοδο, αν δεν συνέρεαν για μόνιμη εγκατάσταση οι μικρασιάτες πρόσφυγες οι οποίοι ήταν άριστοι γνώστες της τέχνης της ταπητουργίας, της κλωστοϋφαντουργίας και της μεταξουργίας.

Χάρτης 8: Τοπογραφικό της περιοχής των εργοστασίων στον Περισσό του 1985.

Πηγή: Μαΐστρου Ε., Βογιατζόγλου Ο., Καραθανάση Ε., Καλιοτζίδου Μ.,
«Η Βιομηχανική κληρονομιά της Νέας Ιωνίας», ΕΤΒΑ, 1985.

Η πρώτη βιομηχανική εγκατάσταση στην περιοχή της Νέας Ιωνίας ανάγεται στο τέλος του 1919, όταν ο αρκαδικής καταγωγής βιομήχανος Νικόλαος Κυρκίνης, κύριος μέτοχος της κλωστοϋφαντουργικής εταιρίας «Ελληνική Εριουργία Α.Ε.» στα Πατήσια, αγόρασε την 1^η Οκτωβρίου του 1919 – πριν ακόμα εγκατασταθούν οι μικρασιάτες πρόσφυγες στην περιοχή – ένα πρώτο κτήμα στο σημερινό Περισσό, σε επαφή με τον κύριο οδικό άξονα Ιωνίας – Ηρακλείου. Στην περιοχή αυτή, που διέθετε άφθονο νερό και συγκοινωνιακή σύνδεση με την Αθήνα και τον Πειραιά μέσω σιδηροδρομικής γραμμής, ίδρυσε εργοστάσιο μεταξουργίας. Οι κτηριακές εγκαταστάσεις του συγκροτήματος αναπτύχθηκαν από το 1919 ως το 1922 αρχικά και από το 1923 ως το 1924 στη συνέχεια και περιελάμβαναν κλωστήριο, βαφείο, φινιριστήριο, γραφεία και αποθήκες. Στην ίδια περιοχή ο Κυρκίνης έστησε πλυντήριο, βαφείο φινιριστήριο για να καλύψει και τις ανάγκες του εργοστασίου του της «Ελληνικής Εριουργίας Α.Ε.» στα Πατήσια. Παράλληλα, για να καλύψει την αυξημένη ζήτηση σε ενέργεια τόσο της «Μεταξουργίας» όσο και της «Ελληνικής Εριουργίας» προχώρησε στην ίδρυση νέας εταιρίας της «Ηλεκτροβιομηχανικής Α.Ε. ». Στα πλαίσια αυτής αγόρασε νέο οικόπεδο απέναντι από την Μεταξουργία, όπου και έχτισε το 1924 εργοστάσιο ηλεκτροπαραγωγής, που κάλυπτε και τις ανάγκες σε ρεύμα των γειτονικών συνοικισμών(Ηράκλειο, Μαρούσι, Κηφισιά) τις ώρες που δεν λειτουργούσαν τα εργοστάσια. Για την εξυπηρέτηση των αναγκών των επιχειρήσεων της εριουργίας και μεταξουργίας μέσα στα δύο επόμενα χρόνια ιδρύθηκαν από την «Ηλεκτροβιομηχανική Α.Ε. » ξυλουργείο, μηχανουργείο και σιδηρουργείο, το εργοστάσιο κοπής-ραφής, καθώς και το μνημειώδες εργοστάσιο της βαμβακουργίας – τα «Κλωστήρια Αττικής» - που περιελάμβανε κλωστήριο, υφαντήριο, φινιριστήριο και κολλαρίστρα ενώ στον περίβολο του εργοστασίου χτίστηκαν βαφείο και αποθήκες. Κοντά στην Βαμβακουργία χτίστηκε το 1926 και ένα συγκρότημα εργατικών κατοικιών για να προσελκύσει το απαραίτητο εργατικό δυναμικό για την κάλυψη των αναγκών των εργοστασίων. Στοιχεία για τις συγκεκριμένες εργατικές κατοικίες δεν έχουν διασωθεί και η παρουσία τους μας είναι σήμερα γνωστή μόνο από φωτογραφικές απεικονίσεις της εποχής.

Ο νεόδμητος γειτονικός προσφυγικός συνοικισμός της Νέας Ιωνίας συνδέθηκε στενά με το ραγδαία αναπτυσσόμενο βιομηχανικό συγκρότημα και αποτέλεσε την κινητήρια δύναμη του με το εργατικό δυναμικό που του παρείχε. Το 1926 εγκρίθηκε το πρώτο ρυμοτομικό σχέδιο στην περιοχή, με χρήση βιομηχανίας, που περιελάμβανε το τμήμα που βρισκόταν νοτιοανατολικά της οδού Ιωνίας – Ηρακλείου. Το τοπογραφικό διάγραμμα περιλαμβάνει όλα τα εργοστάσια της εριουργίας, της μεταξουργίας και της ηλεκτροβιομηχανικής, καθώς και το συγκρότημα των εργατικών κατοικιών. Οι

εγκαταστάσεις της μεταξουργίας και τα πλυντήρια – βαφεία της εριουργίας που βρίσκονται βορειοδυτικά της οδού, χτίστηκαν χωρίς ρυμοτομικό σχέδιο και συμπεριλήφθηκαν για πρώτη φορά σε ρυμοτομικό σχέδιο το 1950 (ΦΕΚ 218/Α/1950).

Εικόνα 31: Το παλαιότερο εργοστάσιο της Μεταξουργίας, τμήμα του κτιρίου γνωστό ως «Γραφεία της Μεταξουργίας». Σήμερα, δεν διασώζεται τίποτα από αυτά.

*Πηγή: Μαΐστρου Ε., Βογιατζόγλου Ο., Καραθανάση Ε., Καλιοτζίδου Μ.,
«Η Βιομηχανική κληρονομιά της Νέας Ιωνίας», ΕΤΒΑ, 1985.*

Το 1926 το όνειρο του Νικόλαου Κυρκίνη για τη δημιουργία μιας πόλης Κλωστοϋφαντουργίας, σύμφωνα με τα ευρωπαϊκά πρότυπα, το «μικρό Μάντσεστερ» όπως έμεινε γνωστή, έχει γίνει πραγματικότητα. Το 1927 όμως, και ενώ είχε ξεκινήσει η κατασκευή ενός νέου εργοστασίου μετάξης, ο Κυρκίνης καθαιρείται από τη θέση του προέδρου της εταιρίας μετά από καταγγελίες σε βάρος του για υπεξαίρεση, εξαναγκάζεται σε πώληση της περιουσίας του και καταλήγει σε αυτοκτονία ενώ νοσηλεύεται στο φθισιατρείο το 1932. Μετά το θάνατο του Κυρκίνη ιδρύθηκε από τους συνεργάτες του η ΕΒΥΠ (Ελληνική Βιομηχανία Υφαντουργικών Προϊόντων) που ξεκίνησε το 1932 με την

ανέγερση εριοκλωστηρίου και επεκτάθηκε στη συνέχεια με μεταξοκλωστήριο, πλυντήριο και αποθήκες, σε χώρο που βρίσκεται ακριβώς δίπλα από το συγκρότημα των εργατικών κατοικιών.

Το 1935 η εταιρία αγοράστηκε από τον Μποδοσάκη – Αθανασιάδη και ξεκίνησε μια νέα περίοδος ανάπτυξης για τη βιομηχανία του Περισσού. Το 1937 χτίστηκε ένα νέο κτίριο που στέγασε εκκοκιστήρια για την προμήθεια πρώτης ύλης στο εργοστάσιο της βαμβακουργίας. Με τη νέα αυτή κατασκευή ολοκληρώθηκε η κτιριακή ανάπτυξη της επιχείρησης, η οποία μετά από μικρή κάμψη κατά το Β' παγκόσμιο πόλεμο, συνέχισε τη λειτουργία της, μέχρι το 1950, έτους διεθνούς κρίσης που επηρέασε αρνητικά, φυσικά και την ελληνική οικονομία. Κάτω από τις νέες συνθήκες, τις οικονομικές δυσκολίες και τον άνισο ανταγωνισμό από το εξωτερικό, η τεράστια βιομηχανική πόλη αναγκάζεται να κλείσει όλα τα εργοστάσια της μέσα στο διάστημα 1956 – 1958.

Οι χίλιοι και πλέον εργάτες που εργάζονταν στα εργοστάσια που έκλεισαν έμειναν ξεκρέμαστοι και χωρίς δουλειά. Στην διάρκεια των ετών 1960 – 1978 η περιουσία της εταιρίας πωλείται τμηματικά, για να καλυφθούν τα χρέη της.

Η ιστορία του μεγάλου βιομηχανικού συγκροτήματος, γνωστού ως «Ελληνική Εριουργία Α.Ε.» είναι ιδιαίτερα σημαντική από τη σκοπιά της βιομηχανικής ιστορίας της χώρας. Ήταν μια από τις μεγαλύτερες κλωστουφαντουργίες της χώρας και χαρακτηρίστηκε «εθνική» βιομηχανία λόγω της παραγωγής στρατιωτικών ειδών που είχε αναλάβει στο διάστημα 1025 – 1932, αλλά και λόγω των εγχωρίου παραγωγής πρώτων υλών που χρησιμοποιούσε και του μεγάλου αριθμού εργαζομένων που συγκέντρωσε.

Βιβλιογραφικές αναφορές:

Μαΐστρου Ε., Βογιατζόγλου Ο., Καραθανάση Ε., Καλιοτζίδου Μ., «*Η Βιομηχανική κληρονομιά της Νέας Ιωνίας*», ΕΤΒΑ .

Φωτογραφικό υλικό: Μαΐστρου Ε., Βογιατζόγλου Ο., Καραθανάση Ε., Καλιοτζίδου Μ., «*Η Βιομηχανική κληρονομιά της Νέας Ιωνίας*», ΕΤΒΑ .

2.2. ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΚΤΙΡΙΩΝ ΣΤΗΝ ΖΩΝΗ ΤΟΥ ΠΕΡΙΣΣΟΥ.

Στην ανθούσα για μισό αιώνα «βιομηχανική πόλη», στην οποία χτίστηκαν μια σειρά από αξιόλογα βιομηχανικά κτίρια, σώζονται σήμερα αρκετά από τα παλαιά κελύφη, ενώ αρκετά σύγχρονα βιομηχανικά κτίρια έχουν παρεμβληθεί μεταξύ τους. Η συνολική έκταση των 200 περίπου στρεμμάτων που κάλυπτε η βιομηχανική ζώνη στην περίοδο της ακμής της, σήμερα έχει ελαττωθεί σημαντικά και η αρχική εικόνα του βιομηχανικού συγκροτήματος, όπως είναι φυσικό, έχει μεταβληθεί αρκετά.

Πάνω στον βασικό άξονα της οδού Ηρακλείου και στη βορειοδυτική πλευρά, από τις εγκαταστάσεις της «Ελληνικής Εριουργίας» διατηρήθηκαν δύο μικρής κλίμακας ενδιαφέροντα κτίσματα, επιμήκη, ισόγεια, με στέγη κεραμοσκεπή και μικρό πυργίσκο στο σημείο σύνδεσής τους. Πρόκειται για το «παλιό βαφείο – φινιριστήριο» της Εριουργίας, όπου σήμερα έχουν απομείνει μερικά από τα συντρίμια του και το «παλιό πλυντήριο» (εικ.32,33) χτισμένα στο διάστημα 1919 – 1924. Το πρώτο ήταν ένα επίμηκες πολύ μικρού πλάτους κτίσμα, με μικτή φέρουσα κατασκευή από λιθοδομή με συμπαγείς οπτόπλινθους όπως μπορεί να διακρίνει κανείς και σήμερα, με ξύλινη δίρριχτη στέγη, με υπερύψωση του κεντρικού της τμήματος, όπου διαμορφώνεται συνεχές άνοιγμα καλυπτόμενο από ξύλινες περσίδες. Διαπιστώνει κανείς, από το φωτογραφικό υλικό που ακολουθεί, ότι το κτίριο εμφανίζεται ισόγειο από την ανατολική του πλευρά – στην όψη του επί της οδού Ηρακλείου – και σχεδόν διάροφο λόγω της υψομετρικής διαφοράς του χώρου στη δυτική πλευρά (εικ.34). Λίθινες αντηρίδες εμφανίζονται να αντιστηρίζουν το ισόγειο του κτιρίου στην πίσω αυτή πλευρά του, η οποία καλύπτεται εν μέρει από μεταγενέστερες πρόχειρες προσθήκες κτισμάτων και στεγάστρων. Η ρυθμική επανάληψη τετράγωνων παραθύρων με μεταλλικά κουφώματα και η οδοντωτή διάταξη οπτόπλινθων που διαμορφώνουν το γείσο της στέγης είναι τα μοναδικά μορφολογικά στοιχεία των όψεων του κτιρίου.

Εικόνες 32,33: Το παλιό πλυντήριο και το σημείο σύνδεσης του πλυντηρίου με το βαφείο-φινιριστήριο που πλέον δεν υπάρχει, της Εριουργίας.

Λεωφόρος Ηρακλείου. Δυτική όψη.

Εικόνες 34: Πίσω όψη του πλυντηρίου της Εριουργίας.

Οδός Σαγγαρίου. Ανατολική όψη.

Χαρακτηριστική και ενδιαφέρουσα είναι επίσης η διαμόρφωση μικρού πυργίσκου στο δυτικό άκρο της μακριάς όψης του, που αποτελεί και μορφολογικό στοιχείο σύνδεσής του με το παλαιότερο βαφείο – φινιριστήριο της Εριουργίας.

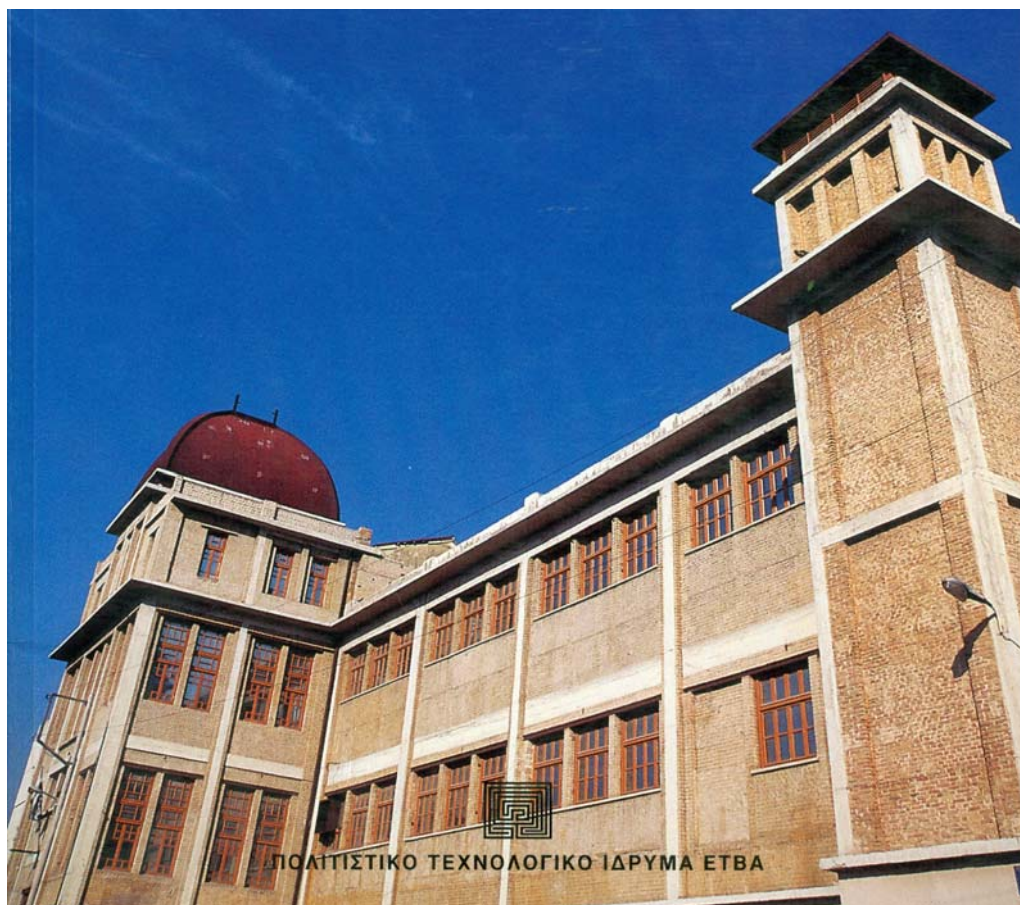
Στο υπόλοιπο συγκρότημα της Εριουργίας παρατηρείται σήμερα αλλαγή χρήσεων (εικ.35,36), καθώς σε ένα τμήμα της στεγάζονται τα γραφεία του Κομμουνιστικού Κόμματος Ελλάδος, μια βιοτεχνία γυναικείων ειδών, μικρές βιοτεχνίες εμπορίας ξύλινων κατασκευών και εμπορίας χρωματικών ειδών.

Εικόνες 35,36: Τμήματα της Εριουργίας όπου φαίνεται η αλλαγή χρήσεων γης.

Από την άλλη πλευρά του δρόμου και μετά τις σιδηροδρομικές γραμμές προβάλλει το μνημειώδες κτίριο της Βαμβακουργίας. Πρόκειται για το καλύτερα διατηρημένο και συγχρόνως το σημαντικότερο από μορφολογική άποψη κτίριο, που αποτελεί εμβληματικό στοιχείο στο σύνολο του οικοδομικού αποθέματος της περιοχής (εικ.37).

Εικόνα 37: Το μνημειώδες εργοστάσιο της Βαμβακουργίας. Φωτογραφία του Γ. Μιχαηλίδη.

Πηγή: Μαΐστρου Ε., Βογιατζόγλου Ο., Καραθανάση Ε., Καλιοτζίδου Μ., «Η Βιομηχανική κληρονομιά της Νέας Ιωνίας», ΕΤΒΑ, 1985.

Το κτίριο είναι τριώροφο, με συμμετρική διάταξη του κτιριακού όγκου που αρθρώνεται σε τρία μέρη. Χαρακτηρίζεται από δυο γωνιακούς πύργους στεγασμένους με τετράκλιτη μεταλλική στέγη και από την προβολή του κεντρικού του όγκου ο οποίος, υψηλότερος κατά έναν ακόμη όροφο, καταλήγει σε υπερύψωση πυργοειδούς μορφής που καλύπτεται με θολωτή στέγη (εικ.38). Ο κεντρικός πύργος, με μια ελικοειδή μαρμάρινη σκάλα με μαντεμένιο κιγκλίδωμα στο εσωτερικό του, αποτελούσε την κεντρική είσοδο που οδηγούσε στους επάνω ορόφους. Η κεντρική πόρτα βρισκόταν στην δεξιά πλευρά του πύργου και ήταν ξύλινη. Σήμερα έχει αντικατασταθεί από μεταλλική.

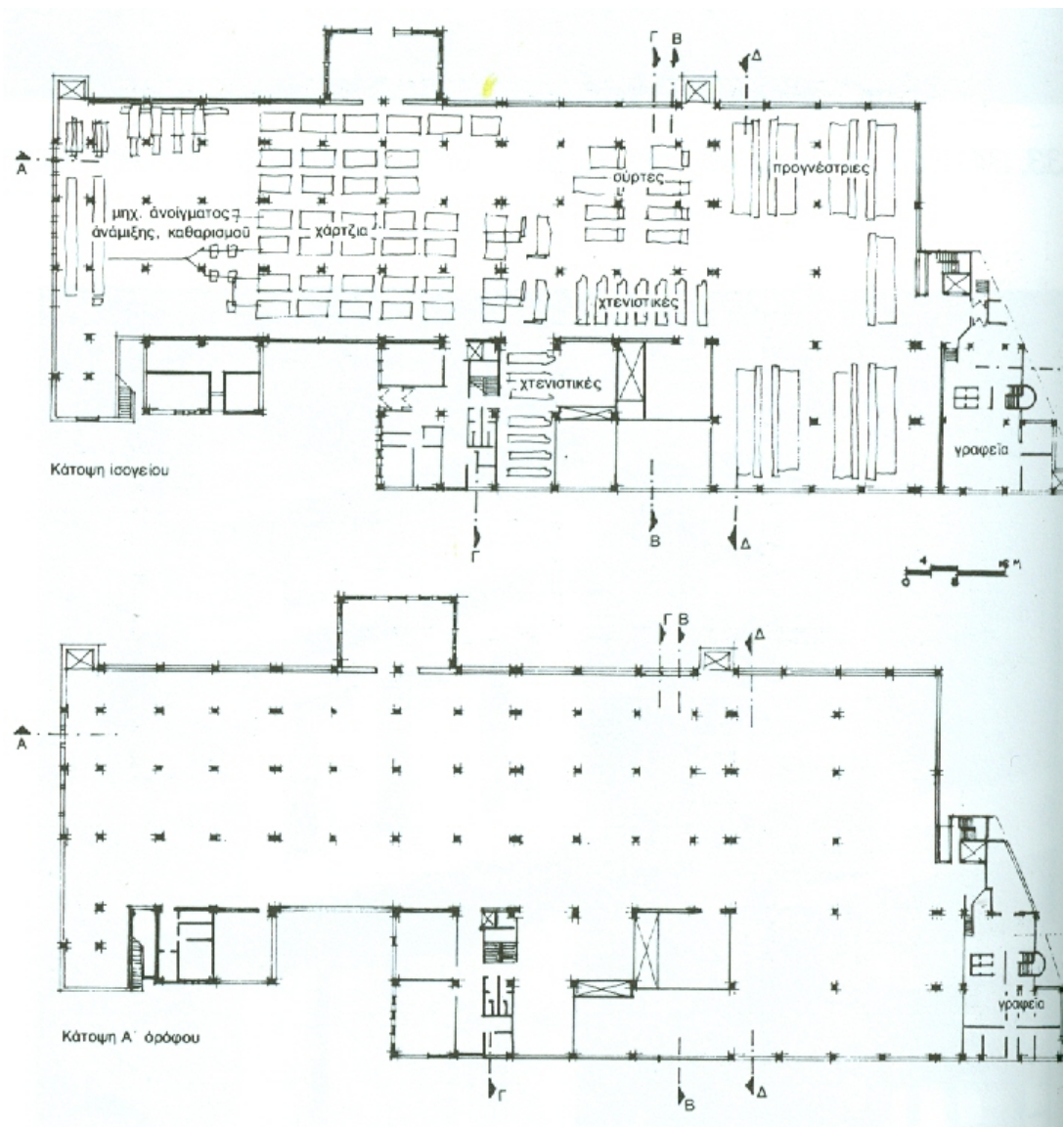
Ο πυργίσκος δεξιά της εισόδου χρησίμευε για την απομάκρυνση της σκόνης του βαμβακιού, όπου με διάφορους αγωγούς απορρόφησης απομακρυνόταν η σκόνη και διέφευγε μέσα από ξύλινες περσίδες της μεταλλικής οροφής. Ο άλλος γωνιαίος πύργος αριστερά της εισόδου αποτελούσε το θάλαμο του ασανσέρ που τοποθετήθηκε λίγο μετά την κατασκευή του κτιρίου το 1929.

Ο μνημειακός χαρακτήρας του κτιρίου εντείνεται με τη ρυθμική επανάληψη των οριζόντιων και κατακόρυφων φερόντων στοιχείων του από οπλισμένο σκυρόδεμα, το ρυθμικό βηματισμό των ανοιγμάτων στις όψεις του και τους εμφανείς συμπαγείς οπτόπλινθους που αποτελούν στοιχείο πληρώσεως των κενών. Η πρόθεση του Κυρκίνη για προβολή της εικόνας μιας εύρωστης, πετυχημένης και καταξιωμένης επιχείρησης είναι εμφανής στο σχεδιασμό του κτιρίου της Βαμβακουργίας.

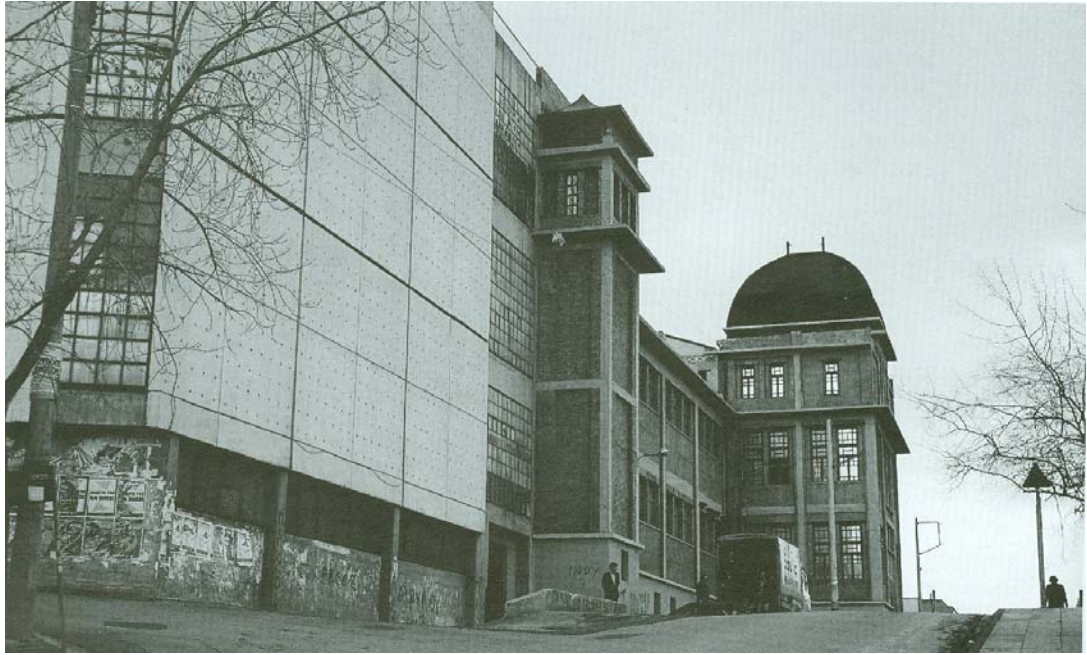
Εικόνα 38: Το εργοστάσιο της Βαμβακουργίας μετά την αποκατάστασή του το 1994.

Πηγή: Μαΐστρου Ε., Βογιατζόγλου Ο., Καραθανάση Ε., Καλιοτζίδου Μ., «Η Βιομηχανική κληρονομιά της Νέας Ιωνίας», ΕΤΒΑ, 1985.

Σχέδιο 1: Το εργοστάσιο της Βαμβακουργίας με τη νεότερη προσθήκη του. Κατόψεις ισογείου και β' ορόφου. Σχέδια του Κ. Δεμίρη, τα ελληνικά κλωστοϋφαντουργία.

Πηγή: Μαΐστρου Ε., Βογιατζόγλου Ο., Καραθανάση Ε., Καλιοτζίδου Μ., «Η Βιομηχανική κληρονομιά της Νέας Ιωνίας», ΕΤΒΑ, 1985.

Εικόνα 39: Το εργοστάσιο της Βαμβακουργίας με την νεότερη προσθήκη.

Πηγή: Μαΐστρου Ε., Βογιατζόγλου Ο., Καραθανάση Ε., Καλιοτζίδου Μ., «Η Βιομηχανική κληρονομιά της Νέας Ιωνίας», ΕΤΒΑ, 1985.

Το κτίριο που λειτουργούσε αργότερα με το όνομα «Κλωστήρια Αττικής» επεκτάθηκε σημαντικά με προσθήκη του 1970, η οποία πραγματοποιήθηκε σε επαφή με αυτό και προφανώς μετέβαλε την αρχική εντύπωση της κλίμακάς του (βλ.σχέδιο 1). Εντούτοις η απαραίτητη αυτή για τη λειτουργία του κτιρίου προσθήκη, με το συμπαγή της όγκο και τη λιτότητα των εκφραστικών μέσων που χρησιμοποιήθηκαν, δεν επιδρά αρνητικά στην ανάδειξη της κύριας όψης του παλαιού κτιρίου, παρότι δεν επιτρέπει πλέον την περίοπτη αντίληψή του (εικ.39).

Το 2005 ο δήμος αγόρασε την έκταση της Βαμβακουργίας (βλ.Ο.Τ.443 χάρτη 7) θέλοντας να την αξιοποιήσει. Σήμερα στην έκταση αυτή έχει δημιουργηθεί ένα μικρό εμπορικό συγκρότημα (Sotris center), ένας χώρος σχετικά μεγάλης έκτασης με εναλλασσόμενες χρήσης γης (εικ.40). Στην θέση των παλιών βαφείων της Βαμβακουργίας λειτουργεί μια υπεραγορά και παιδικό πολυκατάστημα όπως είναι και τα δύο εμφανή από την πίσω όψη του συγκροτήματος (οδός Βυζαντινών Αυτοκρατόρων). Στο τμήμα της νεότερης προσθήκης που αναφέραμε, εκτός του παιδικού πολυκαταστήματος, λειτουργεί

διαδικτυακό καφέ από την όψη της οδού Αβέρωφ. Επιπλέον, έχουν κατασκευαστεί καταστήματα στον ισόγειο χώρο της πρόσοψης της Βαμβακουργίας, (εικ.41,42) όπως μια καφετέρια, ένα βιβλιοπωλείο και ένα καθαριστήριο (οδός Αβέρωφ).

Εικόνα 40: Σημερινή πίσω όψη του συγκροτήματος της Βαμβακουργίας. Οδός Βυζαντινών Αυτοκρατόρων.

Εικόνες 41,42: Σημερινή πρόσοψη του συγκροτήματος της Βαμβακουργίας (επάνω και κάτω). Οδός Αβέρωφ.

Από τα κτίρια της Ηλεκτροβιομηχανικής υπήρχαν ένα μικρό κτίριο αποθηκών και ένα μικρό συγκρότημα που αποτελούνταν από το ξυλουργείο, το μηχανουργείο και το μεταξύ αυτών σιδηρουργείο. Σήμερα δεν υπάρχει τίποτε από αυτά. Στο οικοδομικό τετράγωνο που ανήκαν διακρίνουμε: μια υπεραγορά (εικ.43) (ΑΒ Βασιλόπουλος), ένα εργοστάσιο εσωρούχων (εικ.44) (Triumph), ένα άλλο εργοστάσιο και βιοτεχνία παιδικών ενδυμάτων («Ερσα») καθώς επίσης κι άλλα μικροκαταστήματα, συνεργία-φανοποιεία που παρεμβάλλονται μεταξύ αυτών των κτισμάτων και λειτουργούν στις μέρες μας.

Εικόνα 43: Στην θέση της Ηλεκτροβιομηχανικής βρίσκεται μια υπεραγορά

κι ένα εργοστάσιο κατασκευής εσωρούχων. Εικόνα 44

Τέλος από το νεότερο σχετικά συγκρότημα της ΕΒΥΠ δεν διασώζεται τίποτα παρά τα ερείπια του κτιρίου αποθηκών. Στην θέση τους έχουν κτιστεί πολυκατοικίες.

Η δεξιά πλευρά του άξονα της λεωφόρου Ηρακλείου όπου αναπτύσσεται η Βαμβακουργιά και όπου αρκετά νέα βιομηχανικά κτίρια έχουν κτιστεί, εμφανίζει εικόνα ανάπτυξης και ευημερίας. Αντίθετα, η αριστερή πλευρά εμφανίζεται τελείως διαφορετική. Τα παλαιά βιομηχανικά κτίρια που έχουν διαμείνει παρουσιάζουν εικόνα υποβάθμισης. Η έντονη κυκλοφορία στον οδικό άξονα που περνά σε επαφή με τα κτίρια κάνει το πρόβλημα να φαίνεται ακόμη περισσότερο.

Εικόνα υποβάθμισης και ασυμβατότητας χρήσεων γης, παρατηρείται και επί της οδού Βυζαντινών Αυτοκρατόρων, σε ορισμένα σημεία των πίσω όψεων των σύγχρονων βιομηχανικών κτιρίων που γειτνιάζουν με μονοκατοικίες και πολυκατοικίες καθώς και με κοινόχρηστους χώρους λειτουργώντας αρνητικά στο άμεσο περιβάλλον. Το ίδιο παρατηρείται και σε ένα τμήμα του οικοδομικού τετραγώνου της ΕΒΥΠ το οποίο

περικλείεται από ψηλό μαντρότοιχο και διασπά την συνέχεια της κατοικημένης περιοχής που έχει αναπτυχθεί γύρω του.

Βιβλιογραφικές αναφορές:

Μαΐστρου Ε., Βογιατζόγλου Ο., Καραθανάση Ε., Καλιοτζίδου Μ., *«Η Βιομηχανική κληρονομιά της Νέας Ιωνίας»*, ΕΤΒΑ, 1985.

Φωτογραφικό υλικό:

Μαΐστρου Ε., Βογιατζόγλου Ο., Καραθανάση Ε., Καλιοτζίδου Μ., *«Η Βιομηχανική κληρονομιά της Νέας Ιωνίας»*, ΕΤΒΑ, 1985.

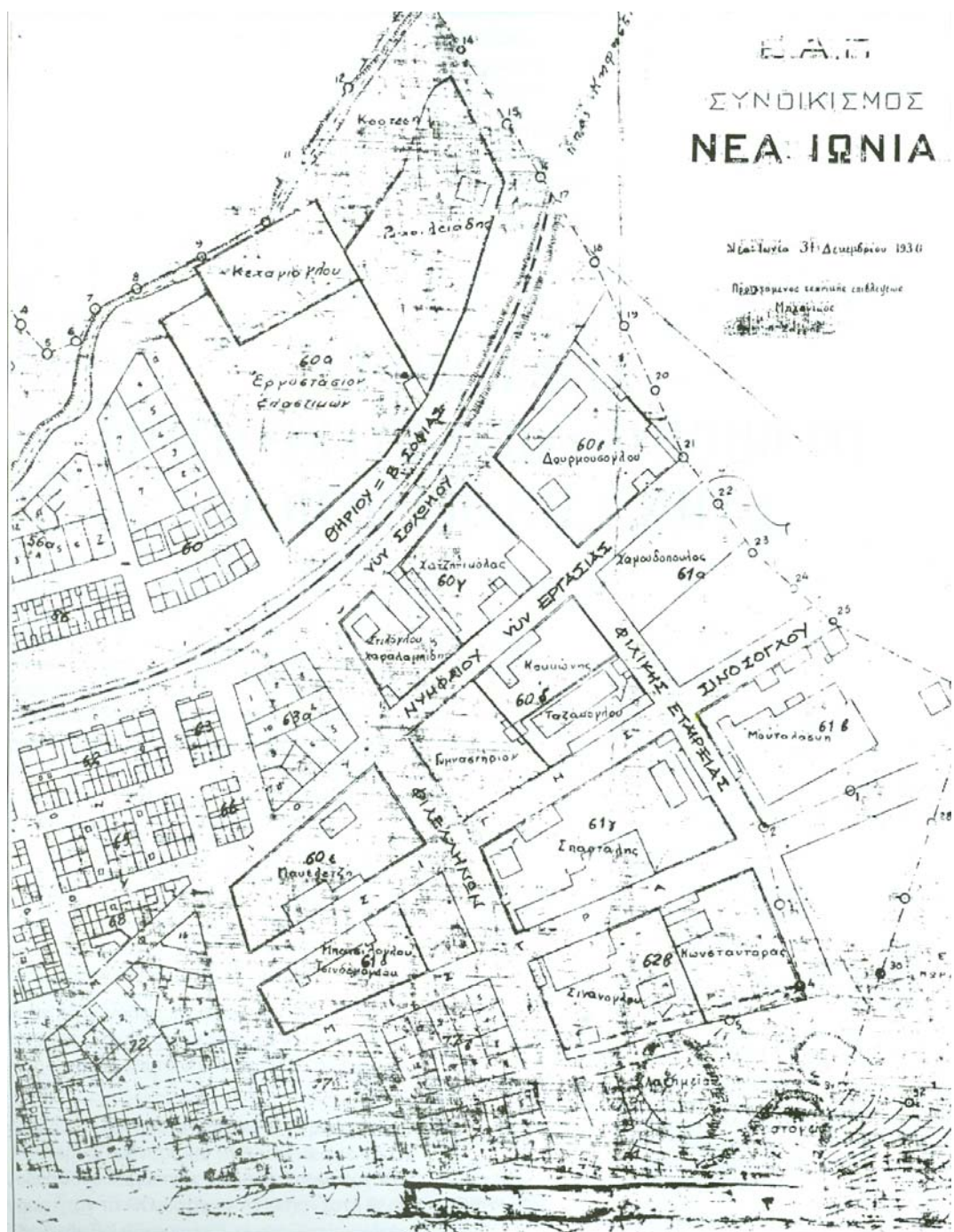
2.3 ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΖΩΝΗ ΕΛΕΥΘΕΡΟΥΠΟΛΗΣ.

Αντίθετα από το βιομηχανικό συγκρότημα του Περισσού, η δημιουργία και ανάπτυξη του βιομηχανικού συγκροτήματος της Ελευθερούπολης (βλ.χάρτη 9) αποτελεί αποκλειστικά δημιούργημα των μικρασιατών προσφύγων οι οποίοι μετέφεραν στη νέα τους πατρίδα την επιχειρηματική τους δραστηριότητα και τέχνη. Όπως έχουμε αναφέρει ήδη στο 1^ο κεφάλαιο, τα 1230 στρέμματα στην περιοχή των Ποδαράδων που ανήκαν στο Ιερό Κοινό του Παναγίου Τάφου, αγοράστηκαν από την Επιτροπή Αποκατάστασης Προσφύγων (ΕΑΠ) και δόθηκαν στους πρόσφυγες για την ίδρυση του προσφυγικού οικισμού. Ο χώρος χωρίστηκε σε δυο τμήματα από τα οποία το πρώτο αποτέλεσε τον οικιστικό χώρο ενώ το δεύτερο χωρίστηκε σε βιομηχανικά οικόπεδα (σχέδιο 2), τα οποία παραχωρήθηκαν στους πρόσφυγες για την επαγγελματική τους αποκατάσταση, με ειδική διαδικασία και συγκεκριμένους όρους, για αποκλειστικά βιομηχανική χρήση.

Οι όροι ήταν γενικοί, για κάθε βιομηχανικό οικόπεδο, αλλά και ειδικοί, για κάθε συγκεκριμένη βιομηχανία.

Ως γενικοί όροι αναφέρονται:

- Η υποχρέωση του αγοραστή ήταν να καταθέσει αρμοδίως το σχέδιο της οικοδομής, που επρόκειτο να ανεγερθεί, μέσα σε τρεις μήνες από την υπογραφή του συμβολαίου.
- Η υποχρεωτική κάλυψη ολόκληρου του οικοπέδου με κτίσματα.
- Το σύνολο των εργασιών έπρεπε να περατωθεί μέσα σε δύο χρόνια το αργότερο από την έναρξη, που έπρεπε να γίνει ένα μήνα μετά την έγκριση των σχεδίων.

Σχέδιο 2: Κτηματογράφηση βιομηχανικών οικοπέδων από την ΕΑΠ, σχέδιο Σαρρή, 1930.

Πηγή: Μαίστρου Ε., Βογιατζόγλου Ο., Καραθανάση Ε., Καλιотζίδου Μ., «Η Βιομηχανική κληρονομιά της Νέας Ιωνίας», ΕΤΒΑ, 1985.

Εικόνα 45: Αεροφωτογραφία της Νέας Ιωνίας, 1938. φαίνεται η ανάπτυξη του βιομηχανικού συγκροτήματος της Ελευθερούπολης (ΓΥΣ).

Πηγή: Μαΐστρου Ε., Βογιατζόγλου Ο., Καραθανάση Ε., Καλιοτζίδου Μ., «Η Βιομηχανική κληρονομιά της Νέας Ιωνίας», ΕΤΒΑ, 1985.

Χάρτης 9: Σημερινός ρυμοτομικός χάρτης Ελευθερούπολης.

Πηγή: Πολεοδομία βορείου τομέα.

Επιπλέον, η πώληση των οικοπέδων βρισκόταν κάτω από την αίρεση των παρακάτω διαλυτικών όρων: δεν επιτρεπόταν η μετατροπή της χρήσης των κτισμάτων σε άλλη πλην της βιομηχανικής, αλλά και η αλλαγή του αντικειμένου της δραστηριότητας πριν από την πάροδο επταετίας και χωρίς την έγκριση της Ε.Α.Π.

Στο σύνολο σχεδόν των οικοπέδων χτίστηκαν κατά κύριο λόγο ταπητουργικές, αλλά και μικρές κλωστοϋφαντουργικές μονάδες (χάρτης 10) που στεγάστηκαν μηχανήματα που έφεραν οι πρόσφυγες κατά την αποχώρησή τους από την Μικρά Ασία.

Χάρτης 10: Το βιομηχανικό συγκρότημα της Ελευθερούπολης.

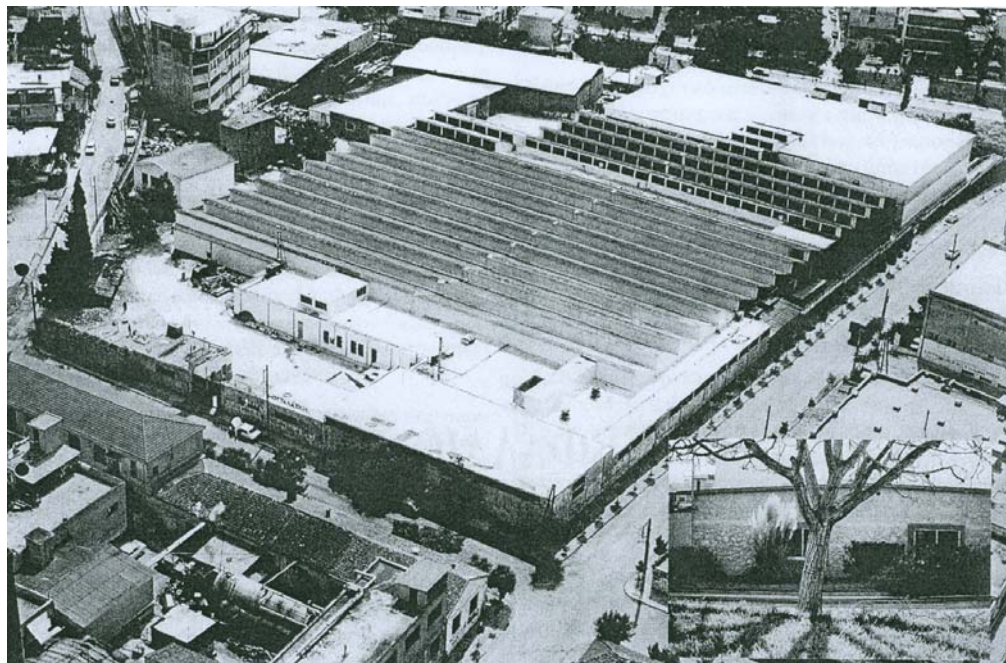
Παλιές και νέες ιδιοκτησίες. Σύνταξη χάρτη 1985.

Πηγή: Μαΐστρου Ε., Βογιατζόγλου Ο., Καραθανάση Ε., Καλιοτζίδου Μ., «Η Βιομηχανική κληρονομιά της Νέας Ιωνίας», ΕΤΒΑ, 1985.

1. Υφαντουργείο Ιορδανίδη. Ένα τμήμα του λειτουργεί ως φανοποιείο και ένα άλλο ως καπί. (Ο.Τ.144)
2. Υφαντουργείο Κυπριανίδη πρώην ταπητουργία Πεσματζόγλου. Σ' ένα μικρό τμήμα του λειτουργεί μάντρα υλικών και το υπόλοιπο είναι γκρεμισμένο. (Ο.Τ.144)
3. Υφαντήριο γάζας, Δουρμούζογλου, πρώην ταπητουργία. Τηλεπροώθηση προϊόντων. (Ο.Τ.143)
- 4.α. Υφαντουργείο Τοπάλογλου πρώην ταπητουργία Δουρμούσογλου. Φανοποιείο σ' ένα τμήμα του, το υπόλοιπο γκρεμίστηκε. (Ο.Τ.143)
- 4.β. Υφαντουργείο Τοπάλογλου πρώην ταπητουργία και υφαντουργείο Κοκκώνη. Καλτσοβιομηχανία. (Ο.Τ.174)

- 5,6.Υφαντουργείο Ηλιάδη τέως ταπητουργία Τοζάκογλου. Γραφεία εταιρείας ηλεκτρονικών ειδών.(Ο.Τ.174)
- 7.Εριουργία «Τρία Άλφα», και εριουργία Στύλογλου – Εφραίμογλου. Κτίριο εκτός λειτουργίας.(Ο.Τ.175)
- 8.Υφαντουργείο Εφραίμογλου τέως Βασιλειάδη. Σ' ένα τμήμα του λειτουργεί φανοποιείο.(Ο.Τ.132)
- 9.Εργοστάσιο Johnson βαμβακερών ειδών πρώην «Ιωνική Υφαντουργεία»,πρώην ταπητουργία Σπάρταλη. Κτίριο εκτός λειτουργίας.(Ο.Τ.177)
- 10.α.Βιοτεχνία «Αθηνά», πρώην Υφαντουργία «Αθηνά».(Ο.Τ.177α και 176)
- 10.β.Κεντρικά Γραφεία τράπεζας EUROBANK, πρώην Κλωστοϋφαντήριο «Πειραιϊκή Πατραϊκή» τέως συγκρότημα Μουταλάσκη.(Ο.Τ.176)
11. «Ανατόλια»(Ο.Τ.263)
- 12,13,14. Γραφεία εταιρειών, πρώην υφαντουργείο Μουρατιάδη, Δανηλίδη και Ωραιόπουλου.(Ο.Τ.166)
- 15.Υφαντουργείο Μποστταντζόγλου, τμήμα του οποίου λειτουργεί ως φανοποιείο και εμπορία επίπλων.(Ο.Τ.167)
- 16.Καλτσοποιΐα Τσομπλεκτσόγλου, γραφεία εταιριών.(Ο.Τ.177β)
17. Φαρμακευτική εταιρεία, γραφεία ΙΚΑ, σούπερ μάρκετ LIDL, πρώην υφαντουργείο και μηχανουργείο «Ελληνίς».(Ο.Τ.141)

Από όλες τις μονάδες που υπήρξαν στο βιομηχανικό συγκρότημα, περίοπτη θέση κατείχε το βιομηχανικό συγκρότημα της Μουταλάσκη, (εικ.46) χαρακτηριστικό παράδειγμα της προσφοράς των προσφύγων στον τομέα της κλωστοϋφαντουργίας.

Εικόνα 46: Το βιομηχανικό συγκρότημα Μουταλάσκη την εποχή της ακμής του.

Πηγή: Μαΐστρου Ε., Βογιατζόγλου Ο., Καραθανάση Ε., Καλιοτζίδου Μ.,

«Η Βιομηχανική κληρονομιά της Νέας Ιωνίας», ΕΤΒΑ, 1985.

Η ιστορία του εργοστασίου ξεκινάει από την οικογένεια του Ιάκωβου Τσαλίκογλου που στη Μουταλάσκη (Ταλάς) της Καισάρειας είχαν βιοτεχνία και παρήγαγαν βαμβακερά υφάσματα, που πουλούσαν στην περιοχή της Καισαρείας.

Στην Ελλάδα ήρθαν στο τέλος του 1923 με την ανταλλαγή των πληθυσμών και κατάφεραν να φέρουν μαζί τους μερικά από τα μηχανήματά τους τα οποία και τοποθέτησαν σε πρόχειρο κατάλυμα σε βιομηχανικό οικόπεδο που τους παραχώρησε η Επιτροπή Αποκατάστασης Προσφύγων στους Ποδαράδες.

Μέχρι το 1927 ο συμπατριώτης τους, κτηματίας και έμπορος, Αλέξανδρος Σινιόσογλου είχε σταθεί γενναιόδωρα δίπλα τους. Όταν το 1927 επέστρεφαν οι γιοι του από την Αμερική αποφάσισε να ιδρύσει εργοστάσιο Κλωστοϋφαντουργίας μαζί με τους

Τσαλίκογλου, που ήξεραν καλά τη συγκεκριμένη εργασία και ήταν και εξαιρετοι ως μηχανικοί.

Η πρώτη μεγάλη αλλαγή στο εργοστάσιο γίνεται με την είσοδο των Αδελφών Σινιόσογλου και τη δημιουργία της Ανώνυμης Εταιρείας. Προμηθεύτηκαν τα πρώτα μηχανήματα από την Ευρώπη ενώ και οι Τσαλίκογλου είχαν την ικανότητα να κατασκευάζουν δικούς τους αργαλειούς.

Από το 1930 αρχίζουν κυρίως οι επεκτάσεις του εργοστασίου και οι εγκαταστάσεις νέων μηχανημάτων. Το 1931 έφεραν από το εξωτερικό νέα πιο σύγχρονα μηχανήματα γιατί υπήρχε απαίτηση για πιο μεγάλη και πιο γρήγορη παραγωγή.

Τα σχέδια του εργοστασίου έγιναν από τον αρχιτέκτονα Μιχάλη Αβέρωφ, αδελφό του Ευάγγελου Αβέρωφ, στενού φίλου του Σινιόσογλου με πρότυπο ξένα εργοστάσια. Η επέκταση του εργοστασίου έγινε δυνατή μετά από την διαδοχική αγορά αγροτεμαχίων στη γύρω από το εργοστάσιο περιοχή.

Παράλληλα με τον εκσυγχρονισμό του εργοστασίου, οι Σινιόσογλου μελέτησαν τις σύγχρονες μεθόδους διοίκησης και συστήματα εργασίας, τα οποία εφάρμοσαν στο εργοστάσιο με άριστα αποτελέσματα.

Εικόνα 47: Σημερινή όψη του συγκροτήματος. Οδός Σινιόσογλου.

Στο εργοστάσιο της «Μουταλάσκη» (εικ.47) ποτέ κανείς εργάτης δεν απολύθηκε. Η παραγωγή έβγαινε κανονικά, υπήρχε αντιστοιχία κλωστηρίου υφαντήριου, χωρίς να στοιβάζεται στοκ. Μόνο στη διάρκεια 1934-35 παρουσιάστηκαν αποθέματα, που οφειλόταν στην απρονοησία του κράτους, όταν επιβλήθηκε το "Damping" από τις ξένες κλωστοϋφαντουργίες. Αυτή ήταν η πρώτη κρίση που παρουσίασε η Εταιρεία.

Μετά το 1933 η επιχείρηση άρχισε να παίρνει τη μορφή μεγάλης βιομηχανίας. Ως σήμα της Εταιρείας χρησιμοποιήθηκε ο Ταύρος, πράγμα που έφερε κάποιες διαμάχες με την εταιρεία Κεραμικών «Κεραμεικός».

Το 1936 έγινε η δεύτερη επέκταση στα κτίρια και η αναδιοργάνωση της Εταιρείας στην οποία οι εργάτες βοήθησαν με όλη τους την ψυχή.

Στο σημείωμα της «Εφημερίδας του Χρηματιστηρίου» την ίδια εποχή η «Μουταλάσκη» χαρακτηρίζεται «ως εκ των αρίστων επιχειρήσεων που έχει να επιδείξει η βιομηχανική Ελλάδα από Διοικητικής ως και τεχνικής απόψεως». Το 1938 προέκυψε

διαμάχη με τους Τσαλίκογλου που οδήγησε στη αποχώρηση τους από το εργοστάσιο. Μετά την αποχώρηση άρχισε νέα επέκταση με συγχρονισμένα ευρωπαϊκά μηχανήματα.

Η τρίτη αυτή επέκταση ήταν αποφασιστική για την εταιρεία που πήρε την μορφή μεγάλης Βιομηχανίας με τα πλέον σύγχρονα μηχανήματα αναδιοργανώνοντας παράλληλα το προσωπικό, όσο και την εσωτερική και εξωτερική διαρρύθμιση του κτιρίου.

Η «Μουταλάσκη» έγινε γνωστή και έμεινε να τη θυμόμαστε ακόμα και σήμερα λόγω της άριστης συμπεριφορά των αφεντικών προς τους εργαζόμενους. Ο Κ. Καϊσερλόγλου, τμηματάρχης του εργοστασίου, στο σημειωματάριο του, κάνει εκτενή αναφορά στην συμπεριφορά των αφεντικών απέναντι στους εργαζόμενους της «Μουταλάσκη». Πιο συγκεκριμένα αναφέρει πως οι εργαζόμενοι στη «Μουταλάσκη» είναι καλύτερα εξασφαλισμένοι και από κρατικοί υπάλληλοι. Επίσης οι περισσότεροι εργάτες που είχαν συμπληρώσει τρία και πλέον έτη εργασίας διατηρούσαν δικά τους σπίτια. Ακόμα τα αφεντικά της «Μουταλάσκη» ήταν ιδιαίτερα ευαισθητοποιημένα σε κοινωνικά ζητήματα για αυτό το λόγο και έκαναν πολλές δωρεές σε κοινωφελή ιδρύματα. Επίσης βοηθούσαν και υποστήριζαν τους νέους ανθρώπους που αποφάσιζαν να παντρευτούν. Ενώ, έδειχναν πόσο κοντά είναι στους εργάτες όταν περνούσαν μαζί τους τις γιορτές, τους έκαναν έκτακτα δώρα και τους έδιναν επιπλέον ημερομίσθια. Τέλος στην οικογένεια Σινιόσογλου υπήρχε γιατρός που εξέταζε τους εργάτες δωρεάν, ενώ τα φάρμακα και οι τυχόν επεμβάσεις που υποβάλλονταν δεν επιβάρυναν τους εργάτες.

Από τον Γ. Κογκαλίδη, διευθυντή του εργοστασίου, μαθαίνουμε ότι μέσα στις κοινωνικές αντιλήψεις των Σινιόσογλου ήταν η άρνηση να δεχτούν ανήλικους εργάτες (πράγμα που ευρύτατα συνηθιζόταν στα εργοστάσια), ενώ αντίθετα δέχτηκαν να εντάξουν στο προσωπικό τους γυναίκες από οίκους ανοχής, σε ένα πρόγραμμα επανάνηψης.

Στην περίοδο της Κατοχής το εργοστάσιο δούλευε περιστασιακά. Το εργοστάσιο μετά την απελευθέρωση αναδιοργανώνεται και συνεχίζει την επιτυχημένη πορεία του. Το 1950 με την εγκατάσταση Βαφείου και Φινιριστηρίου άρχισε η παραγωγή έτοιμων υφασμάτων.

Τα παραγόμενα νήματα ήταν καρντέ Αγγλίας αρ.12 ως 24 δίκλιωνα κι μονόκλιωνα και τα υφάσματα παραγωγής τους ήταν σεντονόπανα, δίμιτα, μπλου-τζίν, κάμποτ, ντοκ και άλλων χρήσεων. Επίσης στα έτοιμα είδη περιλαμβάνονταν σεντόνια, μαξιλαροθήκες, προσόψια κλπ.

Στις αρχές του 1979 η «Μουταλάσκη» συγχωνεύτηκε «δια απορροφήσεως» με την Πειραϊκή Πατραϊκή λόγω άρνησης των ιδιοκτητών της, υιών Σινιόσογλου να ακολουθήσουν καριέρα βιομηχάνου.

Η «Μουταλάσκη» παρήγαγε τα περισσότερα προϊόντα από τα άλλα εργοστάσια της Πειραϊκής Πατραϊκής, γιατί έκανε προϊόντα για τον τελικό καταναλωτή που αφορούσαν στον οικιακό εξοπλισμό, και νέα προϊόντα, όπως σετ κουζίνας, σετ τραπέζιου, παπλώματα κλπ.

Συνολικά το εργοστάσιο προσέφερε εργασία σε 235 άτομα κυρίως γυναίκες.

Το 1993 η «Μουταλάσκη» εντάχθηκε στις προβληματικές επιχειρήσεις και μετά από μειοδοτικό διαγωνισμό κατάληξε στον Όμιλο Επιχειρήσεων Σακαλίδης Ε.Π.Ε.

Το 2002 το εργοστάσιο πωλήθηκε ως οικόπεδο σε επιχειρηματικό όμιλο που στη θέση του έχτισε το υπερσύγχρονο κτίριο υψηλών προδιαγραφών όπου στεγάστηκε η Οργανωτική Επιτροπή των Ολυμπιακών Αγώνων «ΑΘΗΝΑ 2004». Το ευτύχημα ήταν ότι στο σχεδιασμό του νέου κτιρίου εντάχθηκε το ενδιαφέρον τμήμα του υφαντουργείου του εργοστασίου με τις πριονωτές στέγες, (εικ.48) προσφέροντας έτσι μια νέα αντίληψη στη σχέση παλιού και νέου, που βέβαια έρχεται σε αντίθεση με τις ισχύουσες αντιλήψεις περί διατήρησης και αξιοποίησης της βιομηχανικής και πολιτιστικής κληρονομιάς.

Εικόνα 48: Το συγκρότημα Μουταλάσκη. Λεπτομέρεια όψης από την οδό Φιλικής Εταιρείας.

Το 1925, με τη σύμπραξη πολλών γνωστών επιχειρηματιών αλλά και τραπεζών ιδρύθηκε η ταπητουργική εταιρία του Σπάρταλη που ξεκίνησε με την αγορά οικοπέδου και κατασκευή ταπητουργίας με βαφείο και πλυντήριο. Στην περίοδο της ακμής του το εργοστάσιο απασχολούσε περίπου 600 εργάτριες. Από το 1929 και μετά η εταιρία παρουσίασε οικονομικά προβλήματα και από το 1941 πέρασε σε διαδικασία εκκαθάρισης. Το 1951 αγοράστηκε από την «Ιωνική Υφαντουργία Α.Ε.» η οποία είχε συσταθεί από το 1949 και εξελίχθηκε σταδιακά σε μεγάλη βιομηχανία. Σήμερα το συγκρότημα δεν λειτουργεί.

Το 1926 η οικογένεια Εφραίμογλου εγκατέστησε σε οικόπεδο που παραχωρήθηκε από την Ε.Α.Π. την επιχείρησή της. Το 1932 μπαίνουν στην επιχείρηση και οι Στύλογλου. Το 1939 η εταιρία διευρυνόμενη μετατράπηκε σε ετερόρρυθμη και το 1953 σε ομόρρυθμη. Μετά από διαδοχικές μεταβολές και επεκτάσεις το 1975 μετατράπηκε σε ανώνυμη εταιρία με την επωνυμία «Τρία Άλφα Α.Ε.» και εξακολουθούσε να λειτουργεί μέχρι την δεκαετία του '70 με το ίδιο βιομηχανικό αντικείμενο. Σήμερα βρίσκεται εκτός λειτουργίας.

Το 1924 ο Θ. Δουρμούσογλου ίδρυσε σε οικόπεδο που παραχωρήθηκε από την Ε.Α.Π. εργοστάσιο ταπητουργίας όπου τα εμπορεύματά τους τα πουλούσαν κυρίως για το εξωτερικό. Το 1945 οι γιοί του Θ. Δουρμούσογλου συνέστησαν την «Ομόρρυθμη Εμπορική Εταιρία Ηλίας και Αλέξανδρος Δουρμούσογλου με τρία τμήματα υφαντουργείου, ταπητουργείου και μηχανουργείου. Σήμερα η επιχείρηση βρίσκεται εκτός λειτουργίας.

Στην ίδια περιοχή και στο διάστημα 1924 – 1927, σε οικόπεδα που παραχωρήθηκαν από την Ε.Α.Π., χτίστηκαν μικρότερα ταπητουργεία από τους Τοζάκογλου και Πεσματζόγλου. Και τα δυο μετατράπηκαν σε υφαντουργεία, το 1939 το πρώτο και το 1952 το δεύτερο. Σημαντικής κλίμακας υφαντουργεία ιδρύθηκαν από την εταιρία Μποστατζόγλου το 1935 σε οικόπεδο που αρχικά ανήκε στους Μπαγτζίλογλου και Τσιδέμογλου.

Εκτός των ορίων των βιομηχανικών οικοπέδων της Νέας Ιωνίας, αλλά σε άμεση σχέση με αυτά, απέναντι από τα εργοστάσια Εφραίμογλου, Μουταλάσκη και «Τρία Άλφα» ιδρύθηκε το 1934 το κλωστοϋφαντουργείο και μηχανουργείο «Ελληνίς Α.Ε.» από τον Ι. Τσαλίκογλου, ιδρυτικό μέλος και μέχρι τότε τεχνικό του εργοστασίου Μουταλάσκη. Η εταιρία πέραν των υφαντουργικών εργασιών, ασχολήθηκε και με την κατασκευή μηχανημάτων. Το 1955 η εταιρία εμφάνισε συμπτώματα πτώσης. Το 1987 κατέληξε σε πτώχευση και το 1989 πέρασε στην ιδιοκτησία της εταιρίας «Πηγή – Παιδικά Είδη» που κατασκευάζει προϊόντα από πλαστική ύλη.

Όπως προκύπτει από τη σύντομη ιστορική επισκόπηση που κάναμε, η εργατικότητα, το επιχειρησιακό δαιμόνιο και οι ιδιαίτερες γνώσεις των προσφύγων ανέδειξαν την περιοχή σε σημαντικό κέντρο ταπητουργίας. Από το 1930 και μετά, μέσα από διεθνείς συγκυρίες η ταπητουργία υποχωρεί και δίνει την θέση της στην κλωστοϋφαντουργία. Σημαντικότερες επιχειρήσεις στο βιομηχανικό συγκρότημα της Ελευθερούπολης υπήρξαν οι: «Μουταλάσκη», «Αθηνά», «Τρία Άλφα», «Ιωνική Υφαντουργία» και «Ελληνίς».

Βιβλιογραφικές αναφορές:

Μαΐστρου Ε., Βογιατζόγλου Ο., Καραθανάση Ε., Καλιοτζίδου Μ., *«Η Βιομηχανική κληρονομιά της Νέας Ιωνίας»*, ΕΤΒΑ, 1985.

Φωτογραφικό υλικό:

Μαΐστρου Ε., Βογιατζόγλου Ο., Καραθανάση Ε., Καλιοτζίδου Μ., *«Η Βιομηχανική κληρονομιά της Νέας Ιωνίας»*, ΕΤΒΑ, 1985.

2.4 ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΚΤΙΡΙΩΝ ΣΤΗΝ ΖΩΝΗ ΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΟΥΠΟΛΗΣ.

Στη βιομηχανική ζώνη της Ελευθερούπολης, αρκετά από τα κτίρια που χτίστηκαν και λειτούργησαν την πρώτη περίοδο της δημιουργίας της, από το 1925 ως το 1938, έχουν διατηρηθεί μέχρι σήμερα, παρότι σε πολλές περιπτώσεις βρίσκονται εγκλωβισμένα σε σύγχρονες κατασκευές. Η εικόνα της πρώτης περιόδου της δημιουργίας και ανάπτυξης του βιομηχανικού συγκροτήματος έχει μεταβληθεί σημαντικά. Σε πολλά από τα βιομηχανικά οικοπέδα διατηρούνται κάποια κτίρια της αρχικής εγκατάστασης που αποτελούν «ανάμνηση» του παρελθόντος της περιοχής, καθώς και ορισμένα νεότερα σχετικά κτίρια χτισμένα το 1950, που μπορούν να θεωρηθούν ότι συγκαταλέγονται στη βιομηχανική κληρονομιά της Νέας Ιωνίας. Σε ορισμένα οικοδομικά τετράγωνα όμως, τα νεότερα κτίρια που κάλυψαν τις ανάγκες επέκτασης των πιο δυναμικών μονάδων της περιοχής, έχουν εξαφανίσει τα παλιά κελύφη.

Παρόλα αυτά η περιοχή διατηρεί ακόμη κάποια ισχυρά στοιχεία του βιομηχανικού της χαρακτήρα. Τα συγκροτήματα «Μουταλάσκη» (εικ.49), «Αθηνά» (εικ.51) και «Ιωνική Υφαντουργία» (εικ.52) δεσπόζουν με την χαρακτηριστική μορφή τους στο βασικότερο οδικό άξονα της βιομηχανικής ζώνης, στην οδό Φιλικής Εταιρίας, που αποτελεί συγχρόνως και πύλη εισόδου προς τη Νέα Ιωνία από τα βόρεια προάστια και το Γαλάτσι, προβάλλοντας τη λειτουργία αλλά και την ιστορία του χώρου.

Η οδός Σινιόσογλου είναι ο επόμενος χαρακτηριστικός δρόμος από άποψη διατηρημένων κελυφών που εμφανίζει συγχρόνως και μία ενδιαφέρουσα σχέση «αντίθεσης» παλαιών και νέων κατασκευών στις απέναντι πλευρές του δρόμου, ενώ η οδός Φιλελλήλων έχει έναν αρκετά διαφορετικό χαρακτήρα λόγω της παρουσίας σύγχρονων, κατά κύριο λόγο κτιρίων, αλλά και λόγω της επαφής της με περιοχή κατοικίας.

Πιο αναλυτικά: στο συγκρότημα «Μουταλάσκη» διατηρούνται τα αρχικά κτίρια με την οδοντωτή – πτυχωτή στέγαση, κατασκευασμένα από οπλισμένο σκυρόδεμα, χτισμένα σε δύο χρονικές φάσεις : το 1927 το πρώτο και στο διάστημα 1930 – 1938 το δεύτερο, ενώ έχουν προστεθεί και κάποια νεότερα τμήματα-κτίρια.

Η κλωστοϋφαντουργία «Μουταλάσκη» καταλαμβάνει την μεγαλύτερη ίσως έκταση από τα λοιπά βιομηχανικά συγκροτήματα της Ελευθερούπολης και αποτελεί σημαντική

παρουσία στον αστικό ιστό. Καθορίζει σημαντικά τον χαρακτήρα της περιοχής και ιδιαίτερα τον οδικό άξονα της Φιλικής Εταιρίας, σε συνδυασμό με το συγκρότημα «Αθηνά» που βρίσκεται ακριβώς απέναντι.

Εικόνα 49: Το συγκρότημα της Μουταλάσκη.

Οδός Σινιόσογλου και Φιλικής Εταιρείας.

Στο συγκρότημα «Αθηνά» που μαζί με την «Ιωνική Υφαντουργία» διεκδικεί τη δεύτερη θέση ως μέγεθος επιχείρησης στη βιομηχανική ζώνη της Ελευθερούπολης, διατηρείται ένα νεότερο ορθογωνίου όγκου κτίριο κατασκευής του 1963, διατηρούμενο έως σήμερα, με προσθήκη αποθηκών (εικ.50) στην πίσω όψη (Οδός Φιλελλήνων και Κυδωνιών). Νεότερα κτίσματα έχουν καλύψει το σύνολο σχεδόν του οικοδομικού τετραγώνου, μεταξύ των οδών Φιλικής Εταιρίας, Μυστρά, Φιλελλήνων,-όπου το συγκρότημα έχει την κύρια είσοδό του- και Κυδωνιών.

Εικόνα 50 : Άποψη της βιοτεχνίας «Αθηνά» από τις οδούς Φιλελλήνων και Κυδωνιών.

Εικόνα 51: Πρόσοψη της βιοτεχνίας «Αθηνά». Οδός Φιλικής Εταιρείας.

Στο συγκρότημα της «Ιωνικής Υφαντουργίας» το παλαιότερο διατηρούμενο κτίσμα έχει κτιστεί γύρω στο 1950, πάνω στο περίγραμμα του παλαιού ταπητουργείου του Σπάρταλη που βρισκόταν στην ίδια θέση. Καλύπτεται με οδοντωτή – πτυχωτή στέγη από οπλισμένο σκυρόδεμα που αναπτύσσεται παράλληλα με την κύρια όψη του στην οδό Μυστρά, με αποτέλεσμα, η μορφή της στέγης να μην είναι εμφανής από το δρόμο. Ένας μεγάλος όγκος νεότερων κτισμάτων που ανήκουν στην ίδια επιχείρηση καλύπτει το οικοδομικό τετράγωνο, όπως ακριβώς συμβαίνει και στην περίπτωση του συγκροτήματος «Αθηνά». Το κεντρικό κτίριο του συγκροτήματος έχει μνημειώδη είσοδο (εικ.53) προς την οδό Φιλελλήνων και ενδιαφέρουσα όψη χαρακτηριστική του μοντέρνου ρεύματος προς την οδό Σισιόνογλου (εικ.54), ενώ προς την οδό Φιλικής Εταιρίας καλύπτεται από παλιότερη μάντρα. Σήμερα, είναι ένα από τα εγκαταλελειμμένα συγκροτήματα της περιοχής.

Εικόνα 52: «Ιωνική Υφαντουργία». Όψη από τη οδό Κυδωνιών.

Εικόνα 53: «Ιωνική Υφαντουργία». Όψη από τη οδό Φιλελλήνων.

Εικόνα 54: «Ιωνική». Αποψη από την οδό Σινιόσογλου.

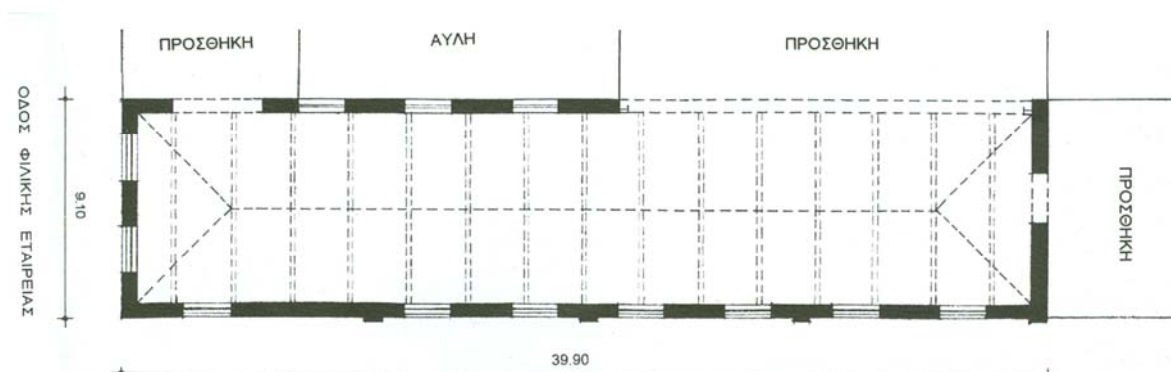
Στο συγκρότημα «Τρία Άλφα» (εικ.55), τα παλαιότερα διατηρούμενα κτίσματα βρίσκονται προς την οδό Σινιόσογλου. Το πρώτο από αυτά, το παλιό υφαντήριο του

Εφραίμογλου, είναι ένα απλής μορφής ισόγειο κτίσμα, με ξύλινη δέριχτη στέγη που χρονολογείται από το 1933. Δίπλα ακριβώς, υπάρχει ένα άλλο κτίριο που βρίσκεται σε επαφή με το παλιό ισόγειο κτίσμα έχει ισόγειο που χρονολογούνται από το 1938 και όροφο χτισμένο στις αρχές του 50. Το υπόλοιπο οικοδομικό τετράγωνο καλύπτεται από τα ερείπια των παλαιών τμημάτων του συγκροτήματος «Τρία Άλφα».

Εικόνα 55 (επάνω): Το συγκρότημα της «Τρία Άλφα» από την γωνία των οδών Φιλελλήνων και Σινιόσογλου.

Σχέδιο 2 (κάτω): Κάτοψη του διασωθέντος κτιρίου.

Στο συγκρότημα της εταιρίας «Ελληνίς» (εικ.56), σήμερα δεν διασώζεται τίποτα. Στεγάζονται τα ιατρεία του Ιδρύματος Κοινωνικών Ασφαλίσεων και στην πίσω όψη (οδός Ευτέρπης) στεγάζεται μια φαρμακευτική εταιρεία, ενώ στο υπόλοιπο τμήμα του λειτουργεί

μια υπεραγορά. Το συγκρότημα βρίσκεται στο σημείο όπου αρχίζει η γέφυρα καθώς περνάμε πάνω από τις σιδηροδρομικές γραμμές, στην είσοδο της Νέας Ιωνίας.

Εκτός όμως από τα μεγάλα συγκροτήματα της περιοχής, υπάρχουν ακόμη μερικά μικρής κλίμακας ισόγεια κτίσματα, βιομηχανικών και βιοτεχνικών εγκαταστάσεων ελαφριάς όχλησης (εικ.57) που με την παρουσία τους υπενθυμίζουν την πρώτη φάση ανάπτυξης της περιοχής. Πρόκειται για συνεργία, φανοποιεία, μια καλσοβιομηχανία, ορισμένα γραφεία και εργαστήρια ξυλουργικών κατασκευών. Τα περισσότερα από αυτά είναι παλιά ταπητουργεία και κλωστοϋφαντουργεία που έχουμε αναφέρει στην αλλαγή χρήσεως γης, στον χάρτη αυτής της ενότητας.

Εικόνα 56: Το συγκρότημα των γραφείων του ΙΚΑ. Κτίριο σύγχρονης κατασκευής.

Εικόνα 57: Όψη του Ο.Τ.166 από την οδό Εργασίας και Φιλελλήνων. Άποψη ορισμένων επιχειρήσεων ελαφριάς όχλησης στην περιοχή της Ελευθερούπολης.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Τα βιομηχανικά πάρκα προς εξυγίανση, όπως έχουν χαρακτηριστεί από τον Δήμο οι ζώνες της Ελευθερούπολης και του Περισού, στερούνται τόσο από αποκατάσταση όσο και από αισθητική. Η τοπική αυτοδιοίκηση φαίνεται να μην έχει δείξει τον απαιτούμενο μέχρι τώρα ζήλο για την διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς της περιοχής. Οι χώροι αυτοί είναι εγκαταλελειμμένοι, με έντονη την παρουσία σκουπιδιών σε αντίθεση με τα γειτονικά τετράγωνα που βρίσκονται σε πολύ καλύτερη κατάσταση.

Ως λύση στα προβλήματα αυτά προτείνουμε, την κατασκευή λαογραφικού-πολιτιστικού μουσείου, μια βασική έλλειψη στον Δήμο, με σκοπό την διαφύλαξη των διασωθέντων μηχανημάτων κι αργαλειών τα οποία βρίσκονται άχαρα τοποθετημένα στο Κέντρο Μικρασιατικού Πολιτισμού. Το κτήριο του κέντρου αυτού, δεν αρκεί για να καλύψει την ιστορία του Δήμου εξ' αιτίας του μικρού του χώρου που καταλαμβάνει και των ανεπαρκών πληροφοριών που μπορεί να προσφέρει σε κάποιον ενδιαφερόμενο.

Επιπλέον, η δημιουργία ενός κοινωφελούς χώρου σε κάποιο από τα οικοδομικά τετράγωνα στην ζώνη της Ελευθερούπολης, θα αποτελούσε μια σημαντική θετική παρέμβαση στον Δήμο λόγω των περιορισμένων κοινόχρηστων χώρων που υπάρχουν. Στο σημείο αυτό οφείλουμε να αναφέρουμε ότι η Νέα Ιωνία είναι μια πόλη που έχει σημαντική έλλειψη από τέτοιους χώρους. Πιο συγκεκριμένα προτείνουμε να δημιουργηθεί ένα πάρκο που να έχουν πρόσβαση διαφορετικές ομάδες του πληθυσμού, όπως νέοι, ηλικιωμένοι, παιδιά αλλά και μετανάστες οι οποίοι ζουν “γκετοποιημένα” στην γειτονιά των προσφυγικών της Ελευθερούπολης.

Βιβλιογραφικές αναφορές:

Μαΐστρου Ε., Βογιατζόγλου Ο., Καραθανάση Ε., Καλιοτζίδου Μ., «*Η Βιομηχανική κληρονομιά της Νέας Ιωνίας*», ΕΤΒΑ, 1985.

Φωτογραφικό υλικό:

Μαΐστρου Ε., Βογιατζόγλου Ο., Καραθανάση Ε., Καλιοτζίδου Μ., «*Η Βιομηχανική κληρονομιά της Νέας Ιωνίας*», ΕΤΒΑ, 1985.

3^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ : ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στο κεφάλαιο αυτό, θα ασχοληθούμε με την σημερινή κατάσταση του Δήμου Νέας Ιωνίας (βλέπε χάρτη 11). Θα αναφερθούμε στην αρχιτεκτονική της, την πολεοδομική διάταξη, στο Αδριάνειο Υδραγωγείο που έχει χαρακτηριστεί ως αρχαιότητα, για τα προβλήματα που αντιμετωπίζει στην παρούσα φάση ο Δήμος, καθώς επίσης και για το τμήμα του Ποδονίφτη που ένα μέρος του διασχίζει υπόγεια την περιοχή. Τέλος, θα προτείνουμε λύσεις με απώτερο στόχο οι κάτοικοι να έχουν την δυνατότητα να ζουν σε μια βιώσιμη πόλη.

Χάρτης 11: Η ευρύτερη περιοχή του Δήμου Νέας Ιωνίας όπως φαίνεται από τον δορυφόρο. Πηγή: Ιστοσελίδα Google Earth.

3.1 ΡΕΜΑ ΠΟΔΟΝΙΦΤΗ-ΠΑΡΑΡΕΜΑΤΙΑ ΔΟΜΗΣΗ.

Ο **Ποδονίφτης** (Βλ.χάρτη 12) ήταν η κοινή ονομασία του τμήματος του [Κηφισού](#) ποταμού στη περιοχή της [Αλυσίδας](#) στα Πατήσια.

Ετυμολογικά, η ονομασία "Ποδονίφτης" προέρχεται από τα συνθετικά "πους" (πόδι) + "νίπτω=τρίβω, πλένω" που σημαίνει "πλένω τα πόδια μου". Η ονομασία του οφείλεται είτε από το γεγονός ότι τα λίγα εκεί νερά ακούσαν μόνο στο νίψιμο των ποδιών είτε εκ του διασταυρούμενου εκεί δρόμου του Μενιδίου, που πριν να κατασκευασθεί η γέφυρα υποχρέωνε τους διερχόμενους να βρέξουν τα πόδια τους στα λίγα νερά του ποταμού προκειμένου να περάσουν απέναντι.

Επίσης το όνομα «Ποδονίφτης» έλαβε στην εν λόγω περιοχή και ο παλιός προσφυγικός συνοικισμός που σήμερα αποτελεί τον Δήμο της Νέας Φιλαδέλφειας.

Το ρέμα Ποδονίφτη είναι χείμαρρος που πηγάζει από τις νοτιοδυτικές πηγές του Πεντελικού Όρους, κατέρχεται από το Πάτημα στο Χαλάνδρι από την Οδό Δουκίσσης Πλακεντίας και από εκεί στη Φιλοθέη. Συμβάλλει με το Ρέμα Πολυδρόσου και συνεχίζει από την Οδό Καποδιστρίου προς την Καλογρέζα, τα Πατήσια και τη Νέα Φιλαδέλφεια, όπου χύνεται στον Κηφισό ποταμό μαζί με τα ποικίλα ρέματα που κατεβαίνουν από τις Αχαρνές. Μεγάλο τμήμα του ρέματος έχει καλυφθεί από το σχέδιο πόλης και είναι υπόγειο, όπως και στην περιοχή της Νέας Ιωνίας.

Αρχικά, ένα τμήμα του ήταν ήδη καλυμμένο όπως φαίνεται και στην γενική οριζοντιογραφία του χάρτη 2. Η κάλυψη του Ποδονίφτη ολοκληρώθηκε το 1998 στο τμήμα που αφορά τον δήμο Νέας Ιωνίας, σε τρεις φάσεις με κατασκευές εκ νέου και με την αντικατάσταση των παλαιών αγωγών σε ορισμένα σημεία.

νερά και κατευθύνονται μέσα από τους αγωγούς (γ' φάση) στην γέφυρα της Νέας Φιλαδέλφειας, στα σύνορα του δήμου.

Εικόνα 58 (επάνω): Έργα στον Ποδονίφτη κατά την β' φάση.

Εικόνα 59 (κάτω): Έργα στον Ποδονίφτη κατά την γ' φάση.

Πηγή: Π. Μπουρδούκος Προσωπικό αρχείο.

Εικόνα 60: Κατασκευή λεκάνης ηρεμίας κατά την γ' φάση.

Πηγή: Π. Μπουρδούκος Προσωπικό αρχείο.

Σήμερα, εκατέρωθεν του καλυμμένου ρέματος τόσο από την λεωφόρο Εθνικής Αντιστάσεως, όσο και από την λεωφόρο Ηρακλείου παρατηρήθηκαν ποικίλα κτίσματα όπως εταιρειών, ορισμένοι κοινόχρηστοι χώροι, ο ηλεκτρικός σιδηρόδρομος και οι αρχαιότητες της περιοχής, οι στήλες του Αδριάνειου Υδραγωγείου. Αυθαίρετη δόμηση δεν παρατηρήθηκε παραπλεύρως του καλυμμένου ρέματος.

Βιβλιογραφικές αναφορές:

Μπουρδούκος Πέτρος *Τεχνική αναφορά για τον Δήμο Νέας Ιωνίας*, προσωπικό αρχείο, 2004.

Τεχνική υπηρεσία Δήμου Νέας Ιωνίας.

Διαδικτυακή εγκυκλοπαίδεια *Βικιπαιδεία*.

3.2 ΑΔΡΙΑΝΕΙΟ ΥΔΡΑΓΩΓΕΙΟ

Εικόνα 61: Οι στήλες του Αδριάνειου Υδραγωγείου, μεταξύ των οικισμών της Ελευθερούπολης και της Νεάπολης. Νέα Ιωνία, 2010.

Την εποχή που η Ελλάδα ήταν υπό Ρωμαϊκή κατοχή, στα χρόνια του Αυτοκράτορα Αδριανού¹, εκτός από δημόσια κτίρια και ναούς κατασκευάστηκαν πολλά αξιοσημείωτα έργα κοινής ωφελείας όπως έργα ύδρευσης και αποχέτευσης, καθώς και έργα που συνέβαλαν στην διαμόρφωση του οδικού δικτύου της πόλης. Το σημαντικότερο από αυτά ήταν το Αδριάνειο Υδραγωγείο.

Το Υδραγωγείο αποτελεί το πρώτο μεγάλο υδροδοτικό έργο στην ιστορία της πόλης των Αθηνών. Η κατασκευή του άρχισε το 134 μ.Χ. και ολοκληρώθηκε το 140 μ.Χ.

1.Ο Πούπλιος Αίλιος Τραϊανός Αδριανός (24 Ιανουαρίου 76 μ.Χ.– 10 Ιουλίου 138 μ.Χ.), υπήρξε αυτοκράτορας της Ρώμης κατά τα έτη 117-138, καθώς επίσης στωικός και επικούρειος φιλόσοφος. Αποτελεί τον τρίτο από τους λεγόμενους "Πέντε Καλούς Αυτοκράτορες". Η βασιλεία του είχε ένα διστακτικό ξεκίνημα, μια ένδοξη περίοδο ακμής κι ένα τραγικό επίλογο.

Εικόνα 62: Οι στήλες του Αδριάνειου Υδραγωγείου, μεταξύ των οικισμών της Ελευθερούπολης και της Νεάπολης. Νέα Ιωνία, 2010.

Ο κύριος σκοπός του Υδραγωγείου ήταν πρωτίστως η υδροδότηση της ρωμαϊκής συνοικίας της Αθήνας που ονομαζόταν "Πόλη του Αδριανού" και κάλυπτε όλο το σημερινό πάρκο του Ζαπείου, από το Καλλιμάρμαρο μέχρι τη Βουλή. Το Υδραγωγείο ήταν μια υπόγεια σήραγγα με συνολικό μήκος περίπου 25 χλμ. η οποία σκάφτηκε όλη με τα χέρια, πιθανώς σκλάβων, που χρησιμοποιούσαν απλά εργαλεία λάξευσης της πέτρας, όπως σφυρί και καλέμι.

Το Αδριάνειο Υδραγωγείο ήταν σχεδιασμένο για να μαζεύει νερό κατά μήκος όλης της χάραξης με πολλά υδρομαστευτικά έργα, όπως πηγάδια, συνδεδεμένα με το Αδριάνειο με υπόγειες σήραγγες ή μικρά υδραγωγεία που μετέφεραν νερό από άλλες πηγές. Βοηθητικά υδραγωγεία ήταν τα υδραγωγεία του Χαλανδρίου, του Κοκκιναρά, της Κιθάρας, του Μονοματίου. Το Υδραγωγείο ξεκινούσε από την περιοχή του Τατοΐου και μετέφερε νερό σε λιθόκτιστη δεξαμενή που κατασκευάστηκε στους πρόποδες του λόφου του Λυκαβηττού, την Αδριάνειο Δεξαμενή, χωρητικότητας 500 κυβικών μέτρων.

Συγκεκριμένα, μάζευε νερά από την Πάρνηθα και την Πεντέλη στην περιοχή των Αχαρνών και από εκεί ένας κεντρικός αγωγός, ύψους 1.60 μέτρων και πλάτους 0.70 μέτρων τα έφερνε στην Δεξαμενή, στο σημερινό Κολωνάκι. Ο αγωγός ήταν αλλού υπέργειος με υδατογέφυρες και αλλού υπόγειος.

Το Υδραγωγείο και η Δεξαμενή λειτούργησαν χωρίς αλλαγές υδροδοτώντας την περιοχή της Αθήνας μέχρι την εποχή της Τουρκοκρατίας. Τότε πια το Υδραγωγείο εγκαταλείφτηκε, με αποτέλεσμα να πέσουν τα σαθρά τοιχώματά του και να φραχθεί από χώματα. Έτσι περιήλθε τελικά σε αχρηστία όπως και η Δεξαμενή.

Στο σημείο της Νέας Ιωνίας πιθανότητα η μορφή του να έμοιαζε με την εικόνα 63. Σήμερα διασώζονται ορισμένες κολώνες στην περιοχή της Αλσούπολης εκατέρωθεν της Λεωφόρου Καποδιστρίου και στην Λεωφόρο Εθνικής Αντιστάσεως, μεταξύ των οικισμών της Ελευθερούπολης και Νεάπολης (εικ.61,62).

Παρατηρείται μια εγκατάλειψη του μνημείου από της τοπικές αρχές. Στο σημείο της λεωφόρου Εθνικής Αντιστάσεως, (βλέπε χάρτη 13) παρατηρείται δόμηση στο δυτικό μέρος του μνημείου, χώρος στον οποίο θα μπορούσε να βρίσκεται ένα υπαίθριο θέατρο με θέα τις στήλες του Υδραγωγείου, μία από τις βασικές ελλείψεις του Δήμου.

Εικόνα 63: Ρωμαϊκό Υδραγωγείο. Πιθανή μορφή του Αδριάνειου Υδραγωγείου.

Πηγή: Επίσημη ιστοσελίδα ομάδας Πανσανία.

Χάρτης 13: Η περιοχή γύρω από τις στήλες του Αδριάνειου Υδραγωγείου.

Πηγή: Ιστοσελίδα Google Earth.

Βιβλιογραφικές αναφορές:

Διαδικτυακή έρευνα:

Επίσημη ιστοσελίδα της ομάδας *Πανσανία*.

Εγκυκλοπαίδεια *Βικιπαιδεία*.

Άλκηστις Σπετσιέρη-Χωρέμη *Πολεοδομική εξέλιξη και μνημειώδη κτήρια στην Αθήνα κατά την εποχή του Αυγούστου και του Αδριανού*.

Χ. Μπούρας *Από την κλασσική εποχή έως σήμερα (5^{ος} αι.π.Χ.-2000μ.Χ.)* Αθήνα 2000.

3.3 ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑ ΚΑΙ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ.

Η αρχιτεκτονική στον δήμο Νέας Ιωνίας, είναι μείγμα του παραδοσιακού τότε και του σύγχρονου σήμερα. Οι πολλές μονώροφες κατοικίες που οικοδομήθηκαν τη δεκαετία του '30, για να στεγάσουν τους πρόσφυγες (βλέπε Κεφάλαιο 1^ο) παραχωρούν τη θέση τους στις πενταόροφες πολυκατοικίες (εικ.64,65,66) που κατασκευάστηκαν στα χρόνια της αντιπαροχής¹, αλλοιώνοντας έτσι τον παραδοσιακό χαρακτήρα της πόλης.

Η άναρχη δόμηση είχε ως επακόλουθο η πόλη να χάσει το ύψος της και την διαφορετικότητά της με άμεση συνέπεια την στέρηση βασικών λειτουργιών. Η αρχιτεκτονική της διαφορετικότητας χάθηκε μέσα από τις παρανομίες των εργολάβων και συναντάται πλέον μόνο στις γραφικές κατοικίες των προσφυγικών (εικ.67) και σε όσα αρχοντικά διασώζονται μέχρι σήμερα.

Σύμφωνα με το Ρυμοτομικό Διάταγμα, οι όροι δόμησης για το κέντρο της Νέα Ιωνία είναι:

Συντελεστή Δόμησης: 2.00

Κάλυψη: 60%

Ύψος ως ΓΟΚ, πρώην συνεχές σύστημα

Γκαράζ: ΦΕΚ 764/2004

Πρόσωπο: 10 μ

Εμβαδόν: 200 τμ

1.Η αντιπαροχή είναι μία ανταλλαγή σε είδος. Ο ιδιοκτήτης εκχωρεί οικοδομήσιμη γη στον κατασκευαστή και αυτός με τη σειρά του αντιπαρέχει ένα ποσό έτοιμης οικοδομικής επιφάνειας στον ιδιοκτήτη, κρατώντας το υπόλοιπο για επιχειρηματική εκμετάλλευση.

Εικόνα 64

Η έντονη οικοδομική δραστηριότητα της περιόδου 1990-2002 αποτυπώνεται στη περιοχή με πολυώροφες οικοδομές ίδιων χαρακτηριστικών από συγκεκριμένες εργολαβικές επιχειρήσεις που ειδικεύονται στη περιοχή.

Εικόνα 65

Εικόνα 66

Θεωρούμε ότι μπορεί να προστατευτεί η παραδοσιακή κληρονομιά (εικ.68). Με πρωτοβουλία του Δήμου, θα μπορούσε να γίνει ανάπλαση των προσόψεων ώστε να αποκατασταθεί ο χαρακτήρας της περιοχής. Η τοπική αυτοδιοίκηση οφείλει να διατηρήσει ένα μέρος από την σύγχρονη ιστορία μας.

Εικόνα 67 : Εγκαταλελειμμένη οικία, που χρονολογείται από την δεκαετία του '30.

Οδός Μεσολογγίου, κέντρο Νέας Ιωνίας.

Εικόνα 68: Παραδοσιακή είσοδος στην οδό Ελ. Βενιζέλου.

Παρ' όλα αυτά, οφείλουμε να αναγνωρίσουμε ορισμένα κτήρια που ξεχωρίζουν ως μεταμοντέρνα² (εικ.69,70,71) αλλά δεν παύει η παρουσία τους να είναι αμελητέα μέσα στον δήμο. Ένα αξιοσημείωτο κτίσμα επίσης, είναι και το "Παναιτώλιο"³ (εικ.72,73) το οποίο βρίσκεται στην κεντρική ομώνυμη πλατεία της Αλσούπολης.

2.Ο μεταμοντερνισμός εισάγει με ταχύτατο ρυθμό, από τη δεκαετία του '80 τον εμπλουτισμό του αφηρημένου μοντέρνου αρχιτεκτονικού λεξιλογίου με αναφορές στον κλασικισμό και στο υφολογικό και εικονογραφικό περιεχόμενο διαφόρων αρχιτεκτονικών κινημάτων και τάσεων.

3.Ιστορικό διατηρητέο μνημείο της πόλης με ιδιόρρυθμη αρχιτεκτονική. Ανεγέρθηκε το 1930, στον πόλεμο ήταν αρχηγείο των Γερμανών. Μετά τον πόλεμο, αγοράστηκε από τον ιατρό Νικολακόπουλο και λειτούργησε ως κέντρο διασκέδασης. Πήρε την ονομασία του προς τιμήν του χωριού της καταγωγής του ιατρού.

Εικόνα 69: Το εμπορικό κέντρο 2000. Οδός Μελίνας Μερκούρη.

Πηγή: Χ. Σαπουντζάκης, Λεύκωμα-Νέα Ιωνία.

Εικόνα 70: Το εμπορικό κέντρο Ionía Center.

Οδός Ηρακλείου και 28^{ης} Οκτωβρίου.

Πηγή: Χ. Σαπουντζάκης, Λεύκωμα-Νέα Ιωνία.

Εικόνα 71: Το Δημαρχείο στην οδό Αγίου Γεωργίου.

Πηγή: Χ. Σαπουντζάκης, Λεύκωμα-Νέα Ιωνία.

Εικόνα 72: Το Παναιτώλειο στην κεντρική πλατεία της Αλσούπολης. Πρόσοψη.

Πηγή: Π. Μπουρδούκος, προσωπικό αρχείο.

Εικόνα 73: Πίσω όψη Παναιτόλειου.

Πηγή: Π. Μπουρδούκος, προσωπικό αρχείο.

Βιβλιογραφικές αναφορές:

Βαρελίδης Γεώργιος, *Δυνατότητες αναπλάσεων στο Μητροπολιτικό πεδίο της πρωτεύουσας*. Ιστοσελίδα του ΤΕΕ.

Βαρελίδης Γεώργιος, *Πολεοδομική διάρθρωση και εξέλιξη της ελληνικής πόλης*. Αθήνα 2007.

3.4 ΔΗΜΟΣΙΟΙ ΧΩΡΟΙ ΑΝΑΨΥΧΗΣ - ΑΘΛΗΣΗΣ

Χαρακτηριστικό όλων των μεγάλων πόλεων είναι η δυσανάλογη ποσότητα χώρου και κατοίκων. Η Νέα Ιωνία δυστυχώς, δεν αποτελεί εξαίρεση του συνόλου. Ο Δήμος υστερεί σε κοινωφελής χώρους εν συγκρίσει των κατοίκων και των αναγκών τους για μια ποιοτική ζωή.

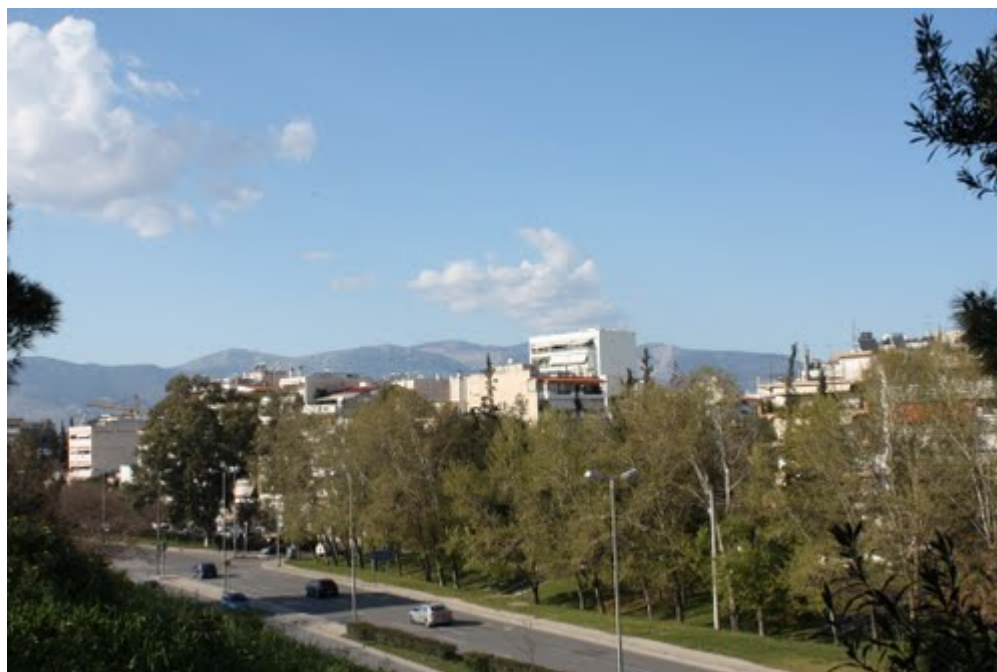
Νέα Ιωνία (κέντρο)	8.560
Περισσός	6.500
Ινέπολη-Πευκάκια	5.056
Σαφράμπολη	4.988
Νεάπολη	5.071
Ελευθερούπολη	5.121
Καλογρέζα	7.579
Αλσούπολη	7.235
Λαζάρου	6.396
Ανθρακωρυχεία	2.708
Ειρήνη	1.993
Ομορφοκλισσιά	2.506
Παλαιολόγου	2.304
Σύνολο	66.017

Πίνακας 1: Ο Δήμος αποτελείται από 13 συνοικίες. Η τελευταία απογραφή του 2001 έδειξε πληθυσμό 66.017 κατοίκων, αντιστοιχία 5.000 περίπου κατοίκων ανά περιοχή, αναλογία που επιβεβαιώνει την άποψη ότι η Νέα Ιωνία είναι μια πυκνοκατοικημένη πόλη.

Πηγή : Στατιστικά στοιχεία απογραφής 2001. Δημαρχείο Νέας Ιωνίας.

Από την έρευνά μας, διαπιστώσαμε ότι ο δήμος στερείται κοινόχρηστους, κοινωφελής χώρους. Παρόλο που υπάρχουν περίπου είκοσι διαμορφωμένες πλατείες δεν έχουν αξιοποιηθεί σε μέγιστο βαθμό (εικ.76). Σε γενικές γραμμές, παρατηρείται μια εικόνα εγκατάλειψης (εικ.77) απωθώντας τους κατοίκους να δραστηριοποιηθούν στους χώρους αυτούς.

Ο μεγαλύτερος σε έκταση χώρος πρασίνου θα λέγαμε ότι είναι η πλατεία Εθνικής Αντιστάσεως στην Καλογρέζας (εικ.74), παράλληλα της λεωφόρου Εθνικής Αντιστάσεως, στον χώρο του οποίου διατηρείται και το μνημείο των πεσόντων του μπλόκου της Καλογρέζας. Παρά την επιμελημένη του όψη, δεν παύει ο χώρος του να παραμένει μη αξιοποιήσιμος από την τοπική αυτοδιοίκηση. Στον χώρο αυτό, θα μπορούσε να δημιουργηθεί ένα θεματικό πάρκο που να μας θυμίζει τα ιστορικά γεγονότα που συνέβησαν στην περιοχή και ταυτόχρονα να παρέχει πολιτιστική συνείδηση στους κατοίκους. Θα ήταν ωφέλιμο για όλους να δημιουργηθεί ένα θέατρο μεγαλύτερης χωρητικότητας και αυτό που ήδη υπάρχει στην περιοχή, να αντικατασταθεί από μηχανήματα γυμναστικής, αφού γειτνιάζει με γήπεδο καλαθοσφαίρισης.

Εικόνα 74: Πανοραμική άποψη της πλατείας Εθνικής Αντιστάσεως της Καλογρέζας.

Λεωφόρος Εθνικής Αντιστάσεως.

Θα ήταν άδικο να μην αναφέρουμε ότι, την τελευταία πενταετία έχει παρατηρηθεί μια σχετική ανάπλαση ορισμένων σημείων σε ολόκληρο τον δήμο, όπως μια μερική διαμόρφωση κοινόχρηστων χώρων, μια σχετική φύτευση, σε ευφάνταστα σχήματα (εικ.75) στους κεντρικούς δρόμους και στις λεωφόρους.

Εικόνα 75: Η 'βάρκα στην στεριά', που βρίσκεται στην λεωφόρο Εθνικής Αντιστάσεως, στην Καλογρέζα.

Ωστόσο, το πράσινο κάθε άλλο από αρκετό θα μπορούσε να χαρακτηριστεί στην Νέα Ιωνία. Η έλλειψη του είναι προφανής στις περισσότερες περιοχές του δήμου, ακόμη κι εκεί που υπάρχει ορισμένο, είτε είναι ερειπωμένο είτε κατακλύζεται από σκουπίδια.

Εικόνα 76: Η πλατεία Κωνσταντινουπόλεως στην περιοχή της Καλογρέζας.

Εικόνα 77: Παιδική χαρά στην οδό Κυκλάδων στην συνοικία της Νεάπολης. Η εγκατάλειψή τους από την τοπική αυτοδιοίκηση είναι εμφανής.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΒΕΛΤΙΩΣΗΣ ΚΟΙΝΟΧΡΗΣΤΩΝ ΧΩΡΩΝ

Σχετικά με τους κοινόχρηστους χώρους θα μπορούσαμε να θέσουμε ως πρόταση την κατασκευή ενός υπαίθριου θεάτρου στο Πάρκο Εθνικής Αντιστάσεως. Η πόλη έχει ανάγκη από ένα θέατρο και για τον λόγο αυτό δεν είναι τυχαίο το γεγονός ότι πολλοί κάτοικοι της Νέας Ιωνίας παρακολουθούν δωρεάν παραστάσεις που λαμβάνουν χώρα σε γειτονικούς δήμους, όπως στον Δήμο Γαλατσίου.

Τόσο η περίφραξη των κοινωφελών χώρων, όσο και η επιτήρησή τους θα προσέθετε αίσθημα ασφάλειας στις μητέρες και στα παιδιά τους. Όσες πλατείες ή παιδικές χαρές είναι απομακρυσμένες από κεντρικούς δρόμους ή έχουν αναφερθεί σε αυτές περιστατικά εγκληματικών ενεργειών, θα ήταν καλό να φρουρούνται από φύλακα για την καλύτερη προστασία των χρηστών τους.

Τέλος, όλες οι πλατείες που βρίσκονται υπό κατασκευή να ολοκληρωθούν όπως η πλατεία στις οδούς Βυζαντινών Αυτοκρατόρων, Μακελαράκη, Ύδρας και Πρόνοιας στην συνοικία των Πευκακίων.

Μια άλλη έλλειψη του δήμου είναι οι χώροι άθλησης για όλες τις ηλικίες. Οι περισσότεροι χώροι βρίσκονται στο νοτιοανατολικό μέρος του δήμου, με αποτέλεσμα να μην διευκολύνεται η πρόσβαση σε όλους τους δημότες. Καταγράφηκαν γήπεδα καλαθοσφαίρισης, μικρής έκτασης, όπως στον αθλητικό όμιλο Περισσού, στην συνοικία των Πευκακίων, στην πλατεία Υγείας στην συνοικία Νεαπόλεως καθώς επίσης και γήπεδα ποδοσφαίρου, όπως αυτά στην περιοχή του Περισσού παραπλεύρως της οδού Παπαναστασίου. Το μεγαλύτερο σε έκταση γήπεδο είναι το γήπεδο ποδοσφαίρου, του Ικάρου στην Νεάπολη (χάρτης 14).

Χάρτης 14: Οι χώροι άθλησης στο ανατολικό μέρος, όπως φαίνονται και από τον δορυφόρο.

Πηγή: Ιστοσελίδα Google Earth

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΒΕΛΤΙΩΣΗΣ ΧΩΡΩΝ ΑΘΛΗΣΗΣ

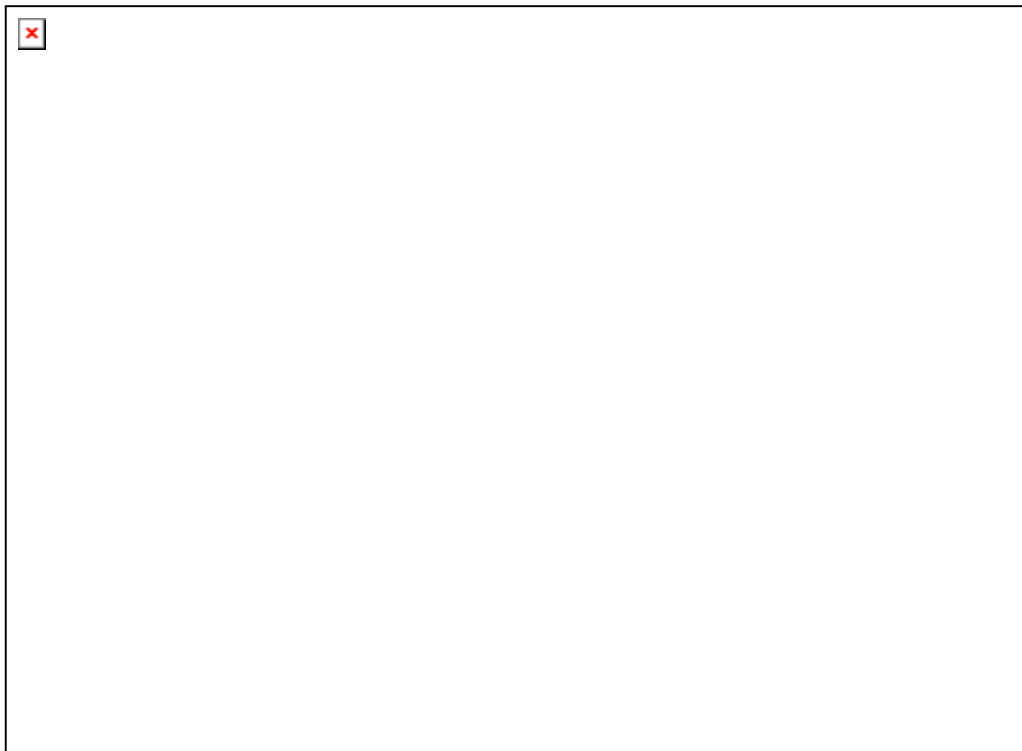
Οι χώροι άθλησης δεν είναι επαρκείς τόσο για την έκταση του δήμου, όσο και για την ποικιλία δραστηριοτήτων που παρέχουν. Αποτελούνται από συγκεκριμένες δραστηριότητες -κυρίως γηπεδάκια μπάσκετ- που απευθύνονται κατά βάσει σε νέους και παιδιά.. Θα ήταν πιο αποτελεσματικό, να τοποθετηθούν στους υπάρχοντες αυτούς χώρους, υπαίθρια μηχανήματα άθλησης διαφόρων δραστηριοτήτων έτσι ώστε να έχουν πρόσβαση όλες οι ομάδες του πληθυσμού.

Επιπλέον ο δήμος θα ήταν καλό να διαμορφώσει νέους χώρους άθλησης, σε ορισμένες ξεχασμένες πλατείες, σε πολλές περιοχές του κυρίως στο βορειοδυτικό τμήμα του.

3.5 ΕΓΚΑΤΑΛΕΛΕΙΜΜΕΝΟΙ ΧΩΡΟΙ

Ασυνήθιστο φαινόμενο δεν αποτελεί και το γεγονός ότι, κάποιοι χώροι είναι πλήρως εγκαταλελειμμένοι (εικ.78) με αποτέλεσμα να γίνονται κέντρα εστίασης παράνομων μεταναστών, τοξικομανών, σκορπώντας τον φόβο των διερχομένων πολιτών με πιθανές εγκληματικές ενέργειες.

Η μεγάλη έλευση αλλοδαπών μεταναστών στον δήμο τα τελευταία χρόνια ενέτεινε το πρόβλημα της στέγασης στο κέντρο της πόλης και όχι μόνο, με αποτέλεσμα να έχουμε έναν πυκνοκατοικημένο δήμο από την κατάληψη πολλών ακατάλληλων προς στέγαση κτισμάτων, κυρίως προσφυγικών σπιτιών από αυτούς. Δεν είναι λίγοι οι αλλοδαποί, που ζουν παράνομα σε πολλά από τα εγκαταλελειμμένα προσφυγικά (εικ.79).

Εικόνα 78: Χώροι εγκαταλελειμμένοι από τον δήμο. Η αξιοποίηση τους από τις αρμόδιες υπηρεσίες θα ήταν ένα θετικό βήμα βελτίωσης της πόλης.

Οδός Χάλκης και Παπαφλέσσα.

Εικόνα 79: Εγκαταλελειμμένα προσφυγικά στην συνοικία της Ελευθερούπολη. Οδός Ραμνούτσος.

Εικόνα 80: Ερειπωμένοι χώροι, που έχουν μετατραπεί σε ακατάλληλες εστίες για τα παιδιά που παίζουν στην συνοικία της Ελευθερούπολης.

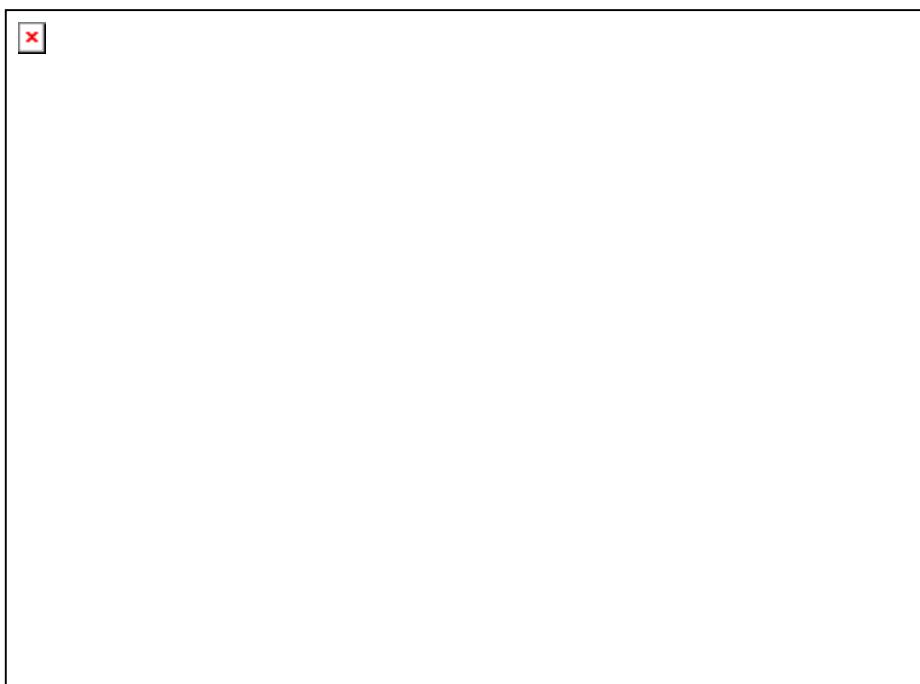
ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Μια πρόταση θα μπορούσε να είναι ο ανασχηματισμός των χώρων αυτών σε παιδικές χαρές ή πάρκα μιας και η πόλη έχει μεγάλη έλλειψη από αυτούς. Σαν δεύτερη λύση ο Δήμος, θα μπορούσε να προχωρήσει στην αποκατάσταση ή αναπαλαίωση των εγκαταλελειμμένων κτιρίων, επαναφέροντας έτσι τον χαρακτήρα και το ύφος της πόλης.

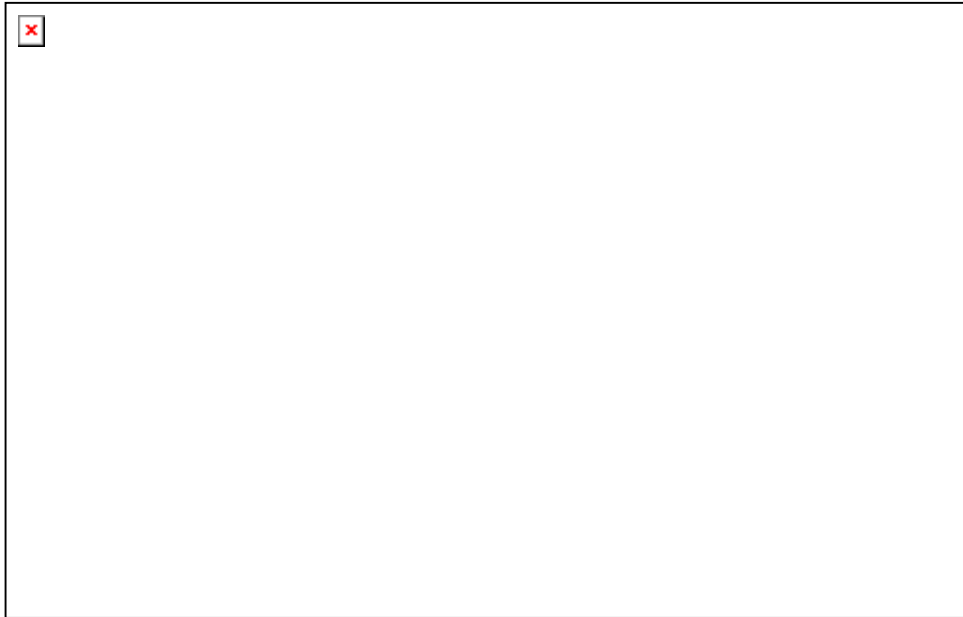
Η αξιοποίηση των εγκαταλελειμμένων κτηρίων σε ολόκληρη την περιφέρειά του θα πρέπει να ξεκινήσει το συντομότερο δυνατό. Οι χώροι αυτοί (εικ.80) είναι εστίες μόλυνσεων για τα μικρά παιδιά όπου παίζοντας ξένοιαστα στις γειτονιές, αναγκάζονται να έρχονται σε επαφή με αυτές.

3.6 ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ

Ένα άλλο πρόβλημα που αντιμετωπίζει ο δήμος είναι η έλλειψη χώρων στάθμευσης ιδιαίτερα στο κέντρο της πόλης. Η Νέα Ιωνία είναι ένας δήμος με αναπτυγμένο εμπορικό κέντρο που απασχολεί πολλούς ανθρώπους καθημερινά, οι οποίοι ερχόμενοι στα καταστήματα όπου εργάζονται τοποθετούν τα αυτοκίνητά τους σε πολλά σημεία που δεν επιτρέπεται (εικ.81), λόγω των ανύπαρκτων θέσεων στάθμευσης. Έτσι η κίνηση των Μέσων Μαζικής Μεταφοράς γίνεται με δυσκολία και λόγω των παραβιάσεων του ΚΟΚ έχουμε σαν αποτέλεσμα να υπάρχουν συχνά αρκετά αυτοκινητιστικά ατυχήματα (εικ.82).

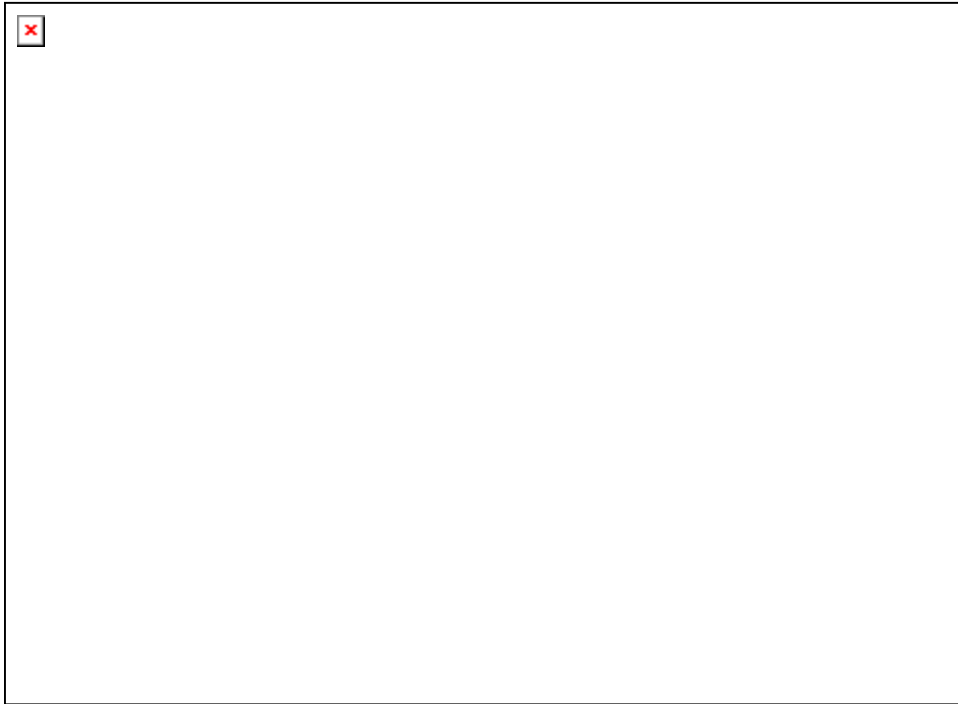

Εικόνα 81: Διπλοπαρκαρισμένα οχήματα επί της οδού Ηρακλείου. Η στάθμευση αυτή, προκαλεί προβλήματα για τις διερχόμενες συγκοινωνίες.

Εικόνα 82: Κυκλοφοριακή συμφόρηση στο κέντρο της Νέας Ιωνίας. Οδός Ηρακλείου.

Παρ' όλο που το πρόβλημα υπάρχει τουλάχιστον τα τελευταία δέκα χρόνια, μόλις πριν από τέσσερα, κατασκευάστηκε ένας δημόσιος χώρος στάθμευσης στο σημείο της γέφυρα του ηλεκτρικού σταθμού της Νέας Ιωνίας επί της οδού Γυμνασίου (εικ.83). Ο χώρος αυτός είναι ένας υπαίθριος χωματόδρομος χωρίς ιδιαίτερη φροντίδα κι επιμέλεια από τις τοπικές αρχές. Από την έρευνά μας, ενημερωθήκαμε ότι υπάρχει ένα σχέδιο σχηματισμού υπόγειου χώρου στάθμευσης στο ήδη υπάρχον τμήμα του μοναδικού δημόσιου χώρου στάθμευσης. Ο δήμος όμως, την συγκεκριμένη χρονική περίοδο αδυνατεί να προχωρήσει στην κατασκευή ενός τέτοιου οικοδομήματος λόγω οικονομικής ανεπάρκειας.

Εικόνα 83: Υπαίθριος χώρος στάθμευσης στην οδό Γυμνασίου. Ο μοναδικός χώρος στάθμευσης σε ολόκληρο τον δήμο.

Η ύπαρξη του ηλεκτρικού σταθμού και η ανάπλασή του από τους κρατικούς φορείς το 2004 (εικ.84) άλλαξε την όψη της πόλης για κάθε νέο επισκέπτη, αλλά δεν παύει να κρύβει την προβληματική της μεριά. Οι δημόσιες συγκοινωνίες είναι σχετικά λιγοστές για την έκταση του δήμου (βλ.πίνακα 2). Η συχνότητά τους δεν είναι καθόλου ικανοποιητική λόγω των αραιών δρομολογίων που έχουν οριστεί να γίνονται. Οι γραμμές δεν συνδέουν όλες τις συνοικίες με συνέπεια να μένουν αποκομμένες αρκετές συνοικίες, κυρίως στο νοτιοανατολικό κομμάτι του δήμου.

ΑΡΙΘΜΟΣ ΓΡΑΜΜΗΣ	ΟΝΟΜΑ ΓΡΑΜΜΗΣ
<u>054</u>	<u>ΠΕΡΙΣΣΟΣ - ΑΚΑΔΗΜΙΑ - ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΗ</u>
<u>421</u>	<u>ΑΓ. ΑΝΑΡΓΥΡΟΙ - ΑΓ. ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ</u>
<u>441</u>	<u>ΣΤΑΘ. ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ - ΧΑΛΑΝΔΡΙ - ΑΓ. ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ</u>
<u>444</u>	<u>ΣΤ. ΧΑΛΑΝΔΡΙ - ΓΑΛΑΤΣΙ - ΣΤ. Α. ΠΑΤΗΣΙΩΝ (ΚΥΚΛΙΚΗ)</u>
<u>500</u>	<u>ΠΕΙΡΑΙΑΣ - ΚΗΦΙΣΙΑ (ΝΥΧΤΕΡΙΝΗ)</u>
<u>602</u>	<u>Ν. ΙΩΝΙΑ - ΚΑΛΟΓΡΕΖΑ - ΣΤΑΘ. ΠΑΝΟΡΜΟΥ (ΚΥΚΛΙΚΗ)</u>
<u>604</u>	<u>ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΗ - Ν. ΙΩΝΙΑ</u>
<u>605</u>	<u>ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ - ΠΕΡΙΣΣΟΣ</u>
<u>608</u>	<u>ΓΑΛΑΤΣΙ - ΑΚΑΔΗΜΙΑ - ΝΕΚΡ. ΖΩΓΡΑΦΟΥ</u>
<u>641</u>	<u>ΑΥΓΗ - ΑΓ. ΝΕΚΤΑΡΙΟΣ (ΚΥΚΛΙΚΗ)</u>
<u>642</u>	<u>Ν. ΙΩΝΙΑ - ΗΡΑΚΛΕΙΟ - ΠΕΥΚΗ (ΚΥΚΛΙΚΗ)</u>
<u>724</u>	<u>ΘΡΑΚΟΜΑΚΕΔΟΝΕΣ - ΑΧΑΡΝΑΙ - Ν. ΙΩΝΙΑ (ΚΥΚΛΙΚΗ)</u>
<u>Α8</u>	<u>ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ - Ν. ΙΩΝΙΑ - ΜΑΡΟΥΣΙ</u>
<u>Γ8</u>	<u>ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ - Ν. ΙΩΝΙΑ - ΗΡΑΚΛΕΙΟ</u>

Πίνακας 2: Οι λεωφορειακές γραμμές της Νέας Ιωνίας. Πολλές από αυτές διαπερνούν μόνο το κέντρο της πόλης με αποτέλεσμα να μην επιτυγχάνεται η σύνδεση όλων των περιοχών.

Πηγή: Επίσημη ιστοσελίδα Ο.Α.Σ.Α.

Εικόνα 84: Ο ηλεκτρικός σταθμός της Νέας Ιωνίας μετά από την ανάπλαση του προγράμματος το 2004, χρηματοδοτούμενο από το Ευρωπαϊκό ταμείο.

Πηγή: Επίσημη ιστοσελίδα του Δήμου Νέας Ιωνίας.

Βασικότερες αιτίες για τα κυκλοφοριακά αυτά προβλήματα αποτελούν κατά βάση οι ακόλουθοι παράγοντες:

1. Έλλειψη οργάνωσης του συστήματος μεταφορών σε επίπεδο πόλης και έλλειψη πολιτικής για την κυκλοφορία και τη στάθμευση των οχημάτων, αλλά και την κυκλοφορία των πεζών.
2. Αποσπασματική μελέτη των κυκλοφοριακών θεμάτων με αντίστοιχη αποσπασματικότητα στην εφαρμογή των κάθε είδους μέτρων αντιμετώπισης των προβλημάτων.
3. Πολεοδομικός σχεδιασμός (ΓΠΣ) χωρίς ουσιαστική κυκλοφοριακή θεώρηση ή συντονισμό με τον αντίστοιχο συγκοινωνιακό σχεδιασμό.
4. Ελλιπής τακτική παρακολούθηση κυκλοφοριακών στοιχείων και αξιολόγηση των αποτελεσμάτων της εφαρμογής των κυκλοφοριακών παρεμβάσεων.
5. Έλλειψη συστηματικής και συνεχούς επιτήρησης των κανόνων κυκλοφορίας και στάθμευσης.

Για τους παραπάνω λόγους ο δήμος δεν πρέπει να μείνει αμέτοχος στα προβλήματα αυτά. Το κυκλοφοριακό, η έλλειψη χώρων στάθμευσης καθώς και οι δυσχερείς μετακινήσεις των πεζών και των αυτοκινήτων πρέπει να αντιμετωπιστούν το συντομότερο.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Όσον αναφορά τα κυκλοφοριακά προβλήματα, προτείνουμε να προχωρήσει η κατασκευή υπόγειου χώρου στάθμευσης στην οδό Γυμνασίου, είτε με την αγορά του χώρου από ιδιώτη και την δημιουργία ιδιωτικού χώρου στάθμευσης, είτε με την βοήθεια κονδυλίων κρατικών φορέων.

Επίσης, να προχωρήσει η πύκνωση των γραμμών των λεωφορειακών δρομολογίων και συγκεκριμένα των γραμμών Α8 και Γ8, τα οποία εμφανίζουν συχνότητα 15 λεπτών σε καθημερινή βάση. Επιπλέον να προστεθούν και άλλα δρομολόγια στις περιοχές που στερούνται εντελώς μέσα μαζικής μεταφοράς. Συγκεκριμένα στο νοτιοδυτικό και βορειοανατολικό μέρος του δήμου.

3.7 ΑΣΥΜΒΑΤΟΤΗΤΑ ΧΡΗΣΕΩΝ

Από την μέχρι τώρα ανάλυση του Δήμου, παρατηρείται ότι δεν διαφέρει ουσιαστικά από μια τυπική μεγαλούπολη. Κατοικείται από περισσότερους κατοίκους από όσους θα μπορούσε να δεχτεί, έχει δικούς του εμπορικούς δρόμους, συστεγάζει ανόμιες λειτουργίες (βιομηχανία- κατοικία) και παρουσιάζονται στους δρόμους του, καθημερινά κυκλοφοριακά προβλήματα.

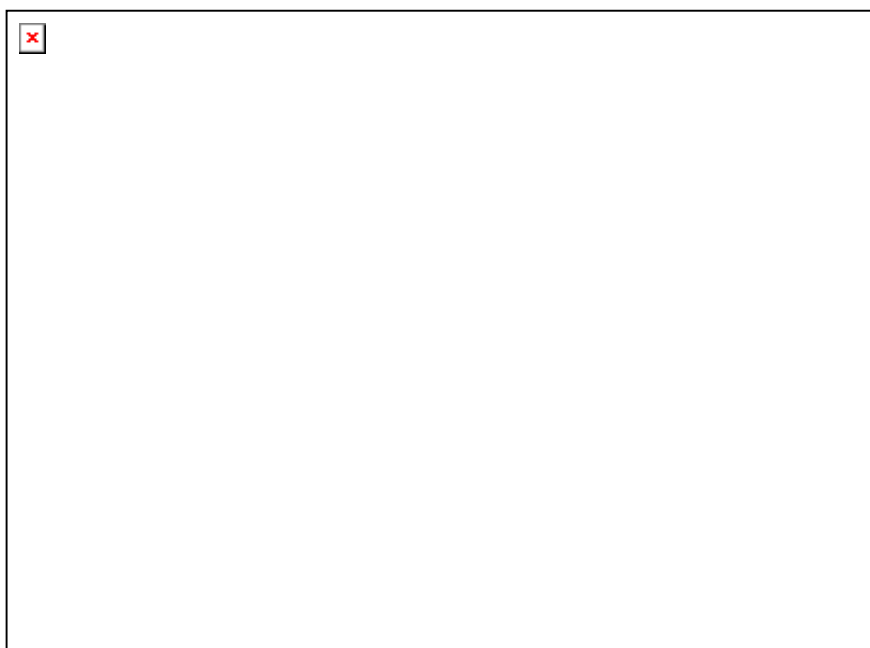
Η συνύπαρξη όλων αυτών των προβληματικών λειτουργιών σε μια περιορισμένη έκταση έχει σαν αποτέλεσμα την εμφάνιση του φαινομένου της ασυμβατότητας χρήσης γης. Με αυτήν την έννοια ορίζεται η ύπαρξη διαφορετικών λειτουργιών στον ίδιο χώρο (εικ.85).

Εικόνα 85: Κέντρο διασκέδασης που βρίσκεται ανάμεσα στο δημοτικό χώρο στάθμευσης και το κτήριο του Ιδρύματος Κοινωνικών Ασφαλίσεων (Ι.Κ.Α.).

Ένα τέτοιο παράδειγμα αποτελεί η παρουσία των λυόμενων καταλυμάτων των σεισμοπλήκτων του 1999 στην περιοχή του Περισσού (εικ.86). Παρατηρείται στέγαση

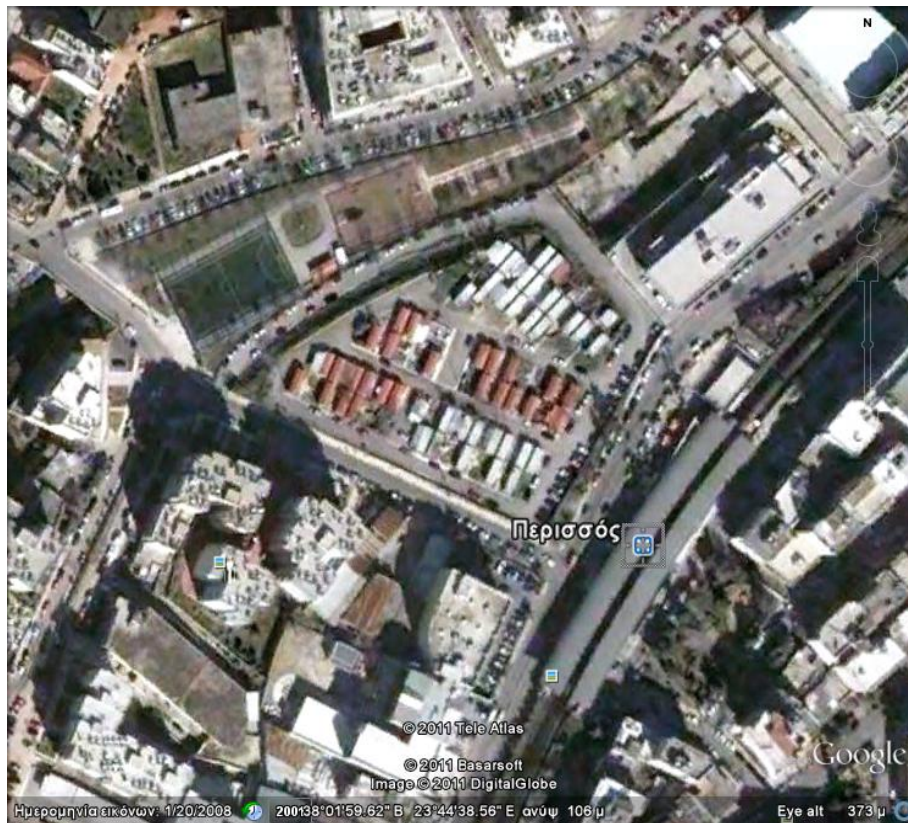
ακόμη και σήμερα σε αυτούς τους χώρους, ενώ δίπλα στεγάζονται βιοτεχνίες, γραφεία και ένα γήπεδο ποδοσφαίρου 5x5 (βλ.χάρτη 16). Τα καταλύματα αυτά, βρίσκονται ακόμη εκεί επειδή πολλοί από τους σεισμοπαθείς που έμεναν, τα εκμεταλλεύονται οικονομικά, εισπράττοντας σημαντικά έσοδα από αλλοδαπούς στους οποίους τα νοικιάζουν. Δεν είναι λιγιστές οι φορές όπου πολλοί από τους κατοίκους έχουν καταγγείλει περιστατικά διακίνησης ναρκωτικών και όπλων να λαμβάνουν χώρα μέσα στα καταλύματα.

Εικόνα 86: Χώρος σεισμοπλήκτων στην οδό Ηρακλείου και Παπαναστασίου στον Περισσό.

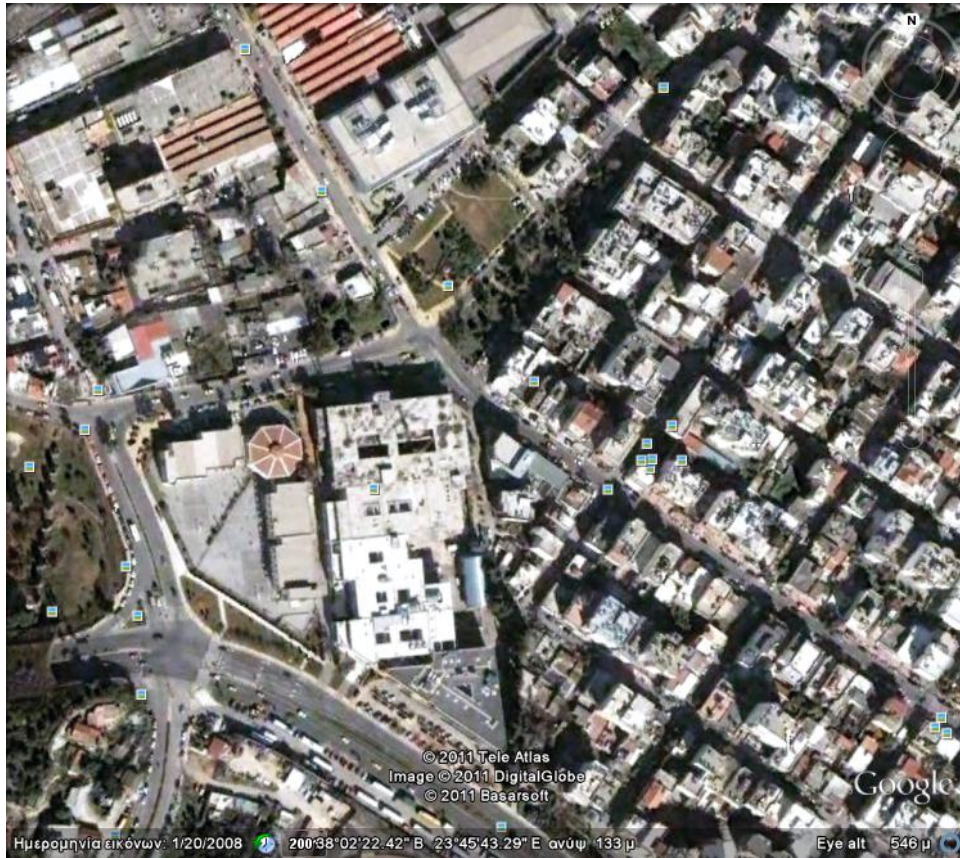
Χάρτης 15: Ο χώρος όπως φαίνεται από το ρυμοτομικό σχέδιο.

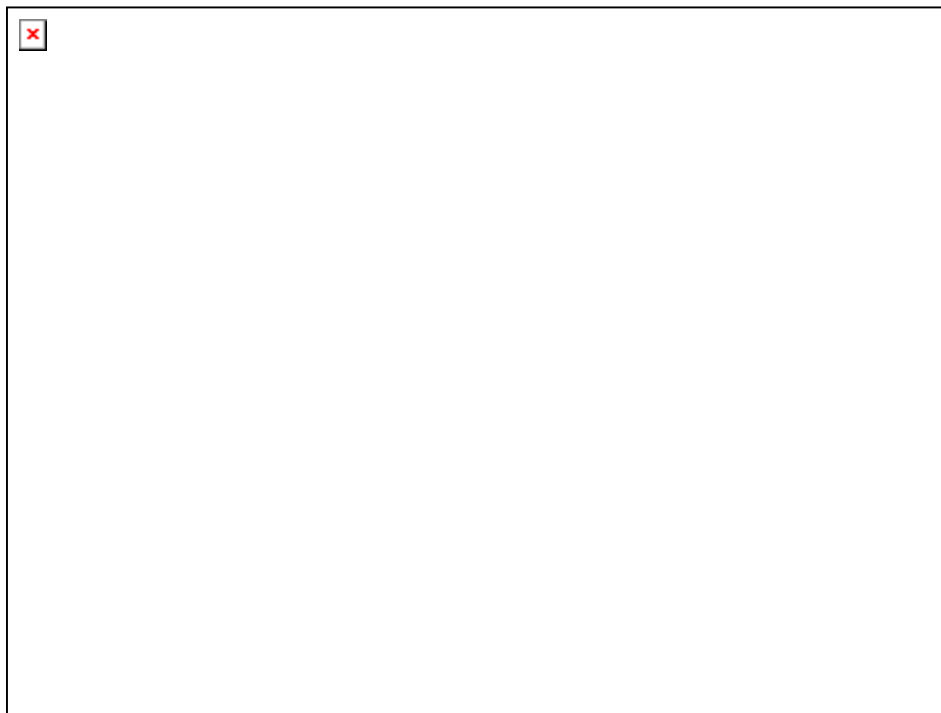
Χάρτης 16: Ο χάρτης απεικονίζει την περιοχή των καταλυμάτων που γειτνιάζουν με γραφεία και την βιοτεχνική ζώνη του Περισσού.

Πηγή: Ιστοσελίδα Google Earth.

Παρατηρήσαμε επίσης, το πρώην εργοστάσιο της «Ανατόλια», που διασώζεται μόνο ο φέρον οργανισμός του (εικ.87) εγκαταλελειμμένο πλέον, να βρίσκεται δίπλα σε συγκρότημα σχολείων του δήμου και στον πιο εμπορικό δρόμο της Καλογρέζας, την οδό Βυζαντίου (βλ.χάρτη 17).

Χάρτης 17: Η γειτνίαση του 'Ανατόλια' με συγκρότημα σχολείων. Πηγή: Google Earth.

Εικόνα 87: Το εργοστάσιο της Ανατόλια από την πρώην βιομηχανική ζώνη της Ελευθερούπολης.

Στο σημείο αυτό οφείλουμε να αναφέρουμε την προσπάθεια που είχε γίνει από τις αρχές κάποτε, η κατάρτιση του λεγόμενου αναπτυξιακού προγράμματος, του οποίου αποτέλεσε έναν "οδηγό" ανάπτυξης της Νέας Ιωνίας τουλάχιστον για τα τελευταία δέκα χρόνια. Απόρροια αυτής της διαδικασίας είναι η ανάγκη ελέγχου της χρήσεως γης στην πόλη.

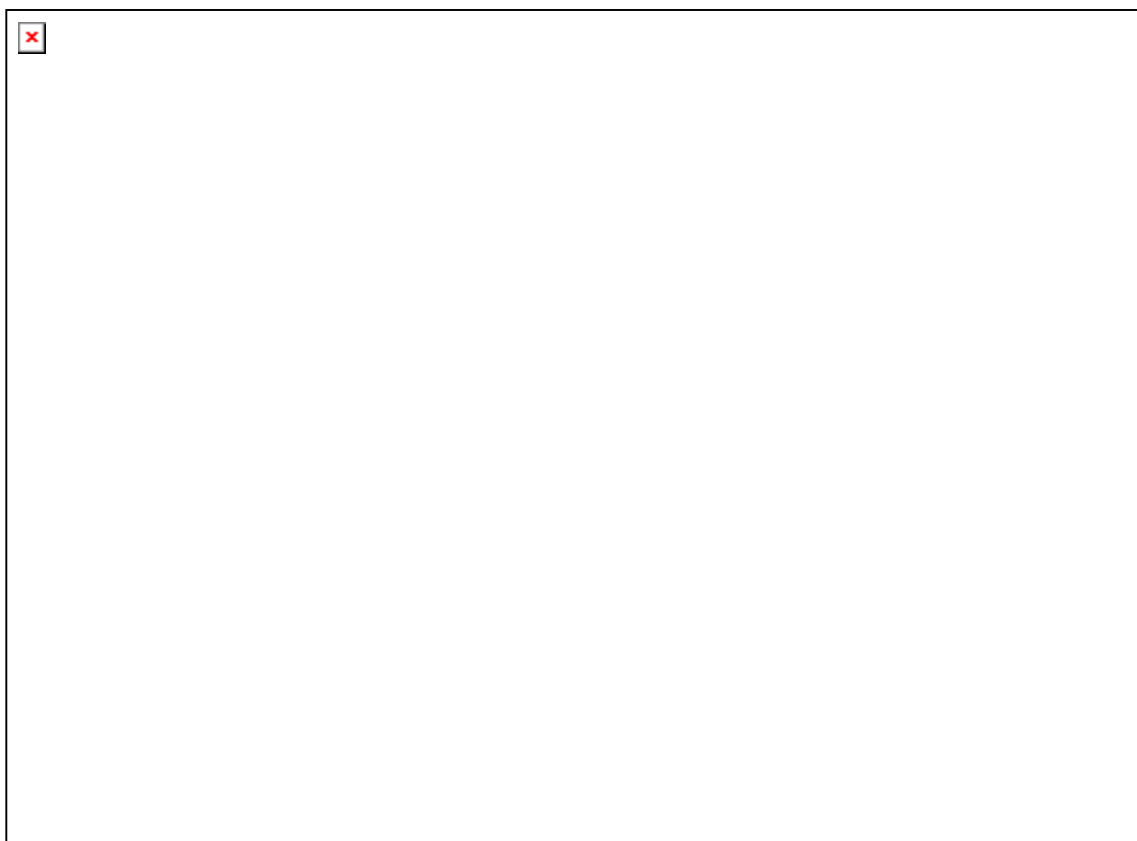
Η Νέα Ιωνία αποτελεί μια πόλη στην οποία συνέβαιναν πάντα παραγωγικές διαδικασίες και επίσης, λόγω της ανάπτυξης του εμπορίου κάπου έπρεπε αυτή η υπέρμετρη ανάπτυξη να οριοθετηθεί. Για το σκοπό αυτό και μέσα από τις διατάξεις που προβλέπονται από το νόμο 1337 του 1983 συντάχθηκε κατ' αρχήν το γενικό πολεοδομικό σχέδιο του δήμου, το οποίο υπάρχει από το 1995 και μετά. Το Γ.Π.Σ. ορίζει ότι δεν μπορεί να γίνεται ανορθόδοξη χρήση γης. Δηλαδή, κάθε ιδιοκτησία επιτρέπεται να τη χρησιμοποιεί κανείς με συγκεκριμένο τρόπο ως εμπορική, ως βιοτεχνική, ως πολιτιστική ή ως κατοικία. Αυτό συνέβη σε τομείς ανά την πόλη και με αυτόν τον τρόπο μπήκε ένας περιορισμός στο να αξιοποιούνται κάποιες ιδιοκτησίες αυστηρά ως επαγγελματικές στο σύνολό τους πάντα.

Η βούληση του δήμου είναι, με τον καιρό η μέση όχληση να απομακρυνθεί και στην περιοχή των βιομηχανικών πάρκων και στην περιοχή αυτή να εγκατασταθεί χαμηλή όχληση ακόμη και κατοικία.

Βιβλιογραφικές αναφορές.

Θωμάϊδου Δέσποινα *Τεχνική Έκθεση για τον Δήμο Νέας Ιωνίας*, 2006.

3.8 ΔΙΚΤΥΑ ΠΕΖΟΔΡΟΜΩΝ

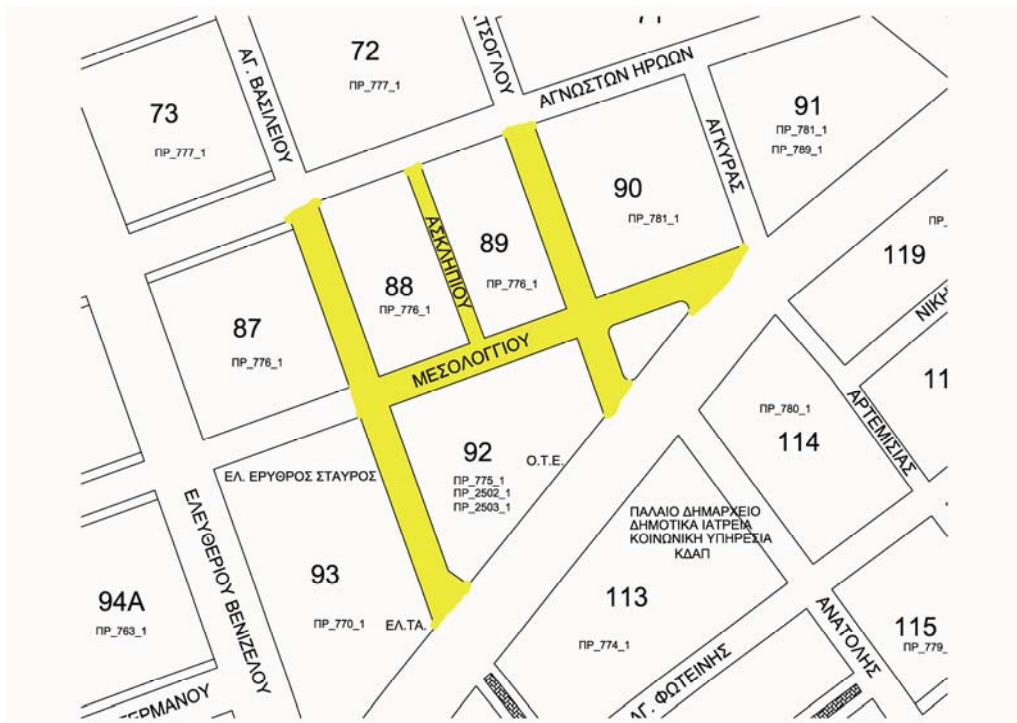

Εικόνα 88: Ο πεζόδρομος της οδού Μικράς Ασίας, που καταλήγει στην λεωφόρο Ηρακλείου.

Τα τελευταία τέσσερα χρόνια, πληροφορηθήκαμε ότι δημιουργήθηκαν δίκτυα πεζόδρομων στο κέντρο της Νέας Ιωνίας. Από επί τόπου έρευνα καταγράψαμε πεζοδρομημένους δρόμους εκατέρωθεν της λεωφόρου Ηρακλείου όπως την οδό Μικράς Ασίας (χάρτης 19, εικ.88), από τον ηλεκτρικό σταθμό της Νέας Ιωνίας έως την λεωφόρο Ηρακλείου, την οδό Αλυσ, την οδό Αγίας Φωτεινής, την Κ. Βάρναλη από την οδό Πάρσης έως την λεωφόρο Ηρακλείου στο σημείο της αγοράς της Νέας Ιωνίας, ονομαζόμενης Ψαράδικα' (χάρτης 21, εικ.93) καθώς επίσης την οδό Αγ. Βασιλείου από την λεωφόρο Ηρακλείου έως την Αγνώστων Ηρώων και την οδό Μεσολογγίου από την Αγ. Βασιλείου έως την πλατεία Άγγελου Σημηριώτη (χάρτης 18, εικ.89). Επιπλέον ορισμένοι δρόμοι έχουν πεζοδρομηθεί όπως η οδός Πριγκιπωνήσων, Παρνασσού, Αθηνάς και Επταλόφου οι οποίες οδηγούν στην λεωφόρο Ηρακλείου.

Εικόνα 89: Ο πεζόδρομος της οδού Μεσολογίου.

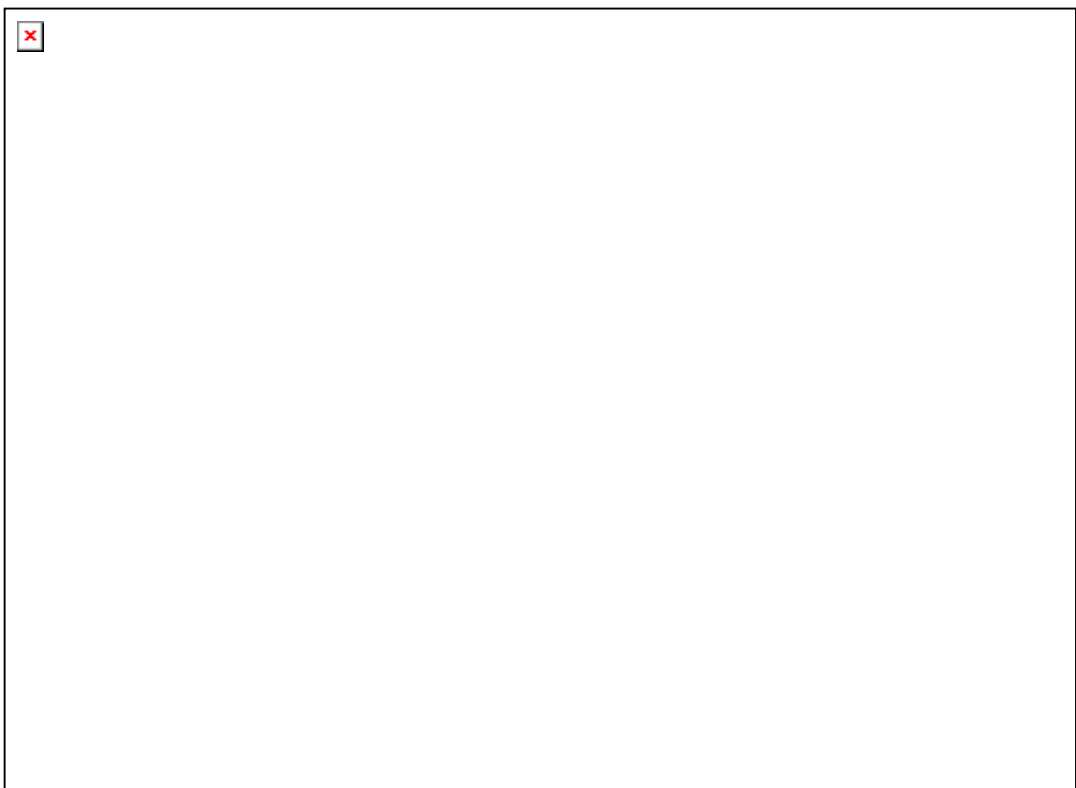

Χάρτης 18: Δίκτυο πεζοδρόμησης της οδού Μεσολογίου.

Πηγή: Πολεοδομία βορείου τομέα.

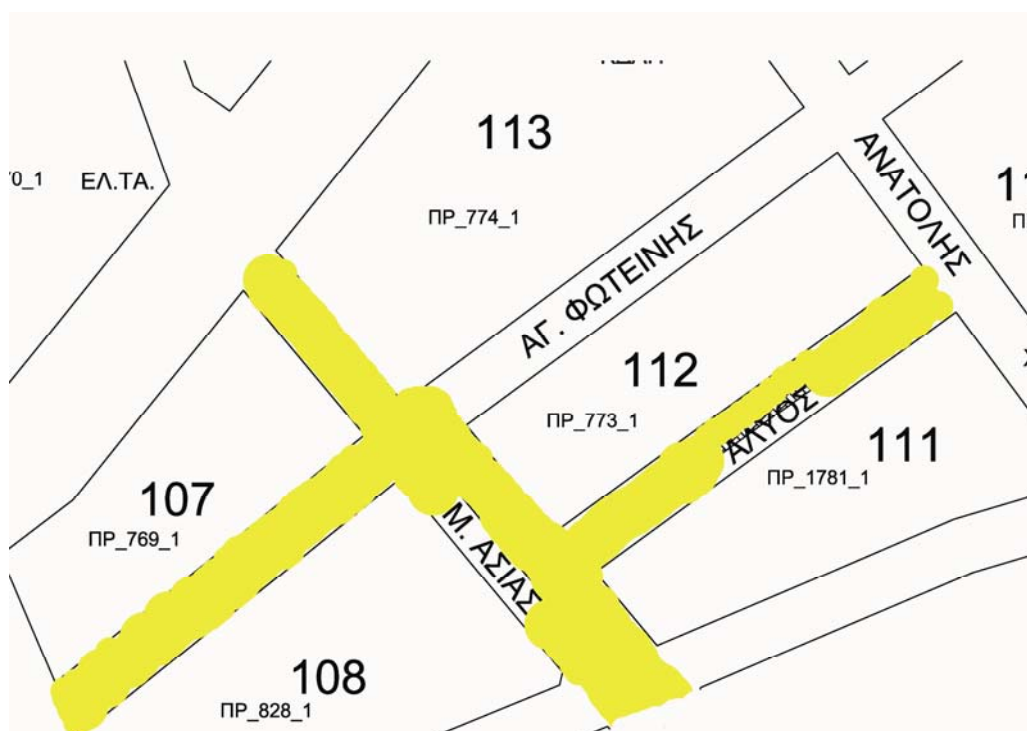
Εικόνα 90: Τμήμα της οδού Αγ. Φωτεινής, όπου θα ήτανε καλό να πεζοδρομηθεί.

Εικόνα 91: Οδός Άγκυρας που καταλήγει στην λεωφόρο Ηρακλείου.

Θα μπορούσε να πεζοδρομηθεί.

Πρόταση μας είναι να πεζοδρομηθούν και άλλοι δρόμοι οι οποίοι βρίσκονται στην καρδιά του εμπορικού κέντρου της πόλης και καταλήγουν στον κεντρικότατο δρόμο της λεωφόρου Ηρακλείου. Τέτοιοι δρόμοι είναι το τμήμα της οδού Αγ. Φωτεινής που καταλήγει στην οδό Ελ. Βενιζέλου (εικ.90), η οδός Άγκυρας (εικ.91), Αρτεμισίας, Ανατολής, Ελπίδος, Νικηταρά.

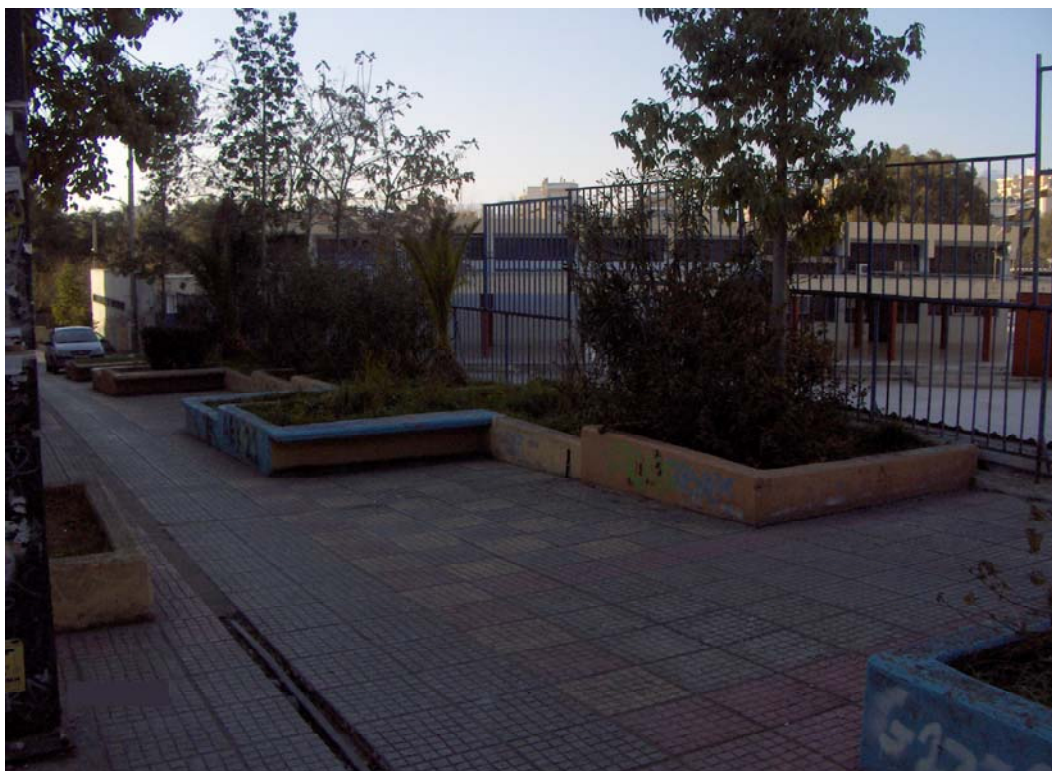
Χάρτης 19: Δίκτυο πεζοδρόμησης στην οδό Μικράς Ασίας.

Πηγή: Πολεοδομία βορείου τομέα.

Πεζοδρομημένα είναι και τα στενά στις προσφυγικές κατοικίες της Ελευθερούπολης, και χώροι έξω από σχολεία όπως η οδός Κιρκίνη στην είσοδο του 1^{ου} Λυκείου Νέας Ιωνίας στην περιοχή των Πευκακίων (χάρτης 20, εικ.92).

Χάρτης 20: Η πεζοδρομημένη οδός Κιρκίνη έξω από την είσοδο του σχολείου στα Πευκάκια. Πηγή: Πολεοδομία βορείου τομέα.

Εικόνα 92: Πεζόδρομος έξω από σχολείο στην περιοχή των Πευκακίων.

Χάρτης 21: Δίκτυο πεζοδρόμησης στα λεγόμενα 'Ψαράδικα'.

Εικόνα 93: Οδός Κ. Βάρναλη ο πεζόδρομος στην αγορά της Νέας Ιωνίας.

3.9 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Πέρα από τους κοινόχρηστους χώρους καθώς και τους χώρους άθλησης, ο δήμος έχει έλλειψη Κοιμητηρίου. Αυτό συνέβη διότι οι χώροι που δόθηκαν με την έλευση των προσφύγων προορίζονταν είτε σε προσφυγικές κατοικίες για την στέγασή τους, είτε σε βιομηχανικά συγκροτήματα για την επαγγελματική τους αποκατάσταση, όπως έχουμε εκτενέστερα αναφέρει στα δύο προηγούμενα κεφάλαια. Οι κάτοικοι αναγκάζονται να εξυπηρετούνται από το κοιμητήριο του γειτονικού δήμου Μεταμόρφωσης πληρώνοντας ετήσια δημοτικά τέλη σε αυτόν.

Συνοψίζοντας από την έρευνά μας καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι, η πόλη αυτή δεν ήταν σχεδιασμένη για να υποδεχτεί τους σήμερα 100.000 περίπου κατοίκους της.

Έπρεπε αναγκαστικά να εξευρεθούν χώροι για να γίνουν άλλα κτίσματα, όπως σχολεία, οι οποίοι και σταδιακά βρέθηκαν με την διαδικασία της λεγόμενης τροποποίησης ρυμοτομικού. Δηλαδή ένα οικοδομικό τετράγωνο που άνηκε σε ιδιώτες και μπορούσε να οικοδομηθεί, χαρακτηρίστηκε ως χώρος σχολείου και απαλλοτριώθηκε από τον αρμόδιο φορέα. Αυτήν την διαδικασία προτείνουμε να συμβεί στα νότια του δήμου και συγκεκριμένα στις οδούς Σινόπουλου, Δεμιρδεσίου και Ωροπού ώστε τα τρία οικοδομικά τετράγωνα που περικλείονται από τις οδούς αυτές, εφ' όσον μπορούν να οικοδομηθούν, να γίνουν κοιμητήριο, μια από τις βασικές ανάγκες του δήμου.

Τα τελευταία χρόνια έχουν υλοποιηθεί ικανοποιητικές προσπάθειες από την τοπική αυτοδιοίκηση όπως η επέκταση πεζοδρομίων ή η δημιουργία νέων όπου χρειάζονταν. Επιπλέον έχει προστεθεί κάποια αισθητική σε κάποιους χώρους όπως, παρτέρια σε κοινόχρηστους χώρους και διακοσμημένα σημεία πρασίνου, αλλά αυτή η εικόνα κυριαρχεί μονάχα στο κέντρο της πόλης και δυστυχώς κάθε άλλο από επαρκής θα μπορούσε να χαρακτηριστεί για ολόκληρη την έκταση του δήμου.

Λαμβάνοντας υπ' όψιν όλα όσα επισημαίνονται στην έρευνά μας, ο Δήμος θα μπορούσε να βελτιώσει την πόλη της Νέας Ιωνίας υλοποιώντας τις προτάσεις μας, δημιουργώντας μια πόλη ζεστή και βιώσιμη για τους κατοίκους της, ταυτίζοντας έτσι την πολιτιστική της κληρονομιά με την σημερινή της ταυτότητα.